

ROCZNE SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE
FINANSOWE GRUPY KAPITAŁOWEJ
BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.
ZA OKRES KOŃCZĄCY SIĘ 31 GRUDNIA 2008 ROKU

MARZEC 2009

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. zł		w tys. EUR**	
	2008	2007	2008	2007
Przychody z tytułu odsetek	2 318 624	1 976 851	656 443	523 420
Przychody z tytułu prowizji	721 122	871 142	204 162	230 656
Zysk (strata) brutto	759 162	1 034 225	214 932	273 836
Zysk (strata) netto	600 434	824 215	163 241	218 231
Zmiana stanu środków pieniężnych	(138 793)	2 425 161	(39 295)	642 121
Aktywa razem	42 550 345	38 907 984	10 198 050	10 862 084
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	29 345 498	28 000 003	7 033 242	7 816 863
Kapitał własny	5 625 809	5 603 084	1 348 339	1 564 233
Kapitał zakładowy	522 638	522 638	125 261	145 907
Liczba akcji (w szt.)	130 659 600	130 659 600	130 659 600	130 659 600
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł/EUR)	43,06	42,88	10,32	11,97
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł / EUR)	4,60	6,31	1,30	1,67
Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję (w zł /EUR)	4,60	6,31	1,30	1,67
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję (w zł/EUR)*	-	4,75	-	1,33

*Przedstawione wskaźniki dotyczą wypłaconej dywidendy w 2008 roku z podziału zysku za 2007 rok. Do dnia podpisania niniejszego sprawozdania finansowego Zarząd Banku nie podjął jeszcze decyzji proponowanej kwoty przeznaczonej na wypłatę dywidendy z podziału zysku za 2008 rok.

**Kursy użyte do przeliczenia złotych na euro: pozycje bilansowe wg średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2008 roku – 4,1724 zł (na dzień 31 grudnia 2007 roku: 3,5820 zł); pozycje rachunku zysków i strat oraz rachunku przepływów pieniężnych wg kursu stanowiącego średnią arytmetyczną kursów NBP na koniec każdego miesiąca 2008 roku – 3,5321 zł (2007 roku: 3,7768 zł).

SPIS TREŚCI

<i>Skonsolidowany rachunek zysków i strat</i>	6
<i>Skonsolidowany bilans</i>	7
<i>Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym</i>	8
<i>Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych</i>	9
<i>Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego</i>	10
1. Informacje ogólne o Banku i Grupie Kapitałowej	10
2. Znaczące zasady rachunkowości	11
3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności	24
4. Wynik z tytułu odsetek	26
5. Wynik z tytułu prowizji	26
6. Przychody z tytułu dywidend	27
7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	27
8. Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych	28
9. Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych	28
10. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	28
11. Koszty działania banku i koszty ogólnego zarządu	29
12. Amortyzacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych	29
13. Wynik z tytułu zbycia aktywów trwałych	29
14. Zmiana stanu odpisów (netto) na utratę wartości	30
15. Podatek dochodowy	30
16. Zysk przypadający na jedną akcję	31
17. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	31
18. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	31
19. Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	35
20. Inwestycje kapitałowe wyceniane metodą praw własności	36
21. Pozostałe inwestycje kapitałowe	37
22. Kredyty, pożyczki i inne należności	42
23. Utrata wartości kredytów, pożyczek i innych należności	43
24. Rzeczowe aktywa trwale	44
25. Wartości niematerialne	46
26. Test utraty wartości dla wartości firmy	46
27. Aktywa i zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	47
28. Inne aktywa	49
29. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	50
30. Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	50

31. Rezerwy	51
32. Inne zobowiązania	52
33. Kapitały	52
34. Transakcje repo oraz reverse repo	54
35. Wartość godziwa	55
36. Zobowiązania warunkowe	58
37. Aktywa stanowiące zabezpieczenie	60
38. Działalność powiernicza	60
39. Leasing operacyjny	60
40. Rachunek przepływów pieniężnych	61
41. Jednostki powiązane	61
42. Świadczenia na rzecz pracowników	63
43. Zdarzenia po dacie bilansowej	67
44. Zarządzanie ryzykiem	68
45. Oświadczenia Zarządu Banku	95

Skonsolidowany rachunek zysków i strat

<i>w tys. zł</i>	<i>Za okres</i>	<i>2008</i>	<i>2007</i>
	<i>Nota</i>		
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	4	2 318 624	1 976 851
Koszty odsetek i podobne koszty	4	(952 874)	(772 431)
Wynik z tytułu odsetek	4	1 365 750	1 204 420
Przychody z tytułu opłat i prowizji	5	721 122	871 142
Koszty opłat i prowizji	5	(102 177)	(134 459)
Wynik z tytułu prowizji	5	618 945	736 683
Przychody z tytułu dywidend	6	11 761	5 940
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	7	259 342	422 520
Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych	8	57 184	30 086
Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych	9	(168)	47 489
Pozostałe przychody operacyjne		125 349	107 724
Pozostałe koszty operacyjne		(35 924)	(42 659)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	10	89 425	65 065
Koszty działania banku i koszty ogólnego zarządu	11	(1 398 793)	(1 413 707)
Amortyzacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych	12	(97 115)	(108 837)
Wynik z tytułu zbycia aktywów trwałych	13	3 255	596
Zmiana stanu odpisów (netto) na utratę wartości	14	(153 080)	52 556
Zysk operacyjny		756 506	1 042 811
Udział w zyskach (stratach) netto podmiotów wycenianych metodą praw własności		2 656	(8 586)
Zysk brutto		759 162	1 034 225
Podatek dochodowy	15	(158 728)	(210 010)
Zysk netto		600 434	824 215
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)	16	130 659 600	130 659 600
Zysk na jedną akcję (w zł)	16	4,60	6,31
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł)	16	4,60	6,31
W tym:			
Zysk netto należny udziałowcom jednostki dominującej		600 434	824 215
Zysk netto należny udziałowcom mniejszościowym		-	-

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 10-96 stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowany bilans

	Stan na dzień	31.12.2008	31.12.2007
<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>		
AKTYWA			
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	3 530 977	3 321 503
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	7 885 488	5 135 708
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19	10 814 828	6 467 638
Inwestycje kapitałowe wyceniane metodą praw własności	20	56 469	58 388
Pozostałe inwestycje kapitałowe	21	11 095	21 909
Kredyty, pożyczki i inne należności	22	17 581 499	21 205 373
<i>od sektora finansowego</i>		3 695 522	8 718 832
<i>od sektora niefinansowego</i>		13 885 977	12 486 541
Rzeczowe aktywa trwałe	24	571 947	612 797
<i>nieruchomości i wyposażenie</i>		553 639	587 769
<i>nieruchomości stanowiące inwestycje</i>		18 308	25 028
Wartości niematerialne	25	1 283 326	1 284 078
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	27	336 290	374 468
Inne aktywa	28	443 159	413 477
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	29	35 267	12 645
A k t y w a r a z e m		42 550 345	38 907 984
PASYWA			
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	6 806 790	4 373 146
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	30	29 345 498	28 000 003
<i>depozyty</i>		27 857 332	26 896 411
<i>sektora finansowego</i>		7 922 260	7 085 042
<i>sektora niefinansowego</i>		19 935 072	19 811 369
<i>pozostałe zobowiązania</i>		1 488 166	1 103 592
Rezerwy	31	24 578	37 548
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	27	77	101 889
Inne zobowiązania	32	747 593	792 314
Z o b o w i ą z a n i a r a z e m		36 924 536	33 304 900
KAPITAŁY			
Kapitał zakładowy	33	522 638	522 638
Kapitał zapasowy	33	3 029 703	3 028 809
Kapitał z aktualizacji wyceny	33	(144 110)	(182 450)
Pozostałe kapitały rezerwowe	33	1 627 692	1 454 355
Zyski zatrzymane		589 886	779 732
K a p i t a ł y r a z e m		5 625 809	5 603 084
P a s y w a r a z e m		42 550 345	38 907 984

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 10-96 stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym

w tys. zł	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitały mniejszości	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2007 roku	522 638	3 027 470	(81 501)	1 407 081	542 115	-	5 417 803
Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	-	(91 520)	-	-	-	(91 520)
Przeniesienie wyceny sprzedanych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży na wynik finansowy	-	-	(33 109)	-	-	-	(33 109)
Odroczony podatek dochodowy od wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	-	23 680	-	-	-	23 680
Różnice kursowe	-	-	-	(3 235)	954	-	(2 281)
Zysk netto	-	-	-	-	824 215	-	824 215
Dywidendy wypłacone	-	-	-	-	(535 704)	-	(535 704)
Transfer na kapitały	-	1 339	-	50 509	(51 848)	-	-
Stan na 31 grudnia 2007 roku	522 638	3 028 809	(182 450)	1 454 355	779 732	-	5 603 084

w tys. zł	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitały mniejszości	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2008 roku	522 638	3 028 809	(182 450)	1 454 355	779 732	-	5 603 084
Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	-	104 599	-	-	-	104 599
Przeniesienie wyceny sprzedanych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży na wynik finansowy	-	-	(57 184)	-	-	-	(57 184)
Odroczony podatek dochodowy od wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	-	(9 075)	-	-	-	(9 075)
Różnice kursowe	-	-	-	5 548	-	-	5 548
Zysk netto	-	-	-	-	600 434	-	600 434
Dywidendy wypłacone	-	(615)	-	-	(620 982)	-	(621 597)
Transfer na kapitały	-	1 509	-	167 789	(169 298)	-	-
Stan na 31 grudnia 2008 roku	522 638	3 029 703	(144 110)	1 627 692	589 886	-	5 625 809

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 10-96 stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych

	Za okres	2008	2007
<i>w tys. zł</i>			
A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
I. Zysk netto		600 434	824 215
II. Korekty do uzgodnienia zysku netto ze środkami pieniężnymi netto z działalności operacyjnej:		(167 543)	2 031 723
Bieżący i odroczony podatek dochodowy ujęty w wyniku finansowym		158 728	210 010
Udział w zyskach (stratach) netto podmiotów wycenianych metodą praw własności		(2 656)	8 586
Amortyzacja		97 115	108 837
Utrata wartości		158 134	(41 872)
Zmiana stanu rezerw (rozwiązanie rezerw - znak ujemny)		(5 054)	(10 684)
Wynik ze sprzedaży inwestycji		(6 180)	(1 175)
Odsetki otrzymane		1 353 533	1 792 631
Odsetki zapłacone		(974 434)	(783 052)
Inne korekty		(1 328 591)	(1 095 731)
Przepływy wynikające z zysków z działalności operacyjnej przed uwzględnieniem zmian aktywów i zobowiązań z działalności operacyjnej		(549 405)	187 550
Zmiana stanu aktywów operacyjnych (wyluczając środki pieniężne)		(2 860 263)	(439 826)
Zmiana stanu kredytów, pożyczek i innych należności		4 209 918	(2 007 554)
Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży		(4 286 486)	1 754 958
Zmiana stanu inwestycji kapitałowych		8 071	16 877
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		(2 747 754)	(593 150)
Zmiana stanu aktywów przeznaczonych do sprzedaży		(22 622)	(8 466)
Zmiana stanu innych aktywów		(21 390)	397 509
Zmiana stanu zobowiązań operacyjnych (wyluczając środki pieniężne)		3 242 125	2 283 999
Zmiana stanu zobowiązań wobec banku centralnego		-	(250 000)
Zmiana stanu zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		958 301	1 900 449
Zmiana stanu zobowiązań przeznaczonych do obrotu		2 433 644	1 056 299
Zmiana stanu innych zobowiązań		(149 820)	(422 749)
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej		432 891	2 855 938
Podatek dochodowy zapłacony		(135 540)	(217 688)
III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		297 351	2 638 250
B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych		(75 531)	(75 874)
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		18 942	4 943
Nabycie wartości niematerialnych		(18 422)	(19 426)
Zbycie aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży		-	7 556
Inne wpływy związane z działalnością inwestycyjną		4 164	-
Przepływy netto związane z działalnością inwestycyjną		(70 847)	(82 801)
C. Przepływy pieniężne z działalności finansowej			
Dywidendy wypłacone		(621 598)	(535 704)
Wpływy z tytułu zaciągnięcia długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego		241 110	450 995
Wydatki z tytułu spłaty długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego		(38 104)	(36 466)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		(418 592)	(121 175)
D. Różnice kursowe z przeliczenia środków pieniężnych		53 295	(9 113)
E. Zwiększenie/(zmniejszenie) środków pieniężnych netto		(138 793)	2 425 161
F. Środki pieniężne na początek okresu		3 746 323	1 321 162
G. Środki pieniężne na koniec okresu (patrz nota 40)		3 607 530	3 746 323

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 10-96 stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne o Banku i Grupie Kapitałowej

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. obejmuje dane Banku - jednostki dominującej oraz jednostek od niego zależnych (razem zwanych dalej Grupą).

Bank Handlowy w Warszawie S.A. („Jednostka dominująca”, „Bank”) ma siedzibę w Warszawie przy ul. Senatorskiej 16, 00-923 Warszawa. Bank został powołany aktem notarialnym z dnia 13 kwietnia 1870 roku i jest zarejestrowany w Rejestrze Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy w Warszawie, pod numerem KRS: 0000001538.

Jednostce dominującej nadano numer statystyczny REGON 000013037 oraz numer identyfikacji podatkowej NIP 526-030-02-91.

Czas trwania jednostki dominującej oraz jednostek wchodzących w skład Grupy jest nieoznaczony.

Kapitał zakładowy Banku wynosi 522 638 400 zł i podzielony jest na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela, o wartości nominalnej 4,00 zł każda. Akcje Banku są notowane na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych.

Grupa jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investments Corporation, podmiot zależny od Citibank N.A.

Bank jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, oferującym szeroki zakres usług bankowych w obrocie krajowym i zagranicznym, dla osób fizycznych i prawnych. Dodatkowo poprzez podmioty zależne Grupa prowadzi:

- działalność maklerską,
- usługi leasingowe,
- działalność inwestycyjną.

W skład Grupy wchodzi Bank oraz następujące jednostki zależne:

Nazwa jednostki	Siedziba	Udział w kapitale/w głosach na WZ w %	
		31.12.2008	31.12.2007
<i>Jednostki konsolidowane metodą pełną</i>			
Dom Maklerski Banku Handlowego S.A.	Warszawa	100,00	100,00
Handlowy-Leasing Sp. z o.o.	Warszawa	100,00	100,00
Handlowy Investments S.A.	Luksemburg	100,00	100,00
PPH Spomasz Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	100,00	100,00
<i>Jednostki wyceniane metodą praw własności</i>			
Handlowy Inwestycje Sp. z o.o.	Warszawa	100,00	100,00
Handlowy Investments II S.a.r.l.	Luksemburg	100,00	100,00
Bank Rozwoju Cukrownictwa S.A.	Poznań	100,00	100,00

Dane finansowe jednostek zależnych nieobjętych konsolidacją metodą pełną są nieistotne z punktu widzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku stanowią one 0,2% aktywów Grupy oraz 0,1% zysku netto Grupy bez uwzględnienia eliminacji transakcji wewnątrzgrupowych.

2. Znaczące zasady rachunkowości

Oświadczenie o zgodności

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”), które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i innymi obowiązującymi przepisami.

Ponadto, roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe jednostki dominującej zostało sporządzone zgodnie z zasadami rachunkowości opisanymi w niniejszej notcie, za wyjątkiem zasady ujmowania i wyceny inwestycji kapitałowych w jednostki zależne i stowarzyszone, opisanej w notcie 2 do rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego Banku.

Podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało przygotowane za okres od 1 stycznia 2008 roku do 31 grudnia 2008 roku. Porównywalne dane finansowe zostały zaprezentowane za okres od 1 stycznia 2007 roku do 31 grudnia 2007 roku. Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w złotych polskich w zaokrągleniu do tysiąca złotych.

W sprawozdaniu zastosowano koncepcję wartości godziwej dla aktywów finansowych i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych oraz aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej. Pozostałe składniki aktywów i zobowiązań wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu (kredyty i pożyczki, zobowiązania finansowe inne niż wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat) lub cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

30 listopada 2006 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała MSSF 8 „*Segmenty operacyjne*”, który zastępuje MSR 14 „*Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności*”. Standard został zatwierdzony przez Unię Europejską 21 listopada 2007 roku i obowiązuje dla okresów sprawozdawczych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2009 roku lub po tym dniu. Grupa nie skorzystała z możliwości wcześniejszego zastosowania standardu MSSF 8.

Inne standardy, zmiany do obowiązujących standardów oraz interpretacje Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej ostatnio przyjęte lub oczekujące na przyjęcie nie mają związku z działalnością Grupy albo ich wpływ na sprawozdanie finansowe nie byłby istotny.

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga od kierownictwa dokonania pewnych szacunków oraz przyjęcia związanych z nimi założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym.

Szacunki i związane z nimi założenia dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które w danych warunkach uznane zostaną za właściwe i które stanowią podstawę do dokonania szacunków odnośnie wartości bilansowych aktywów i zobowiązań, których wartości nie można określić w sposób jednoznaczny na podstawie innych źródeł. Rzeczywiste wartości mogą się jednak różnić od wartości szacunkowych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty szacunków ujmowane są w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku, jeżeli korekta dotyczy tylko tego okresu lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeżeli korekta wpływa zarówno na bieżący, jak i przeszłe okresy.

Podstawy konsolidacji

W skład jednostek podporządkowanych wchodzi jednostki zależne i stowarzyszone.

Jednostki zależne - definicja

Jednostki zależne to wszelkie jednostki kontrolowane przez Bank. Jednostki kontrolowane to jednostki, w odniesieniu do których Bank pośrednio lub bezpośrednio ma zdolność kierowania ich polityką finansową i operacyjną w celu osiągania korzyści ekonomicznych z działalności danej jednostki. Kontrola zwykle towarzyszy posiadaniu większości ogólnej liczby głosów w organach stanowiących.

Przejęcie jednostek zależnych przez Grupę rozlicza się metodą nabycia. Koszt przejęcia ustala się jako wartość godziwą przekazanych aktywów, wyemitowanych instrumentów kapitałowych oraz zobowiązań zaciągniętych lub przejętych na dzień wymiany, powiększoną o koszty bezpośrednio związane z przejęciem. Możliwe do zidentyfikowania aktywa nabyte oraz zobowiązania, w tym warunkowe przejęte w ramach połączenia jednostek gospodarczych, wycenia się początkowo według ich wartości godziwej na dzień przejęcia, niezależnie od wielkości ewentualnych udziałów mniejszości. Nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Grupy w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach netto ujmuje się jako wartość firmy. Jeżeli koszt przejęcia jest niższy od wartości godziwej aktywów netto przejętej jednostki zależnej, różnicę ujmuje się bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Transakcje i rozrachunki na transakcjach pomiędzy spółkami Grupy są eliminowane. Eliminacji podlegają również istotne nie zrealizowane zyski i straty na transakcjach pomiędzy spółkami z Grupy. Zasady rachunkowości stosowane przez jednostki zależne zostały zmienione, tam gdzie było to konieczne, dla zapewnienia zgodności we wszystkich istotnych obszarach z zasadami rachunkowości stosowanymi przez Grupę.

Jednostki zależne, które nie są konsolidowane metodą pełną ze względu na nieistotność ich sprawozdań finansowych w sprawozdaniu skonsolidowanym Grupy, wykazywane są z zastosowaniem metody praw własności.

Jednostki stowarzyszone - definicja

Jednostki stowarzyszone to wszelkie jednostki, na które Grupa pośrednio lub bezpośrednio wywiera znaczący wpływ, lecz których nie kontroluje, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20% do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych rozlicza się metodą praw własności. W początkowym ujęciu udziały w jednostkach stowarzyszonych wykazuje się według ceny nabycia. Inwestycja Grupy w jednostkach stowarzyszonych obejmuje wartość firmy (pomniejszoną o ewentualne skumulowane odpisy z tytułu utraty wartości) określoną w dniu nabycia.

Udział Grupy w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych od dnia nabycia ujmuje się w rachunku zysków i strat, zaś jej udział w zmianach stanu innych kapitałów od dnia nabycia – w innych kapitałach. Gdy udział Grupy w stratach jednostki stowarzyszonej staje się równy lub większy od udziału Grupy w tej jednostce stowarzyszonej, obejmującego ewentualne inne nie zabezpieczone należności, Grupa przestaje ujmować dalsze straty, chyba że wzięła na siebie obowiązki lub dokonała płatności w imieniu danej jednostki stowarzyszonej.

Waluty obce

Pozycje bilansowe i pozabilansowe wyrażone w walutach obcych przelicza się na złote polskie według kursu średniego ustalonego dla danej waluty przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego („NBP”) na dzień sporządzenia bilansu.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną (złoty polski) według kursu obowiązującego w dniu transakcji.

Różnice kursowe wynikające z rewaluacji bilansowych pozycji walutowych oraz rozliczenia transakcji walutowych zaliczane są do wyniku z pozycji wymiany.

Kursy podstawowych walut zastosowane przy sporządzaniu niniejszego sprawozdania finansowego są następujące:

w zł		31 grudnia 2008	31 grudnia 2007
1	USD	2,9618	2,4350
1	CHF	2,8014	2,1614
1	EUR	4,1724	3,5820

Aktywa finansowe i zobowiązania finansowe

Klasyfikacja

Grupa klasyfikuje instrumenty finansowe do następujących kategorii:

- składniki aktywów lub zobowiązań finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- pożyczki i należności,
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży,
- pozostałe zobowiązania finansowe.

W okresie objętym sprawozdaniem Grupa nie klasyfikowała aktywów do kategorii inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności.

Grupa dokonuje klasyfikacji aktywów finansowych do poszczególnych kategorii w dacie początkowego ujęcia.

- (a) Składniki aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Kategoria obejmuje (i) aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu oraz (ii) aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat.

Składnik aktywów lub zobowiązań finansowych zalicza się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży lub odkupienia w krótkim terminie, jest częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieje potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków lub, w przypadku aktywów finansowych, jeżeli został zaliczony do tej kategorii na podstawie decyzji kierownictwa jednostki. Do kategorii „Przeznaczone do obrotu” Grupa zalicza wszystkie instrumenty pochodne oraz wybrane dłużne papiery wartościowe.

- (b) Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku. Powstają wówczas, gdy Grupa udziela klientowi finansowania w celu innym niż wygenerowanie przez Grupę krótkoterminowych zysków z tytułu obrotu tymi pożyczkami lub należnościami. Do kategorii tej zaliczane są w szczególności należności kredytowe, skupione wierzytelności oraz dłużne papiery wartościowe nie notowane na aktywnym rynku.

- (c) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Kategoria „Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży” to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe, które (i) zostały zaklasyfikowane przez jednostkę do tej kategorii w momencie początkowego ujęcia lub (ii) nie zostały zakwalifikowane do żadnej z pozostałych kategorii aktywów. Do kategorii tej Grupa klasyfikuje wybrane dłużne i kapitałowe papiery wartościowe.

(d) Pozostałe zobowiązania finansowe

Kategoria „Pozostałe zobowiązania finansowe” obejmuje zobowiązania finansowe niezakwalifikowane do kategorii zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Do kategorii tej zaklasyfikowane są przede wszystkim depozyty klientowskie.

Ujmowanie i wyłączenie

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy (z wyłączeniem instrumentów pochodnych) oraz transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży ujmuje się w bilansie i wyłącza z ksiąg na dzień rozliczenia transakcji, tj. dzień, w którym Grupa odpowiednio otrzymuje lub przekazuje prawo własności do składnika aktywów. Prawa i obowiązki z tytułu zawartej transakcji w okresie pomiędzy datą zawarcia i datą rozliczenia transakcji wyceniane są do wartości godziwej.

Pożyczki i inne należności wykazywane są w momencie wypłaty gotówki na rzecz kredytobiorcy.

Aktywa finansowe wyłącza się z bilansu, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Grupa dokonała przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Zobowiązania finansowe są wyłączone z bilansu wtedy i tylko wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, tj. kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego nieklasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy o istotne koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu Grupa wycenia aktywa finansowe, w tym instrumenty pochodne będące aktywami, w wartości godziwej, nie dokonując pomniejszania o koszty transakcji, jakie mogą być poniesione przy sprzedaży lub innym sposobie wyzbycia się aktywów, za wyjątkiem pożyczek i należności, które wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej oraz inwestycji w instrumenty kapitałowe nieposiadające kwotowań cen rynkowych z aktywnego rynku i których wartość godziwa nie może być wiarygodnie zmierzona.

Zobowiązania finansowe po początkowym ujęciu są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, za wyjątkiem zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, wycenia się w wartości godziwej.

Zyski lub straty wynikające ze składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego, kwalifikowanego jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, ujmuje się odpowiednio w przychodach lub kosztach. Zyski lub straty wynikające ze składnika aktywów finansowych zaliczonego do dostępnych do sprzedaży ujmuje się bezpośrednio w kapitale własnym, poprzez zestawienie zmian w kapitale własnym, za wyjątkiem odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości oraz różnic kursowych dotyczących pieniężnych aktywów i zobowiązań, do momentu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu, kiedy skumulowane zyski lub straty poprzednio ujęte w kapitale własnym ujmuje się w rachunku zysków i strat. Jednakże odsetki wyliczone przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej ujmuje się w rachunku zysków i strat. Dywidendy wynikające z instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży ujmuje się w rachunku zysków i strat w momencie, kiedy powstaje prawo jednostki do ich otrzymania.

Wartość godziwa akcji i udziałów w jednostkach innych niż zależne i stowarzyszone notowanych na aktywnym rynku wynika z ich bieżącej ceny zakupu. Jeżeli rynek na dany składnik aktywów finansowych nie jest aktywny (a także w odniesieniu do nienotowanych papierów wartościowych), inwestycje takie wykazuje się w cenie nabycia skorygowanej o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Należności z tytułu leasingu finansowego

Grupa jest stroną umów leasingu, na podstawie których oddaje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków składniki aktywów przez uzgodniony okres.

W przypadku umów, na mocy których Grupa przenosi zasadniczo całe ryzyko i pożytki wynikające z posiadania składników aktywów będących przedmiotem umowy leasingu, przedmiot leasingu przestaje być ujmowany w bilansie. Grupa ujmuje natomiast należność z tytułu leasingu finansowego w wartości równej inwestycji leasingowej netto.

Przychody odsetkowe od umów leasingu finansowego rozliczane są metodą efektywnej stopy procentowej w celu odzwierciedlenia stałej w danym okresie stopy zwrotu na inwestycji leasingowej netto.

Inwestycje kapitałowe - akcje i udziały w pozostałych jednostkach

Akcje i udziały w innych jednostkach niż jednostki podporządkowane, co do zasady zaliczane są do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Instrumenty pochodne

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej począwszy, od dnia zawarcia transakcji. Wartość godziwą ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach, w oparciu o ceny niedawno zawartych transakcji oraz w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych oraz modele wyceny opcji, w zależności od tego, który ze sposobów jest w danym przypadku właściwy. Wszystkie instrumenty pochodne o dodatniej wartości godziwej wykazuje się w bilansie jako aktywa przeznaczone do obrotu, a o wartości ujemnej – jako zobowiązania przeznaczone do obrotu.

Wbudowane instrumenty pochodne traktuje się jako oddzielne instrumenty pochodne, jeśli ryzyka z nimi związane oraz ich charakterystyka nie są ściśle powiązane z ryzykami i charakterystyką zasadniczego kontraktu oraz kontrakt zasadniczy nie jest wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa nie stosuje rachunkowości zabezpieczeń.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe kompensuje się i wykazuje w bilansie w kwocie netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesnej realizacji danego składnika aktywów i uregulowania zobowiązania. Obecnie Grupa nie kompensuje i nie prezentuje w kwocie netto aktywów i zobowiązań finansowych.

Konsolidacja sald rachunków

Grupa oferuje swoim klientom usługi zarządzania środkami finansowymi polegające na konsolidacji sald rachunków bankowych w ramach struktury rachunków powiązanych (tzw. cash-pooling). Operacje tego typu polegają na konsolidacji (netowaniu) sald dodatnich i ujemnych rachunków bieżących uczestników produktu na wyznaczonym rachunku podmiotu zarządzającego rozliczeniami.

Operacja konsolidacji przeprowadzana jest na koniec dnia roboczego, natomiast następnego dnia roboczego dokonywane są przelewy zwrotne przywracające stan rachunków do sytuacji sprzed konsolidacji. Transakcje konsolidacyjne prezentowane są w ujęciu netto, tylko jeśli spełniają warunki MSR 39 dotyczące wyłączenia składników aktywów i zobowiązań finansowych z bilansu. Salda należności transakcji prezentowanych w ujęciu brutto, wykazywane są w sprawozdaniu finansowym w pozycji „Kredyty, pożyczki i inne należności”, zaś salda zobowiązań jako depozyty.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu / odsprzedaży

Grupa dokonuje transakcji sprzedaży/zakupu aktywów finansowych z przyrzeczeniem odkupu/odsprzedaży w przyszłości po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek tzw. transakcje typu repo i reverse repo na papierach wartościowych. Papiery wartościowe sprzedane z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone z bilansu. Jednocześnie ujmowane są po stronie pasywów zobowiązania wynikające z udzielonego przyrzeczenia odkupu. W przypadku transakcji zakupu z przyrzeczeniem odsprzedaży nabyte papiery wartościowe prezentowane są jako pożyczki i należności. Różnicę między ceną sprzedaży/zakupu a ceną odkupu/odsprzedaży ujmuje się odpowiednio jako koszty lub przychody odsetkowe z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Utrata wartości aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu

Grupa dokonuje podziału składników aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu ze względu na podejście do zarządzania ryzykiem kredytowym danego zaangażowania na portfel aktywów indywidualnie istotnych oraz portfel aktywów indywidualnie nieistotnych (portfel grupowy). Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów zalicza się uzyskane przez Grupę informacje dotyczące następujących zdarzeń:

- znaczących trudności finansowych emitenta lub dłużnika;
- niedotrzymania warunków umowy, np. niespłacenia albo zalegania ze spłacaniem odsetek lub należności głównej;
- przyznania pożyczkobiorcy przez pożyczkodawcę, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności finansowych pożyczkobiorcy, udogodnienia, którego w innym wypadku pożyczkodawca by nie udzielił;
- wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub innej reorganizacji finansowej pożyczkobiorcy;
- zaniku aktywnego rynku na dany składnik aktywów finansowych ze względu na trudności finansowe; lub
- obserwacji danych wskazujących na możliwy do zmierzenia spadek oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych związanych z grupą aktywów finansowych od momentu początkowego ich ujęcia, mimo że nie można jeszcze ustalić spadku dotyczącego pojedynczego składnika grupy aktywów finansowych, w tym:
 - negatywnych zmian dotyczących statusu płatności pożyczkobiorców w grupie, lub
 - krajowej lub lokalnej sytuacji gospodarczej, która ma związek z niespłacaniem aktywów w grupie.

Nie ujmuje się strat oczekiwanych w wyniku przyszłych zdarzeń bez względu na stopień prawdopodobieństwa ich zajścia.

Odpisy z tytułu utworzenia rezerwy na pokrycie poniesionych, lecz niezidentyfikowanych strat kredytowych

Grupa tworzy rezerwę na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty kredytowe ('IBNR' – ang. *incurred but not reported*). Rezerwa IBNR odzwierciedla poziom strat kredytowych oszacowany na podstawie historii strat dla aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka do charakterystyk ryzyka grupy aktywów objętych procesem wyliczenia rezerwy IBNR, które zostały poniesione przez Grupę na dzień bilansowy, lecz dla których Grupa nie jest jeszcze w stanie zidentyfikować indywidualnych ekspozycji z utratą wartości. Procesem wyliczania rezerwy IBNR objęte są wszystkie należności, dla

których albo nie stwierdzono przesłanek utraty wartości na poziomie indywidualnym lub mimo stwierdzenia przesłanek indywidualna ocena pod kątem utraty wartości nie wykazała potrzeby dokonania odpisu aktualizującego. Rezerwa IBNR liczona jest w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Grupy rezerwa na poniesione niezidentyfikowane ryzyko kredytowe prezentacyjnie pomniejsza wartość ekspozycji kredytowych.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie istotnych

Poziom rezerwy na należności uznane za indywidualnie istotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest jako różnica między wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą przewidywanych do otrzymania przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze spodziewanych spłat przez kredytobiorcę, z tytułu realizacji zabezpieczeń lub sprzedaży wierzytelności. Przyszłe przepływy dyskontowane są do wartości bieżącej efektywną stopą procentową instrumentu.

Jeżeli wartość bieżąca szacowanych przepływów pieniężnych wzrośnie na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości, wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odpowiednio odwracany przez rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie nieistotnych

Poziom rezerw na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest na bazie oceny portfelowej opartej o historyczne doświadczenia dotyczące strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Rezerwy na należności od sektora finansowego, sektora niefinansowego i budżetowego, odpisy z tytułu trwałej utraty wartości papierów wartościowych i innych aktywów korygują wartość odpowiednich pozycji aktywów bilansu. Natomiast rezerwy na zobowiązania pozabilansowe wykazywane są w pozycji „Rezerwy” w pasywach bilansu.

Kredyty uznane za nieściągalne (tj. takie, dla których Grupa nie spodziewa się przyszłych przepływów pieniężnych oraz które na podstawie oddzielnych przepisów podatkowych spełniły warunki niezbędne do zaliczenia straty do kosztów uzyskania przychodu lub które zostały bezwarunkowo umorzone na mocy umowy z klientem) są na podstawie decyzji Grupy spisywane w ciężar rezerw. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty, przychody z tego tytułu prezentowane są w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne”.

Utrata wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży

Dla aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, dla których występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości, skumulowane straty ujęte w kapitale własnym w wysokości różnicy między ceną nabycia skorygowaną o późniejsze spłaty i amortyzację a wartością godziwą, uwzględniając poprzednie odpisy z tytułu utraty wartości, przenosi się do rachunku zysków i strat. Straty z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży nie podlegają odwróceniu poprzez rachunek zysków i strat. Straty z tytułu utraty wartości instrumentów dłużnych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży podlegają odwróceniu poprzez rachunek zysków i strat, jeśli w późniejszych okresach wartość godziwa instrumentu dłużnego wzrośnie i wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty.

Utrata wartości aktywów finansowych wycenianych według kosztu

Na kategorię aktywów finansowych wycenianych według kosztu w sprawozdaniu finansowym Grupy składają się akcje i udziały w jednostkach innych niż podporządkowane sklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży, dla których nie da się wiarygodnie określić wartości godziwej (np. ze względu na brak notowań). Jeśli występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości takich inwestycji kapitałowych, to kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla

podobnych aktywów finansowych. Strat z tytułu utraty wartości akcji i udziałów w jednostkach innych niż podporządkowane sklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, dla których nie da się wiarygodnie określić wartości godziwej, nie poddaje się odwróceniu przez rachunek zysków i strat.

Utrata wartości aktywów innych niż aktywa finansowe

Wartości bilansowe aktywów Grupy innych niż aktywa z tytułu podatku odroczonego oraz innych niż wartość firmy, w tym w szczególności składników rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych, przeglądane są na dzień bilansowy w celu określenia, czy zaistniały przesłanki odpisu aktualizacyjnego z tytułu utraty wartości. Jeżeli istnieje taka przesłanka, należy określić wartość odzyskiwalną aktywów.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgowa aktywa lub jego ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

Kalkulacja wartości odzyskiwalnej

Wartość odzyskiwalna w przypadku aktywów innych niż aktywa finansowe jest wartością większą z: wartości sprzedaży netto i wartości użytkowej. W celu wyznaczenia wartości użytkowej, oszacowane przyszłe przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy użyciu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla bieżące oczekiwania rynku co do wartości pieniądza oraz specyficznego ryzyka w odniesieniu do danego aktywa. Dla aktywów niegenerujących niezależnych przepływów środków pieniężnych, wartość odzyskiwalna jest wyznaczana dla danego ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego te aktywa należą.

Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, z wyłączeniem wartości firmy, podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość księgowa aktywa nie przekracza wartości księgowej, która, pomniejszona o kwotę amortyzacji, zostałaby wyznaczona, jeżeli nie zostałby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Wartość firmy

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy wartość firmy stanowi nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Grupy w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach, zobowiązaniach oraz zobowiązaniach warunkowych na dzień połączenia. Wartość firmy jest wykazywana w wysokości ceny nabycia pomniejszonej o łączne dotychczasowe odpisy aktualizacyjne wynikające z tytułu utraty wartości. Wartość firmy jest alokowana na ośrodki wypracowujące środki pieniężne i nie jest amortyzowana, a jedynie corocznie testowana pod kątem utraty wartości niezależnie od wystąpienia przesłanek utraty wartości. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwróceniu.

W przypadku jednostek stowarzyszonych wartość firmy jest zawarta w wartości bilansowej inwestycji w jednostce stowarzyszonej.

Zyski i straty ze zbycia jednostki zależnej lub stowarzyszonej uwzględniają wartość bilansową wartości firmy dotyczącą sprzedanej jednostki.

Wartość firmy powstała w wyniku przejęć sprzed 31 marca 2004 roku, to jest dnia wejścia w życie

MSSF 3 „Połączenia jednostek gospodarczych”, została obliczona zgodnie z poprzednio stosowanymi standardami rachunkowości jako różnica między kosztem przejęcia jednostki, a wartością aktywów netto przejmowanej jednostki na dzień przejęcia.

Rzeczowy majątek trwały oraz wartości niematerialne (z wyłączeniem wartości firmy)

Rzeczowy majątek trwały oraz wartości niematerialne wykazywane są według kosztu historycznego pomniejszonego o naliczone umorzenie, a także o odpisy z tytułu utraty wartości. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów oraz ich przygotowaniem do użytkowania.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam, gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Grupy, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki, na przykład na naprawę i konserwację, odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Umorzenie naliczane jest metodą liniową przez przewidywany okres użytkowania przy zastosowaniu stawek określonych w zatwierdzonym planie amortyzacji na 2008 rok.

Przykładowe stosowane roczne stawki amortyzacji są następujące:

Budynki i budowle	1,5%	-	4,5%
Środki transportu	14,0%	-	20,0%
Komputery			34,0%
Wypożyczenie biurowe			20,0%
Inne środki trwałe	7,0%	-	20,0%
Oprogramowanie komputerowe i prawa autorskie (z wyjątkiem podstawowego systemu operacyjnego, do którego stosuje się stawkę 20%)			34,0%
Pozostałe wartości niematerialne			20,0%

Na każdy dzień bilansowy dokonuje się weryfikacji wartości końcowej aktywów trwałych oraz okresów ich użytkowania i w razie potrzeby dokonuje stosownych korekt planu amortyzacji.

Składniki majątku o jednostkowej wartości początkowej nie przekraczającej 3 500 zł podlegają jednorazowemu odpisaniu w koszty z datą wydania ich do używania. Suma wartości środków trwałych jednorazowo odpisanych w koszty nie jest istotna z punktu widzenia sprawozdania finansowego.

Środki trwałe w budowie wykazywane są w wysokości ogółu poniesionych kosztów pozostających w bezpośrednim związku z nie zakończoną jeszcze budową, montażem lub ulepszeniem istniejącego środka trwałego z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

Środki trwałe obejmują także prawa użytkowania wieczystego gruntów.

Środki trwałe są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub zmiany okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego lub wartości niematerialnej jest obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeśli wartość bilansowa przewyższa wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Nieruchomości inwestycyjne

Nieruchomości zaklasyfikowane przez Grupę jako inwestycyjne prezentowane są w sprawozdaniu finansowym jako element rzeczowych aktywów trwałych. Grupa stosuje do ich wyceny model wartości godziwej. Wartość godziwa nieruchomości inwestycyjnych wynika z ekspertyz wydanych

przez niezależnych rzeczoznawców posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe. Zmiany wartości godziwej nieruchomości inwestycyjnych ujmowane są w rachunku zysku i strat.

Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze Grupy obejmują wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenie społeczne.

Pracownicy, w zależności od ich indywidualnego poziomu zaszerzegowania, mogą otrzymać nagrodę z funduszu motywacyjnego, premię w ramach planu premiowego obowiązującego w danym obszarze lub uznaniową nagrodę roczną na zasadach określonych w wewnętrznych przepisach o wynagradzaniu pracowników. Premie i nagrody przyznawane są po zakończeniu okresu, za który oceniane są wyniki.

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze są ujmowane jako koszty w okresie, którego dotyczą.

Płatności w formie akcji

Pracownicy mogą także uczestniczyć w programach świadczeń kapitałowych Citigroup. W ramach tych programów, pracownikom oferowane są nagrody w formie opcji na zakup akcji Citigroup (program opcji pracowniczych - SOP), a także nagrody w formie „akcji odroczonej” (program akumulacji kapitału - CAP). Programy te traktowane są jako programy rozliczane w instrumentach kapitałowych zgodnie z IFRIC 11 i MSSF 2. Zgodnie z wymogami standardu wartość godziwa nagrody jest ustalana na dzień przyznania nagrody i ujmowana w rachunku zysków i strat przez okres nabywania uprawnień. Jednocześnie zgodnie z umową pomiędzy Grupą a Citigroup regulującą zasady rozliczenia programu, na przyszłe zobowiązania Grupy tworzona jest rezerwa wykazana w pasywach bilansu w pozycji „Inne zobowiązania”. Wartość rezerwy ustala się w oparciu o wartość godziwą nagród na dzień ich rozliczenia i aktualizuje na każdy dzień sprawozdawczy.

Długoterminowe świadczenia pracownicze

W ramach systemu wynagrodzeń Grupa gwarantuje pracownikom odprawy emerytalne, których wysokość uzależniona jest od liczby lat pracy w podmiotach Grupy, przypadających bezpośrednio przed nabyciem prawa do odprawy. Pracownikom, z którymi została zawarta umowa o pracę na podstawie Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy, przysługuje ponadto nagroda za wieloletnią pracę. Na przyszłe wypłaty tworzona jest rezerwa, która jest wykazana w pasywach w pozycji „Inne zobowiązania” oraz w pozycji „Koszty działania banku i koszty ogólnego zarządu” rachunku zysków i strat. Rezerwy na przyszłe koszty odpraw emerytalnych oraz nagród za wieloletnią pracę obliczane są metodą aktuariálną. Wycena aktuariálna tych rezerw jest okresowo aktualizowana.

Programy określonych składek

Ponadto Grupa stwarza możliwość uczestnictwa pracowników w programie emerytalnym, opisanym szczegółowo w notcie 42. Za pracowników uczestniczących w programie, Grupa odprowadza składki do odrębnej jednostki i z chwilą ich uiszczenia Grupa nie posiada dalszych obowiązków w zakresie dokonywania płatności, zatem zgodnie z MSR 19 „Świadczenia pracownicze” jest to program określonych składek. Składki ujmuje się jako koszty świadczeń pracowniczych w okresie, którego dotyczą.

Rezerwy

Rezerwy są ujmowane w bilansie, jeżeli na Grupie ciąży obowiązek prawny lub zwyczajowo oczekiwany wynikający ze zdarzeń przeszłych, jak również jeżeli prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne oraz kwota rezerwy może być w wiarygodny sposób oszacowana.

Rezerwa restrukturyzacyjna

Rezerwa na restrukturyzację jest tworzona po spełnieniu następujących warunków: (i) Grupa posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji; (ii) restrukturyzacja już się rozpoczęła albo została publicznie ogłoszona; (iii) kwota rezerwy może być wiarygodnie oszacowana. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje przyszłych kosztów operacyjnych.

Kapitały

Kapitały i fundusze własne wykazywane są według wartości nominalnej, za wyjątkiem funduszu z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, który wykazywany jest w z uwzględnieniem wpływu odroczonego podatku dochodowego.

Dywidendy są ujmowane jako zobowiązania w momencie, w którym podział zysku został zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie Banku.

Ustalanie wyniku finansowego

Wynik finansowy ustala się z zachowaniem zasady ostrożnej wyceny oraz zasady memoriału i współmierności przychodów i kosztów. Do wyniku finansowego zaliczane są wszystkie osiągnięte przychody i koszty związane z tymi przychodami, dotyczące danego okresu sprawozdawczego, niezależnie od terminu ich zapłaty.

Rozliczenia międzyokresowe kosztów

W celu przypisania kosztów do okresów sprawozdawczych, których one dotyczą, Grupa dokonuje czynnych i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Dotyczy to w szczególności kosztów działania Grupy.

Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody i koszty z tytułu odsetek od instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązania finansowego oraz przypisania przychodów lub kosztów odsetkowych do odpowiednich okresów. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dokładnie dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Grupa uwzględnia wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego (na przykład: przedpłaty, opcje kupna i podobne), jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje i punkty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta. W rezultacie prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej po pomniejszeniu o bezpośrednie koszty pozyskania instrumentu finansowego prezentowane są jako składnik przychodów odsetkowych.

W przypadku aktywów finansowych lub grupy podobnych aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

Przychody i koszty z tytułu prowizji, opłaty bankowe

Przychody z tytułu opłat i prowizji powstają w wyniku świadczenia usług finansowych oferowanych przez Grupę. Prowizje klasyfikowane są do następujących kategorii:

- prowizji stanowiących integralną część efektywnej stopy procentowej,
- prowizji za wykonanie usługi,
- prowizji za wykonanie znaczącej czynności.

Prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej zaliczane są do rachunku zysków i strat jako korekta kalkulacji efektywnej stopy procentowej i wykazywane w przychodach odsetkowych.

Prowizje za wykonanie usługi i znaczącej czynności zaliczane są do rachunku zysków i strat proporcjonalnie do stopnia wykonania usługi lub jednorazowo w momencie wykonania czynności i wykazywane w przychodach z tytułu prowizji.

W przypadku kredytów i pożyczek o nieustalonych terminach płatności rat, np. kredytów w rachunku bieżącym lub kart kredytowych prowizje rozliczane są w czasie metodą liniową przez okres ważności limitu kredytowego. Tego typu prowizje zaliczane są do przychodów z tytułu prowizji.

Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zaliczane są koszty i przychody nie związane bezpośrednio z działalnością bankową. Są to w szczególności przychody i koszty z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych oraz aktywów do zbycia, przychody związane z przetwarzaniem danych na rzecz podmiotów powiązanych, a także koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien.

Podatek dochodowy

Podatek dochodowy składa się z podatku bieżącego oraz odroczonego. Podatek dochodowy ujmuje się w rachunku zysków i strat za wyjątkiem sytuacji, gdy podatek dotyczy kwot ujmowanych bezpośrednio w kapitale.

Rezerwa na podatek odroczony jest kalkulowana przy użyciu metody bilansowej, poprzez wyliczenie przejściowych różnic pomiędzy wartością bilansową aktywów i zobowiązań oraz ich wartością podatkową. Rezerwa i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane są w bilansie łącznie. Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmuje się w zakresie, w którym jest prawdopodobne, że będzie dostępny przyszły dochód do opodatkowania.

W związku z wejściem w życie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o Funduszu Poręczeń Unijnych (Dz. U. Nr 121, poz. 1262) wprowadzającej art. 38a do ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, Grupa wykazuje w sprawozdaniu finansowym kwotę należności od Budżetu Państwa z tytułu przysługującego uprawnienia do pomniejszenia zobowiązania podatkowego zgodnie z ustawą.

Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Segment jest dającym się wyodrębnić obszarem działalności Grupy, w ramach którego następuje albo dystrybucja towarów lub świadczenie usług (segment branżowy), albo dystrybucja towarów lub świadczenie usług w określonym środowisku ekonomicznym (segment geograficzny). Segment działalności podlega określonym ryzykom, jak również wiąże się z występowaniem korzyści, które są właściwe wyłącznie dla danego segmentu. Za wzór sprawozdawczy stosowany do segmentów przyjęto podział branżowy, ponieważ ryzyko i stopy zwrotu wynikają z różnic pomiędzy produktami. Grupa jest zarządzana na poziomie dwóch głównych segmentów – bankowości korporacyjnej oraz bankowości detalicznej. Szczegółowe informacje na temat segmentów przedstawiono w notce 3.

Wycena aktywów i pasywów segmentu, przychodów oraz wyniku segmentu jest oparta na zasadach rachunkowości Grupy.

Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

Do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży klasyfikuje się składniki aktywów lub grupy aktywów wraz z bezpośrednio powiązanymi z nimi zobowiązaniami, których wartość bilansowa ma zostać odzyskana w drodze ich odsprzedaży, a nie dalszego wykorzystania. Jako przeznaczone do sprzedaży klasyfikowane są jedynie składniki aktywów lub grupy dostępne do natychmiastowej

sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży i aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu został rozpoczęty. Ponadto, taki składnik aktywów (lub grupa) jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów (lub grupy) do tej kategorii.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży ujmują się w kwocie niższej z wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Aktywa te nie podlegają amortyzacji.

Wartości szacunkowe

Ustalenie bilansowych wartości niektórych aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów wymaga oszacowania na datę bilansową wpływu niepewnych przyszłych zdarzeń na te pozycje. Szacunki i założenia podlegają ciągłej ocenie, oparte są o doświadczenia historyczne oraz inne czynniki, w tym oczekiwania, co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Poniżej zaprezentowano najistotniejsze z nich zastosowane przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych

Wartość godziwą instrumentów finansowych nie notowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując techniki wyceny. Jeżeli do ustalenia wartości godziwej stosuje się techniki wyceny, metody te są okresowo oceniane i weryfikowane. Wszystkie modele są testowane i zatwierdzane przed użyciem. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, chociaż w pewnych obszarach kierownictwo jednostki musi korzystać z oszacowań. Zmiany założeń dotyczących szacowanych czynników mogą mieć wpływ na wykazywane wartości godziwe instrumentów finansowych.

Grupa stosuje następujące metody wyceny w stosunku do poszczególnych typów instrumentów pochodnych:

- do wyceny terminowych transakcji walutowych stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych;
- do wyceny transakcji opcyjnych stosuje się model wyceny Garmana-Kohlhagena;
- do wyceny transakcji na stopy procentowe stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych;
- do wyceny transakcji futures stosuje się bieżące notowania rynkowe.

Najważniejszym parametrem niepochodzącym z aktywnego rynku i wykorzystywanym przez Bank do wyceny instrumentów finansowych jest komponent ryzyka kontrahenta. W związku ze znaczącym wzrostem ryzyka kontrahenta, Bank dokonał dodatkowego oszacowania poziomu tego ryzyka występującego w zawartych z klientami transakcjach na instrumentach pochodnych, w tym opcjach walutowych. Oszacowanie to zostało przeprowadzone na dzień bilansowy przyjmując poziom wycen instrumentów pochodnych z tego dnia i z uwzględnieniem oceny ryzyka na ten dzień. Bank regularnie monitoruje poziom ryzyka związanego z zawartymi transakcjami na instrumentach pochodnych. Głównymi czynnikami wpływającymi na zmiany szacunków w zakresie ryzyka kontrahenta są: (i) zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych skorelowane między innymi z poziomem kursów walut oraz stóp procentowych, (ii) zmiany w zakresie ryzyka kredytowego kontrahentów. Biorąc pod uwagę silną zmienność otoczenia gospodarczego, istnieje niepewność w zakresie dokonanych szacunków.

Utrata wartości kredytów

Na każdy dzień bilansowy dokonywana jest ocena, czy zaistniały obiektywne przesłanki świadczące o utracie wartości ekspozycji kredytowych. Jeśli tak, dokonuje się odpisu aktualizującego w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową a oszacowaną wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z danej ekspozycji kredytowej. Aktywa finansowe, dla których albo nie stwierdzono przesłanek utraty wartości na poziomie indywidualnym lub mimo stwierdzenia

przesłanek indywidualna ocena składnika aktywów pod kątem utraty wartości nie wykazała potrzeby dokonania odpisu aktualizującego, Grupa objęła analizą statystyczną.

Określenie przesłanek utraty wartości oraz wyliczenie bieżącej wartości szacowanych przepływów pieniężnych wymaga zastosowania przez Grupę szacunków. Metodologia i założenia wykorzystywane przy ustalaniu poziomu utraty wartości należności są regularnie przeglądane i uaktualniane w razie potrzeby.

Utrata wartości aktywów dostępnych do sprzedaży

W przypadku stwierdzenia obiektywnych przesłanek świadczących o utracie wartości aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, skumulowane straty ujęte dotychczas w kapitale własnym wyksięgowuje się z kapitału własnego i ujmuje w rachunku zysków i strat, chociaż składnik aktywów finansowych nie został wyłączony z bilansu. Kwota skumulowanych strat, która zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i ujęta w rachunku zysków i strat stanowi różnicę pomiędzy kosztem nabycia (pomniejszonym o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie straty z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów uprzednio ujęte w rachunku zysków i strat.

Utrata wartości aktywów finansowych wycenianych według kosztu

W przypadku stwierdzenia obiektywnych przesłanek świadczących o utracie wartości instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, albo instrumentu pochodnego, który jest powiązany i musi być rozliczony przez dostawę takiego nienotowanego instrumentu kapitałowego, kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych.

Utrata wartości firmy

Grupa przeprowadziła test wartości firmy pod kątem utraty wartości na dzień 31 grudnia 2007 roku oraz 31 grudnia 2008 roku. Szacunku wartości firmy dokonano w oparciu o zapisy MSR 36 odnośnie określania wartości użytkowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Testy nie wykazały utraty wartości.

Świadczenia pracownicze

Rezerwy na przyszłe wypłaty z tytułu świadczeń pracowniczych zagwarantowanych zbiorowym układem pracy, takie jak nagrody jubileuszowe czy odprawy emerytalne, podlegają okresowemu oszacowaniu przez niezależnego aktuarusza.

Na każdy dzień bilansowy Grupa dokonuje również oszacowania poziomu rezerwy związanej z przyznanymi pracownikom nagrodami w formie opcji na akcje Citigroup. Kwota rezerwy określona jest w oparciu o metodologię opisaną w MSSF 2 przy użyciu modelu wyceny wartości opcji. Określenie kwoty rezerwy wymaga zastosowania szacunków dotyczących między innymi oczekiwanego poziomu rotacji pracowników, oczekiwanej stopy dywidendy płaconej przez Citigroup oraz terminów realizacji opcji.

3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności

Działalność Grupy została podzielona na 2 główne segmenty branżowe:

– Bankowość Korporacyjna

W ramach segmentu Bankowości Korporacyjnej Grupa oferuje produkty i świadczy usługi podmiotom gospodarczym, jednostkom samorządowym oraz dla sektora budżetowego. Obok tradycyjnych usług bankowych polegających na działalności kredytowej i depozytowej, segment świadczy usługi zarządzania gotówką, finansowania handlu, leasingu, usług maklerskich i

powiernictwa papierów wartościowych, oferuje produkty skarbu na rynkach finansowych i towarowych. Ponadto, segment oferuje szeroki zakres usług bankowości inwestycyjnej na lokalnym i międzynarodowym rynku kapitałowym, w tym usług doradztwa, pozyskiwania i gwarantowania finansowania poprzez publiczne i niepubliczne emisje instrumentów finansowych. Działalność segmentu obejmuje także transakcje na własny rachunek na rynkach instrumentów kapitałowych, dłużnych oraz pochodnych. Produkty i usługi Grupy w ramach segmentu Bankowości Korporacyjnej dostępne są poprzez dostosowane do potrzeb klienta kanały dystrybucji, zarówno poprzez sieć oddziałów, bezpośrednie kontakty z klientami, jak i nowoczesne i efektywne kanały zdalne – systemy obsługi przez telefon i bankowość elektroniczną.

– *Bankowość Detaliczna*

Segment Bankowości Detalicznej dostarcza produkty i usługi finansowe klientom indywidualnym, a także w ramach CitiBusiness mikroprzedsiębiorstwom oraz osobom fizycznym prowadzącym działalność gospodarczą. Oprócz prowadzenia rachunków, szerokiej oferty w obszarze działalności kredytowej i depozytowej, Grupa oferuje klientom pożyczki gotówkowe, kredyty hipoteczne, karty kredytowe, prowadzi usługi zarządzania majątkiem, pośredniczy w sprzedaży produktów inwestycyjnych i ubezpieczeniowych. Klienci mają do dyspozycji sieć oddziałów, bankomatów, jak również obsługę telefoniczną i bankowość elektroniczną oraz sieć pośredników finansowych oferujących produkty segmentu.

Wycena aktywów i pasywów segmentu, przychodów oraz wyniku segmentu jest oparta na zasadach rachunkowości Grupy, opisanych w nocie 2 - Znaczące zasady rachunkowości.

Działalność Grupy prowadzona jest wyłącznie na terenie Polski. Nie zidentyfikowano istotnego związku między lokalizacją placówek Grupy a poziomem ryzyka i rentowności ich działalności. W związku z tym zdecydowano o odstąpieniu od prezentacji wyników finansowych w podziale na segmenty geograficzne.

Wyniki finansowe Grupy według segmentów działalności

Za okres	2008			2007		
<i>w tys. zł</i>	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Razem	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Razem
Wynik z tytułu odsetek	564 933	800 817	1 365 750	533 757	670 663	1 204 420
Wynik z tytułu prowizji	259 477	359 468	618 945	309 994	426 689	736 683
Przychody z tytułu dywidend	3 571	8 190	11 761	5 923	17	5 940
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	220 401	38 941	259 342	389 500	33 020	422 520
Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych	57 184	-	57 184	30 086	-	30 086
Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych	(168)	-	(168)	43 700	3 789	47 489
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	80 601	8 824	89 425	72 787	(7 722)	65 065
Koszty działania banku i koszty ogólnego zarządu	(596 924)	(801 869)	(1 398 793)	(657 773)	(755 934)	(1 413 707)
Amortyzacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych	(64 873)	(32 242)	(97 115)	(76 710)	(32 127)	(108 837)
Wynik z tytułu zbycia aktywów trwałych	2 742	513	3 255	597	(1)	596
Zmiana stanu odpisów (netto) na utratę wartości	(63 616)	(89 464)	(153 080)	100 390	(47 834)	52 556
Zysk operacyjny	463 328	293 178	756 506	752 251	290 560	1 042 811

Za okres	2008			2007		
<i>w tys. zł</i>	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Razem	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Razem
Udział w zyskach (stratach) netto podmiotów wycenianych metodą praw własności	2 656	-	2 656	(8 586)	-	(8 586)
Zysk brutto	465 984	293 178	759 162	743 665	290 560	1 034 225
Podatek dochodowy			(158 728)			(210 010)
Zysk netto			600 434			824 215

Stan na dzień	31.12.2008			31.12.2007		
<i>w tys. zł</i>	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Razem	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Razem
Aktywa, w tym:	36 664 647	5 885 698	42 550 345	34 030 227	4 877 757	38 907 984
<i>aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży</i>	35 267	-	35 267	12 645	-	12 645
Pasywa	34 703 600	7 846 745	42 550 345	31 464 198	7 443 786	38 907 984

4. Wynik z tytułu odsetek

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze od:		
Banku Centralnego	65 158	40 251
lokat w bankach	322 685	338 853
kredytów, pożyczek i innych należności, z tego:	1 458 455	1 135 502
<i>sektora finansowego</i>	22 318	17 730
<i>sektora niefinansowego</i>	1 436 137	1 117 772
dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	364 035	386 655
dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	108 291	75 590
	2 318 624	1 976 851
Koszty odsetek i podobne koszty od:		
operacji z Bankiem Centralnym	-	(100)
depozytów banków	(74 745)	(127 283)
depozytów sektora finansowego (oprócz banków)	(139 726)	(96 278)
depozytów sektora niefinansowego	(696 649)	(528 085)
kredytów i pożyczek otrzymanych	(41 754)	(20 685)
	(952 874)	(772 431)
	1 365 750	1 204 420

Przychody odsetkowe za 2008 rok zawierają odsetki od kredytów, dla których rozpoznano utratę wartości w kwocie 17 152 tys. zł (za 2007 rok: 18 362 tys. zł).

5. Wynik z tytułu prowizji

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Przychody z tytułu opłat i prowizji		
z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych i inwestycyjnych	216 640	294 836
z tytułu kart płatniczych i kredytowych	166 934	189 482
z tytułu realizacji zleceń płatniczych	130 510	133 255
z tytułu usług powierniczych	78 266	97 621
z tytułu działalności maklerskiej	56 432	76 368
z tytułu zarządzania środkami finansowymi	35 106	34 785
z tytułu gwarancyjnych zobowiązań pozabilansowych	14 440	18 300

w tys. zł	2008	2007
z tytułu zobowiązań pozabilansowych o charakterze finansowym	6 733	7 855
inne	16 061	18 640
	721 122	871 142
Koszty z tytułu opłat i prowizji		
z tytułu kart płatniczych i kredytowych	(53 106)	(76 565)
z tytułu działalności maklerskiej	(29 195)	(33 867)
z tytułu opłat KDPW	(8 252)	(10 271)
z tytułu opłat brokerskich	(5 279)	(10 080)
inne	(6 345)	(3 676)
	(102 177)	(134 459)
	618 945	736 683

Wynik z tytułu prowizji za 2008 rok zawiera przychody prowizyjne (inne niż objęte kalkulacją efektywnej stopy procentowej), które odnoszą się do aktywów i zobowiązań finansowych nie wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat w kwocie 177 548 tys. zł (za 2007 rok: 200 230 tys. zł) oraz koszty prowizyjne w kwocie 53 106 tys. zł (za 2007 rok: 76 565 tys. zł).

6. Przychody z tytułu dywidend

w tys. zł	2008	2007
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	11 328	5 674
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	433	266
	11 761	5 940

7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji

w tys. zł	2008	2007
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		
z instrumentów dłużnych	42 347	42 506
z instrumentów kapitałowych	11 231	125
z certyfikatów inwestycyjnych	-	(1)
z instrumentów pochodnych, z tego:	(59 682)	46 408
na stopę procentową	(62 182)	41 504
kapitałowe	2 451	4 707
towarowe	49	197
	(6 104)	89 038
Wynik z pozycji wymiany		
z tytułu operacji wymiany na walutowych instrumentach pochodnych	93 675	404 599
z tytułu różnic kursowych (rewaluacja)	171 771	(71 117)
	265 446	333 482
	259 342	422 520

Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji zawiera odpisy dotyczące korekty wyceny z tytułu podwyższonego ryzyka kredytowego kontrahenta na niezapadłe transakcje związane z instrumentami pochodnymi w kwocie 233 497 tys. zł oraz na transakcje zapadłe w kwocie 27 542 tys. zł (za 2007 rok: 10 806 tys. zł).

Korekta została wyznaczona poprzez analizę sytuacji finansowej poszczególnych klientów oraz ocenę ich potrzeb w zakresie stosowania instrumentów pochodnych. Istnieje niepewność co do wysokości

przyszłych rozliczeń z tytułu powyższych transakcji pochodnych, a poziom rzeczywistych strat zależy od dalszych zmian kursów walut oraz sytuacji finansowej kontrahentów.

Wynik na instrumentach dłużnych zawiera wynik netto na obrocie rządowymi papierami wartościowymi, dłużnymi instrumentami komercyjnymi i instrumentami rynku pieniężnego.

Wynik na instrumentach pochodnych zawiera wynik netto na obrocie swap'ami na stopy procentowe, opcjami, futures'ami i innymi instrumentami pochodnymi.

Wynik z pozycji wymiany walutowej zawiera zyski i straty z rewaluacji aktywów i pasywów denominowanych w walucie obcej oraz na walutowych instrumentach pochodnych takich jak forward, swap i opcje. Wynik z pozycji wymiany zawiera również marżę zrealizowaną na bieżących i terminowych transakcjach walutowych.

8. Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Zrealizowane zyski z instrumentów dłużnych dostępnych do sprzedaży	57 312	34 398
Zrealizowane straty z instrumentów dłużnych dostępnych do sprzedaży	(128)	(4 312)
	57 184	30 086

9. Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Zrealizowane zyski (straty) z instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży	(168)	47 489

10. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
<i>Pozostałe przychody operacyjne</i>		
Przychody z tytułu przetwarzania danych na rzecz jednostek powiązanych	63 700	61 616
Przychody dotyczące rozwiązania rezerwy na karę nałożoną przez UOKiK z tytułu opłat interchange	10 228	-
Przychody z windykacji należności	7 477	-
Pozostałe przychody dotyczące akcji przyznanych przez VISA Inc.	3 803	-
Przychody z wynajmu powierzchni biurowych	3 101	9 778
Przychody dotyczące nieruchomości stanowiących inwestycje	2 922	156
Przychody z rozliczenia nieodpłatnie otrzymanego prawa wieczystego użytkowania gruntów	-	758
Pozostałe	34 118	35 416
	125 349	107 724
<i>Pozostałe koszty operacyjne</i>		
Koszty postępowania ugodowego i windykacji	(10 287)	(5 214)
Koszty dotyczące nieruchomości stanowiących inwestycje	(1 924)	(3 317)
Koszty dotyczące rezerwy na karę nałożoną przez UOKiK z tytułu opłat interchange	-	(10 228)
Pozostałe	(23 713)	(23 900)
	(35 924)	(42 659)
	89 425	65 065

11. Koszty działania banku i koszty ogólnego zarządu

w tys. zł	2008	2007
Koszty pracownicze		
Koszty związane z wynagrodzeniami, w tym:	(590 121)	(557 475)
koszty związane ze świadczeniami emerytalnymi	(16 101)	(14 993)
Premie i nagrody, w tym:	(106 840)	(146 934)
pracownicze świadczenia kapitałowe	4 783	9 786
nagrody za wieloletnią pracę	18 795	(9 353)
	(696 961)	(704 409)
 Koszty ogólnoadministracyjne		
Koszty opłat telekomunikacyjnych i sprzętu komputerowego	(159 943)	(180 858)
Koszty usług doradczych, audytorskich, konsultacyjnych oraz innych usług zewnętrznych	(154 880)	(149 640)
Koszty wynajmu i utrzymania nieruchomości	(116 084)	(107 646)
Reklama i marketing	(62 814)	(73 384)
Koszty transakcyjne	(62 278)	(64 952)
Koszty usług pocztowych, materiałów biurowych i poligrafii	(31 389)	(28 608)
Koszty szkoleń i edukacji	(15 096)	(14 196)
Koszty nadzoru bankowego	(7 763)	-
Pozostałe koszty	(91 585)	(90 014)
	(701 832)	(709 298)
	(1 398 793)	(1 413 707)

Koszty pracownicze za 2008 rok zawierają koszty z tytułu wynagrodzeń i nagród obecnych i byłych członków Zarządu Banku w wysokości 14 219 tys. zł (za 2007 rok: 13 512 tys. zł).

12. Amortyzacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych

w tys. zł	2008	2007
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	(78 576)	(87 797)
Amortyzacja wartości niematerialnych	(18 539)	(21 040)
	(97 115)	(108 837)

13. Wynik z tytułu zbycia aktywów trwałych

w tys. zł	2008	2007
Zyski		
z tytułu innych rzeczowych aktywów trwałych	3 573	1 870
z inwestycji w jednostki zależne	-	177
	3 573	2 047
 Straty		
z tytułu innych rzeczowych aktywów trwałych	(318)	(314)
z tytułu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży*	-	(1 137)
	(318)	(1 451)
	3 255	596

*dotyczy aktywów trwałych zakwalifikowanych na dzień 31 grudnia 2006 roku jako przeznaczone do sprzedaży i zbytych w prezentowanych okresach (patrz nota 29).

14. Zmiana stanu odpisów (netto) na utratę wartości**Odpisy (netto) na utratę wartości aktywów finansowych**

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Utworzenie odpisu na utratę wartości		
kredytów i pożyczek wycenianych według zamortyzowanego kosztu	(429 425)	(357 977)
Inne	(20 499)	(18 363)
	(449 924)	(376 340)
Odwrocenie odpisu na utratę wartości		
kredytów i pożyczek wycenianych według zamortyzowanego kosztu	290 640	418 212
Inne	1 150	-
	291 790	418 212
	(158 134)	41 872

Różnica wartości rezerw na zobowiązania pozabilansowe

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Odpisy na rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	(36 574)	(59 806)
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	41 628	70 490
	5 054	10 684
Utrata wartości netto	(153 080)	52 556

Odpisy (netto) na utratę wartości aktywów finansowych za 2008 rok zawierają rezerwę kredytową na należności z tytułu zapadłych transakcji zawiązanych z instrumentami pochodnymi w kwocie (netto) 2 197 tys. zł.

15. Podatek dochodowy**Ujęty w rachunku zysków i strat**

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Bieżący podatek		
Bieżący rok	(120 870)	(319 489)
Korekty z lat ubiegłych	(1 366)	8 857
	(122 236)	(310 632)
Podatek odroczony		
Powstanie i odwrócenie się różnic przejściowych	(43 056)	100 974
Zmiana stanu należności od budżetu z tytułu przysługujących odliczeń podatku	(299)	(352)
Pozostałe	6 863	-
	(36 492)	100 622
Razem podatek dochodowy w rachunku zysków i strat	(158 728)	(210 010)

Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Zysk brutto	759 162	1 034 225
Podatek dochodowy według krajowej stawki podatku (19%)	(144 240)	(196 503)
Koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodu	27 921	(13 899)
Przychody podlegające opodatkowaniu nie ujęte w wyniku finansowy	(88 615)	(74 115)
Koszty stanowiące koszty uzyskania przychodu nie ujęte w wyniku finansowym	82 107	58 391
Przychody nie podlegające opodatkowaniu	(31 659)	8 171
Pozostałe	(4 242)	7 945
Ogółem obciążenie wyniku	(158 728)	(210 010)
Efektywna stawka podatkowa	20,91%	20,31%

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach na dzień 31 grudnia 2008 roku związany jest z dłużnymi i kapitałowymi instrumentami dostępnymi do sprzedaży i wynosi 33 721 tys. zł (31 grudnia 2007 roku: 42 797 tys. zł).

16. Zysk przypadający na jedną akcję

Na dzień 31 grudnia 2008 roku zysk przypadający na jedną akcję wynosił 4,60 zł (31 grudnia 2007 roku: 6,31 zł).

Wyliczenie zysku przypadającego na jedną akcję na dzień 31 grudnia 2008 roku oparte było na zysku przypadającym na zwykłych akcjonariuszy w kwocie 600 434 tys. zł (31 grudnia 2007 roku: 824 215 tys. zł) oraz średniej ważonej ilości akcji zwykłych występujących w roku zakończonym 31 grudnia 2008 roku w liczbie 130 659 600 (31 grudnia 2007 roku: 130 659 600).

Bank nie posiada rozwadniających potencjalnych akcji zwykłych.

17. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Środki pieniężne w kasie	509 841	395 549
Środki na rachunku bieżącym w Banku Centralnym	3 021 136	2 925 954
	3 530 977	3 321 503

Na rachunku bieżącym w Narodowym Banku Polskim (NBP) utrzymywana jest rezerwa obowiązkowa, której deklarowana wysokość na dzień 31 grudnia 2008 roku wynosiła 1 021 738 tys. zł (31 grudnia 2007 roku: 869 304 tys. zł). Rezerwa obowiązkowa może być wykorzystywana przez Grupę pod warunkiem, że suma średniego miesięcznego salda na rachunku bieżącym w NBP nie jest mniejsza od poziomu deklarowanego.

18. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
------------------	-------------------	-------------------

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu**Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu**

Obligacje i bony wyemitowane przez:

podmioty finansowe	3 185	50 771
podmioty niefinansowe	-	70 847
Skarb Państwa	1 219 013	916 555

Grupa Kapitałowa Banku Handlowego w Warszawie S.A.

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Pozostałe dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez:		
banki	26 065	85 883
	1 248 263	1 124 056
z tego:		
notowane na giełdzie	721 127	915 891
nienotowane na giełdzie	527 136	208 165
Instrumenty kapitałowe	28 952	5 671
z tego:		
notowane na giełdzie	952	5 671
nienotowane na giełdzie	28 000	-
Instrumenty pochodne	6 608 273	4 005 981
	7 885 488	5 135 708

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (wg zapadalności)

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
do 1 miesiąca	501 071	4 598
od 1 do 3 miesięcy	15 318	108 804
od 3 do 12 miesięcy	343 729	88 516
od 1 do 5 lat	314 089	250 381
powyżej 5 lat	74 056	671 757
	1 248 263	1 124 056

Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	-	34 932
Instrumenty pochodne	6 806 790	4 338 214
	6 806 790	4 373 146

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz 31 grudnia 2007 roku Grupa nie posiadała aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych w momencie początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku aktywa z tytułu transakcji instrumentami pochodnymi zawierają odpisy dotyczące korekty wyceny z tytułu podwyższonego ryzyka kredytowego kontrahenta na niezapadłe transakcje.

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2008 roku

w tys. zł

	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartości godziwe	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Pasywa
Instrumenty stopy procentowej	15 398 442	128 402 320	81 870 532	27 995 099	253 666 393	3 240 873	3 445 108
- FRA - kupno	1 335 000	43 459 500	10 000 000	-	54 794 500	997	200 586
- FRA - sprzedaż	480 000	47 479 500	13 900 000	-	61 859 500	234 294	2 939
- swapy odsetkowe (IRS)	12 426 692	35 567 485	53 240 564	25 541 633	126 776 374	2 661 595	2 835 139
- swapy odsetkowo-walutowe (CIRS)	533 340	510 749	3 229 968	2 286 570	6 560 627	340 743	398 577
- opcje na stopę procentową zakupione	-	50 000	750 000	83 448	883 448	3 128	
- opcje na stopę procentową sprzedane	-	50 000	750 000	83 448	883 448		3 128
- kontrakty futures – kupno*	40 113	-	-	-	40 113	116	
- kontrakty futures – sprzedaż*	583 297	1 285 086	-	-	1 868 383		4 739
Instrumenty walutowe	20 485 768	23 588 551	6 948 407	727 190	51 749 916	3 357 190	3 352 109
- FX forward	5 988 519	5 652 621	1 103 951	360 252	13 105 343	1 658 404	321 564
- FX swap	5 868 193	3 889 206	52 359	-	9 809 758	240 630	1 339 865
- opcje walutowe zakupione	4 341 401	7 089 743	2 957 678	173 774	14 562 596	1 457 958	186
- opcje walutowe sprzedane	4 287 655	6 956 981	2 834 419	193 164	14 272 219	198	1 690 494
Transakcje na papierach wartościowych	274 615	98 000	22 885	-	395 500	1 380	743
- opcje na akcje zakupione	-	49 000	11 443	-	60 443	719	
- opcje na akcje sprzedane	-	49 000	11 442	-	60 442		719
- papiery wartościowe zakupione do otrzymania	90 728	-	-	-	90 728	192	
- papiery wartościowe sprzedane do wydania	183 887	-	-	-	183 887	469	24
Transakcje związane z towarami	23 268	19 144	-	-	42 412	8 830	8 830
- swap	8 814	10 540	-	-	19 354	6 003	6 003
- opcje kupione	7 227	4 302	-	-	11 529	2 827	
- opcje sprzedane	7 227	4 302	-	-	11 529		2 827
Instrumenty pochodne ogółem	36 182 093	152 108 015	88 841 824	28 722 289	305 854 221	6 608 273	6 806 790

*Instrumenty znajdujące się w obrocie giełdowym

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2007 roku

w tys. zł

	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartości godziwe	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Pasywa
Instrumenty stopy procentowej	12 975 579	190 584 210	208 779 554	52 547 416	464 886 759	2 839 478	3 152 736
- FRA - kupno	-	67 438 340	23 621 000	-	91 059 340	160 812	24 143
- FRA - sprzedaż	-	66 632 380	27 250 000	-	93 882 380	14 063	188 464
- swapy odsetkowe (IRS)	12 110 230	52 631 300	156 068 847	48 747 574	269 557 951	2 336 848	2 535 774
- swapy odsetkowo-walutowe (CIRS)	183 183	1 462 465	1 622 170	2 299 842	5 567 660	317 098	396 239
- opcje na stopę procentową zakupione	-	100 000	50 000	750 000	900 000	6 412	-
- opcje na stopę procentową sprzedane	-	100 000	50 000	750 000	900 000	-	6 417
- kontrakty futures – kupno*	95 537	1 876 835	-	-	1 972 372	4 225	1 518
- kontrakty futures – sprzedaż*	586 629	342 890	117 537	-	1 047 056	20	181
Instrumenty walutowe	33 244 381	22 548 321	5 174 028	613 228	61 579 958	1 152 436	1 172 230
- FX forward	6 127 526	5 576 040	542 844	302 814	12 549 224	195 399	420 746
- FX swap	15 478 832	5 751 616	197 539	-	21 427 987	626 750	423 692
- opcje walutowe zakupione	5 739 636	5 548 032	2 183 571	146 884	13 618 123	312 749	17 537
- opcje walutowe sprzedane	5 898 387	5 672 633	2 250 074	163 530	13 984 624	17 538	310 255
Transakcje na papierach wartościowych	140 306	1 404	102 806	-	244 516	8 025	7 206
- opcje na akcje zakupione	-	702	51 403	-	52 105	3 720	3 311
- opcje na akcje sprzedane	-	702	51 403	-	52 105	3 311	3 720
- papiery wartościowe zakupione do otrzymania	93 589	-	-	-	93 589	504	75
- papiery wartościowe sprzedane do wydania	46 717	-	-	-	46 717	490	100
Transakcje związane z towarami	-	43 260	32 164	-	75 424	6 042	6 042
- swap	-	12 882	13 208	-	26 090	2 873	2 873
- opcje kupione	-	15 189	9 478	-	24 667	3 169	-
- opcje sprzedane	-	15 189	9 478	-	24 667	-	3 169
Instrumenty pochodne ogółem	46 360 266	213 177 195	214 088 552	53 160 644	526 786 657	4 005 981	4 338 214

*Instrumenty znajdujące się w obrocie giełdowym

Kontrakty walutowe

Tabela poniżej podsumowuje, w podziale na główne waluty, umowne wartości kontraktów forward, swap oraz opcji, wraz ze szczegółami dotyczącymi umownych kursów wymiany i okresem pozostałym do terminu zapadalności danego kontraktu. Wartości w walucie obcej są przeliczane po kursach obowiązujących na dzień bilansowy.

w tys. zł	Średnie ważone umowne kursy walutowe		Wartość nominalna	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Euro – kupione				
Poniżej 3 miesięcy	3,5217	3,7729	8 283 738	9 510 016
Od 3 miesięcy do 1 roku	3,4537	3,7351	10 498 827	8 756 471
Powyżej 1 roku	3,4838	3,7478	4 067 164	2 172 671
Euro – sprzedane				
Poniżej 3 miesięcy	3,5309	3,7110	7 754 562	12 190 066
Od 3 miesięcy do 1 roku	3,4643	3,6762	9 731 510	7 780 681
Powyżej 1 roku	3,4859	3,7279	3 207 250	1 853 468
Dolary amerykańskie – kupione				
Poniżej 3 miesięcy	2,7797	2,5844	2 807 349	6 272 420
Od 3 miesięcy do 1 roku	2,6241	2,7148	2 781 861	3 132 427
Powyżej 1 roku	2,7866	2,7516	763 665	1 144 284
Dolary amerykańskie – sprzedane				
Poniżej 3 miesięcy	2,6748	2,5587	3 116 061	8 065 961
Od 3 miesięcy do 1 roku	2,5721	2,7710	2 465 124	3 359 748
Powyżej 1 roku	2,8489	2,7376	687 191	922 329
Franki szwajcarskie – kupione				
Poniżej 3 miesięcy	2,7875	2,1985	137 325	6 484
Franki szwajcarskie – sprzedane				
Poniżej 3 miesięcy	2,7895	2,1564	269 775	18 178
Funty brytyjskie – kupione				
Poniżej 3 miesięcy	4,4775	5,4832	226 298	64 519
Od 3 miesięcy do 1 roku	4,3527	5,5551	241 882	86 060
Powyżej 1 roku	4,6193	5,7650	93 371	26 292
Funty brytyjskie – sprzedane				
Poniżej 3 miesięcy	4,4585	5,2544	183 823	45 498
Od 3 miesięcy do 1 roku	4,5976	5,7292	203 111	43 385
Powyżej 1 roku	4,5342	5,7650	61 562	26 292

19. Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
banki centralne	2 383 387	377 428
podmioty niefinansowe	21 929	88 135
Skarb Państwa	8 409 512	6 002 075
	10 814 828	6 467 638
z tego:		
notowane na giełdzie	7 081 278	5 933 705
nienotowane na giełdzie	3 733 550	533 933

Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (wg zapadalności)

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
do 1 miesiąca	2 460 631	4 994
od 1 do 3 miesięcy	395 668	-
od 3 do 12 miesięcy	926 086	602 493
od 1 do 5 lat	3 653 999	2 761 921
powyżej 5 lat	3 378 444	3 098 230
	10 814 828	6 467 638

W ogólnej kwocie dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży wykazane są obligacje Narodowego Banku Polskiego o wartości nominalnej 366 665 tys. zł nabyte w dniu 28 lutego 2002 roku w ramach emisji przeznaczonej dla banków w związku z obniżeniem stóp rezerwy obowiązkowej utrzymywanej przez banki w NBP. Posiadany pakiet obligacji NBP obejmuje obligacje na okaziciela, które oprocentowane są według stopy procentowej ustalonej na podstawie rentowności 52-tygodniowych bonów skarbowych.

Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Stan na dzień 1 stycznia	6 467 638	8 247 313
Zwiększenia (z tytułu):		
nabycia	40 634 297	113 732 927
rozliczenia dyskonta, premii, odsetek	46 233	95 641
różnic kursowych	325 556	-
rozliczenia dyskonta, premii, odsetek	112 920	-
Zmniejszenia (z tytułu)		
sprzedaży	(36 735 113)	(115 121 563)
aktualizacji wyceny	-	(116 619)
różnic kursowych	-	(306 985)
rozliczenia dyskonta, premii, odsetek	(36 703)	(63 076)
Stan na dzień 31 grudnia	10 814 828	6 467 638

20. Inwestycje kapitałowe wyceniane metodą praw własności

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Akcje i udziały w jednostkach zależnych	56 469	58 388
<i>z tego:</i>		
notowane na giełdzie	-	-
nienotowane na giełdzie	56 469	58 388

Zmiana stanu inwestycji kapitałowych wycenianych metodą praw własności przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Stan na dzień 1 stycznia	58 388	67 910
Zwiększenia (z tytułu):		
aktualizacji wyceny	438	599
Zmniejszenia (z tytułu):		
aktualizacji wyceny	(2 357)	(10 121)
Stan na dzień 31 grudnia	56 469	58 388

21. Pozostałe inwestycje kapitałowe

w tys. zł

	31.12.2008	31.12.2007
Akcje i udziały w innych jednostkach	42 905	57 028
Utrata wartości	(31 810)	(35 119)
	11 095	21 909
<i>z tego:</i>		
<i>notowane na giełdzie</i>	4 986	1 300
<i>nienotowane na giełdzie</i>	6 109	20 609

Zmiana stanu pozostałych inwestycji kapitałowych przedstawia się następująco:

w tys. zł

	2008	2007
Stan na dzień 1 stycznia	21 909	54 618
Zwiększenia (z tytułu):		
nabycia	3 803	2 930
aktualizacji wyceny	1 183	31 650
Zmniejszenia (z tytułu):		
sprzedaży	(1 299)	(32 731)
aktualizacji wyceny	(1)	(34 558)
inne	(14 500)	-
Stan na dzień 31 grudnia	11 095	21 909

**Informacje finansowe dotyczące jednostek podporządkowanych
31.12.2008**

Jednostki podporządkowane konsolidowane metodą pełną

w

tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY-LEASING Sp. z o.o	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	1 556 142	1 377 311	178 830	107 684	5 555
HANDLOWY INVESTMENTS S.A. ^{1/}	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	28 625	436	28 189	901	(6 007)
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100,00	458 339	366 183	92 156	102 554	9 715
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100,00	Jednostka postawiona w stan likwidacji				

Pozostałe jednostki

w

tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów / akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
BANK ROZWOJU CUKROWNICTWA* S.A.	Poznań	Bankowość	Jednostka zależna	100,00	40 046	40 442	459	39 983	1 948	769
HANDLOWY INVESTMENTS II S.a.r.l.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	80,97	7 124	7 125	194	6 930	176	(1 587)
HANDLOWY INWESTYCJE Sp. z o.o. ^{2/}	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	9 298	16 762	4 358	12 403	2 605	1 568

*W dniu 2 marca 2009 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Banku Rozwoju Cukrownictwa S.A. z siedzibą w Poznaniu („BRC”) podjęło uchwałę o rozwiązaniu Spółki i postawieniu jej w stan dobrowolnej likwidacji. Rozpoczęcie likwidacji BRC uzależnione jest od zatwierdzenia programu dobrowolnej likwidacji Spółki przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Grupa Kapitałowa Banku Handlowego w Warszawie S.A.

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą z niezbadanych sprawozdań finansowych jednostek.

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy Investments S.A

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów / akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY INVESTMENTS II S.a.r.l.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	19,03	1 663	7 125	194	6 930	176	(1 587)

2/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy Inwestycje Sp. z o.o.

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów / akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY-LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	3 125	1 556 142	1 377 311	178 830	107 684	5 555

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą z niezbadanych sprawozdań finansowych jednostek.

**Informacje finansowe dotyczące jednostek podporządkowanych
31.12.2007**

Jednostki podporządkowane konsolidowane metodą pełną

w

tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY-LEASING Sp. z o.o	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	1 133 298	921 290	212 008	73 320	13 812
HANDLOWY INVESTMENTS S.A. ^{1/}	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	28 735	86	28 649	39 813	33 592
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100,00	437 956	338 173	99 783	92 617	18 851
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100,00	Jednostka postawiona w stan likwidacji				

Pozostałe jednostki

w

tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów / akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
BANK ROZWOJU CUKROWNICTWA S.A.	Poznań	Bankowość	Jednostka zależna	100,00	39 609	40 084	450	39 634	1 563	466
HANDLOWY INVESTMENTS II S.a.r.l.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	80,97	7 434	7 513	238	7 275	106	(249)
HANDLOWY INWESTYCJE Sp. z o.o. ^{2/}	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	11 345	19 102	7 342	11 760	1 374	925

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą ze zbadanych sprawozdań finansowych jednostek, z wyjątkiem Handlowy Investments S.A., Handlowy Investments II S.a.r.l. i PPH Spomasz Sp. z o.o. w likwidacji.

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy Investments S.A

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów / akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY INVESTMENTS II S.a.r.l.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	19,03	1 428	7 513	238	7 275	106	(249)

2/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy Inwestycje Sp. z o.o.

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów / akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY-LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	3 125	1 133 298	921 290	212 008	73 320	13 812

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą ze zbadanych sprawozdań finansowych jednostek, z wyjątkiem Handlowy Investments S.A., Handlowy Investments II S.a.r.l. i PPH Spomasz Sp. z o.o. w likwidacji.

22. Kredyty, pożyczki i inne należności***Kredyty, pożyczki i inne należności (wg struktury rodzajowej)***

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności od sektora finansowego</i>		
rachunki bieżące w bankach	76 553	424 820
kredyty, lokaty i pożyczki, w tym:	2 721 417	8 252 222
<i>lokaty w bankach</i>	1 917 991	7 394 904
skupione wierzytelności	15 152	24 311
zrealizowane gwarancje i poręczenia	249	205
należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	877 484	57 097
inne należności	82 294	36 665
	3 773 149	8 795 320
odpisy z tytułu utraty wartości	(77 627)	(76 488)
	3 695 522	8 718 832
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności od sektora niefinansowego</i>		
kredyty i pożyczki	13 576 369	12 392 630
skupione wierzytelności	241 156	282 773
zrealizowane gwarancje i poręczenia	41 502	45 472
inne należności	1 452 464	1 131 442
	15 311 491	13 852 317
odpisy z tytułu utraty wartości	(1 425 514)	(1 365 776)
	13 885 977	12 486 541
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności</i>	17 581 499	21 205 373

Kredyty, pożyczki i inne należności brutto (wg zapadalności)

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności od sektora finansowego</i>		
<i>- od banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych</i>		
do 1 miesiąca	1 323 990	3 034 173
od 1 do 3 miesięcy	712 457	2 299 204
od 3 miesięcy do 12 miesięcy	994 839	1 937 203
od 1 do 5 lat	12 517	760 401
powyżej 5 lat	-	45 701
	3 043 803	8 076 682
<i>- od pozostałych instytucji finansowych</i>		
do 1 miesiąca	375 365	553 990
od 1 do 3 miesięcy	25 000	5 147
od 3 miesięcy do 12 miesięcy	69 172	98 744
od 1 do 5 lat	245 000	48 582
powyżej 5 lat	14 809	12 175
	729 346	718 638
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności od sektora finansowego</i>	3 773 149	8 795 320

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Kredyty, pożyczki i inne należności od sektora niefinansowego		
do 1 miesiąca	8 150 354	7 620 951
od 1 do 3 miesięcy	844 619	733 892
od 3 miesięcy do 12 miesięcy	1 558 933	1 447 324
od 1 do 5 lat	4 242 433	3 703 021
powyżej 5 lat	515 152	347 129
	15 311 491	13 852 317
Kredyty, pożyczki i inne należności brutto	19 084 640	22 647 637

Należności z tytułu leasingu finansowego

Grupa prowadzi działalność leasingową poprzez spółkę zależną Handlowy-Leasing Sp. z o.o. Grupa zawiera jako leasingodawca transakcje leasingu finansowego, których głównym przedmiotem są środki transportu, maszyny i urządzenia techniczne.

Pozycja aktywów „Kredyty, pożyczki i inne należności od sektora niefinansowego” zawiera następujące pozycje dotyczące należności z tytułu leasingu finansowego:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Należności (brutto) z tytułu leasingu finansowego	1 595 415	1 242 754
Niezrealizowane przychody finansowe	(150 257)	(117 332)
Należności (netto) z tytułu leasingu finansowego	1 445 158	1 125 422

Należności (brutto) z tytułu leasingu finansowego wg terminów zapadalności

Poniżej 1 roku	589 014	440 294
Od 1 roku do 5 lat	996 628	792 606
Powyżej 5 lat	9 774	9 854
	1 595 416	1 242 754

Należności (netto) z tytułu leasingu finansowego wg terminów zapadalności

Poniżej 1 roku	520 233	387 747
Od 1 roku do 5 lat	915 434	728 076
Powyżej 5 lat	9 492	9 599
	1 445 159	1 125 422

Na dzień 31 grudnia 2008 roku odpisy z tytułu utraty wartości na nieściągalne należności z tytułu umów leasingu finansowego wynosiły 45 759 tys. zł (31 grudnia 2007 roku: 38 687 tys. zł).

Przychody z tytułu umów leasingu finansowego prezentowane są w pozycji przychodów z tytułu odsetek.

23. Utrata wartości kredytów, pożyczek i innych należności

Zmiana stanu utraty wartości kredytów, pożyczek i innych należności przedstawia się następująco:

w tys. zł	2008	2007
Stan na dzień 1 stycznia	1 442 264	1 632 707
Z czego dotyczy:		
Należności od banków	1 886	9 572
Należności od pozostałych klientów sektora finansowego i niefinansowego	1 440 378	1 623 135

w tys. zł	2008	2007
Zmiany stanu odpisów z tytułu utraty wartości:	60 877	(190 443)
Utworzenie odpisów w okresie	429 426	357 977
Spisane należności w ciężar odpisów	(107 771)	(191 340)
Rozwiązanie odpisów w okresie	(290 640)	(418 212)
Inne	29 862	61 132
Stan na dzień 31 grudnia	1 503 141	1 442 264

Z czego dotyczy:

Należności od banków	4 041	1 886
Należności od pozostałych klientów sektora finansowego i niefinansowego	1 499 100	1 440 378

Na bilans zamknięcia utraty wartości rozpoznanej na należności od klientów składały się następujące kategorie:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Utrata wartości oceniana portfelowo	389 991	385 638
Utrata wartości oceniana indywidualnie	1 040 661	1 006 747
Odpis na poniesione niezidentyfikowane straty (IBNR)	72 489	49 879

24. Rzeczowe aktywa trwałe

Nieruchomości i wyposażenie

w tys. zł

	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2007	746 092	694	63 347	665 981	21 486	1 497 600
<i>Zwiększenia:</i>						
Zakupy	1 556	237	456	27 399	46 431	76 079
Inne zwiększenia	-	-	-	7 135	-	7 135
<i>Zmniejszenia:</i>						
Zbycia	(179)	-	(14 212)	(3 859)	-	(18 250)
Likwidacji	(5 982)	(4)	(95)	(106 557)	-	(112 638)
Zaklasyfikowanie do nieruchomości stanowiących inwestycje	(12 404)	-	-	(60)	(18 144)	(30 608)
Inne zmniejszenia	(13)	-	(56)	(462)	-	(531)
Reklasyfikacje	13 643	-	19 344	7 952	(43 374)	(2 435)
Stan na dzień 31 grudnia 2007	742 713	927	68 784	597 529	6 399	1 416 352
Stan na dzień 1 stycznia 2008	742 713	927	68 784	597 529	6 399	1 416 352
<i>Zwiększenia:</i>						
Zakupy	1 383	93	20 511	13 526	38 978	74 491
Inne zwiększenia	-	-	-	3 666	-	3 666
<i>Zmniejszenia:</i>						
Zbycia	(105)	-	(20 493)	(10 697)	-	(31 295)
Likwidacji	(588)	(39)	-	(48 203)	-	(48 830)
Zaklasyfikowanie do nieruchomości stanowiących inwestycje/aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	(36 677)	-	-	(354)	-	(37 031)
Inne zmniejszenia	-	-	(97)	(3 758)	(1 602)	(5 457)

w tys. zł

	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Reklasyfikacje	15 042	-	3 147	8 630	(30 244)	(3 425)
Stan na dzień 31 grudnia 2008	721 768	981	71 852	560 339	13 531	1 368 471
<i>Amortyzacja (Umorzenie)</i>						
Stan na dzień 1 stycznia 2007	252 258	591	27 515	588 376	-	868 740
<i>Zwiększenia:</i>						
Koszty umorzenia za okres	31 904	192	12 949	42 902	-	87 947
Inne zwiększenia	-	-	-	3 553	-	3 553
<i>Zmniejszenia:</i>						
Zbycia	(179)	-	(11 572)	(3 837)	-	(15 588)
Likwidacji	(5 391)	(3)	(40)	(106 138)	-	(111 572)
Zaklasyfikowanie do nieruchomości stanowiących inwestycje	(4 005)	-	-	(11)	-	(4 016)
Inne zmniejszenia	(13)	-	(20)	(448)	-	(481)
Stan na dzień 31 grudnia 2007	274 574	780	28 832	524 397	-	828 583
Stan na dzień 1 stycznia 2008	274 574	780	28 832	524 397	-	828 583
<i>Zwiększenia:</i>						
Koszty umorzenia za okres	29 345	188	10 663	38 381	-	78 577
Inne zwiększenia	-	-	-	1 122	-	1 122
<i>Zmniejszenia:</i>						
Zbycia	(58)	-	(16 443)	(10 526)	-	(27 027)
Likwidacji	(107)	(39)	-	(48 162)	-	(48 308)
Zaklasyfikowanie do nieruchomości stanowiących inwestycje/aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	(12 913)	-	-	(251)	-	(13 164)
Inne zmniejszenia	-	-	(1 198)	(3 753)	-	(4 951)
Stan na dzień 31 grudnia 2008	290 841	929	21 854	501 208	-	814 832
Wartość bilansowa						
Na dzień 1 stycznia 2007	493 834	103	35 832	77 605	21 486	628 860
Na dzień 31 grudnia 2007	468 139	147	39 952	73 132	6 399	587 769
Na dzień 1 stycznia 2008	468 139	147	39 952	73 132	6 399	587 769
Na dzień 31 grudnia 2008	430 927	52	49 998	59 131	13 531	553 639

Nieruchomości stanowiące inwestycje

w tys. zł

	2008	2007
Stan na dzień 1 stycznia	25 028	9 386
<i>Zwiększenia:</i>		
Przekwalifikowanie z nieruchomości bankowych	164	26 592
<i>Zmniejszenia:</i>		
Zbycia	(6 884)	(920)
Zaklasyfikowanie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-	(8 466)
Aktualizacja wyceny	-	(1 564)
Stan na koniec okresu	18 308	25 028

25. Wartości niematerialne

w tys. zł

	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramowanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2007	1 245 976	1 651	226 607	19 088	43	1 493 365
<i>Zwiększenia:</i>						
Zakupy	-	-	8 730	-	10 545	19 275
<i>Zmniejszenia:</i>						
Reklasyfikacje	-	-	5 468	-	(5 530)	(62)
Stan na dzień 31 grudnia 2007	1 245 976	1 651	240 805	19 088	5 058	1 512 578
Stan na dzień 1 stycznia 2008	1 245 976	1 651	240 805	19 088	5 058	1 512 578
<i>Zwiększenia:</i>						
Zakupy	-	931	10 318	69	7 129	18 447
Reklasyfikacje	-	-	8 174	-	(8 838)	(664)
<i>Zmniejszenia</i>						
Inne zmniejszenia	-	-	(7 283)	-	-	(7 283)
Stan na dzień 31 grudnia 2008	1 245 976	2 582	252 014	19 157	3 349	1 523 078
Amortyzacja (Umorzenie)						
Stan na dzień 1 stycznia 2007	-	1 639	193 741	12 232	-	207 612
<i>Zwiększenia:</i>						
Koszty umorzenia za okres	-	-	18 126	2 762	-	20 888
Stan na dzień 31 grudnia 2007	-	1 639	211 867	14 994	-	228 500
Stan na dzień 1 stycznia 2008	-	1 639	211 867	14 994	-	228 500
<i>Zwiększenia:</i>						
Koszty umorzenia za okres	-	23	16 807	1 709	-	18 539
<i>Zmniejszenia</i>						
Inne zmniejszenia	-	-	(7 287)	-	-	(7 287)
Stan na dzień 31 grudnia 2008	-	1 662	221 387	16 703	-	239 752
Wartość bilansowa						
Na dzień 1 stycznia 2007	1 245 976	12	32 866	6 856	43	1 285 753
Na dzień 31 grudnia 2007	1 245 976	12	28 938	4 094	5 058	1 284 078
Na dzień 1 stycznia 2008	1 245 976	12	28 938	4 094	5 058	1 284 078
Na dzień 31 grudnia 2008	1 245 976	920	30 627	2 454	3 349	1 283 326

Na dzień 31 grudnia 2008 roku wartość firmy obejmuje kwotę 1 243 645 tys. zł powstałą w wyniku połączenia Banku Handlowego w Warszawie SA z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku, oraz kwotę 2 331 tys. zł powstałą w wyniku nabycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa bankowego ABN Amro Bank (Polska) S.A., które nastąpiło z dniem 1 marca 2005 roku.

26. Test utraty wartości dla wartości firmy

Dla potrzeb przeprowadzenia testów na utratę wartości, wartość firmy została przyporządkowana do dwóch ośrodków wypracowujących środki pieniężne: sektora Bankowości Korporacyjnej oraz sektora Bankowości Detalicznej. W obu przypadkach przyporządkowana wartość firmy jest znacząca w porównaniu z łączną wartością bilansową wartości firmy.

Poniższa tabela prezentuje przyporządkowanie wartości firmy do ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

Wartość bilansowa wartości firmy przypisanej do ośrodka

w tys. zł

Sektor Bankowości Korporacyjnej	851 944
Sektor Bankowości Detalicznej	394 032
	1 245 976

Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodków jest ich wartość użytkowa oszacowana w oparciu o plan finansowy. Plan opiera się na racjonalnych i mających poparcie faktograficzne założeniach, odzwierciedlających ocenę kierownictwa Banku odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Banku. Plan podlega okresowej aktualizacji.

W wycenie wykorzystano stopę dyskontową odpowiadającą wymaganej stopie zwrotu, oszacowanej na bazie modelu wyceny aktywów kapitałowych (CAPM) przy zastosowaniu wartości wskaźnika beta dla sektora bankowego, premii za ryzyko oraz krzywych rentowności obligacji skarbowych. Tak wyliczona stopa dyskontowa na koniec 2008 roku wyniosła 12,4% (w 2007 roku: 14,0%).

Ekstrapolacja przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym została oparta o stopy wzrostu odzwierciedlające długoterminowy cel inflacyjny NBP, który na dzień 31 grudnia 2008 roku wynosi 2,5 p.p.

Zastosowane stopy wzrostu nie przewyższają długoterminowych średnich stóp wzrostu właściwych dla sektorów Bankowości Korporacyjnej oraz Detalicznej w Polsce.

Zarząd Banku uważa, iż uzasadnione i prawdopodobne zmiany kluczowych założeń przyjętych do wyceny wartości odzyskiwalnej wyodrębnionych ośrodków wypracowujących środki pieniężne nie spowodują, iż wartości bilansowe tych ośrodków przewyższą ich wartości odzyskiwalne.

27. Aktywa i zobowiązania z tytułu podatku dochodowego

w tys. zł

	31.12.2008	31.12.2007
Aktywa z tytułu podatku dochodowego*		
Bieżące	7 862	770
Odroczone	328 428	373 698
	336 290	374 468
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego*		
Bieżące	77	101 889

*Rezerwa i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane są w bilansie łącznie.

Dodatknie i ujemne różnice przejściowe przyjęte do wyliczenia aktywa i rezerwy z tytułu podatku dochodowego

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego związane są z następującymi pozycjami:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Odsetki naliczone i inne koszty	10 619	15 341
Rezerwy na kredyty	105 945	92 755
Niezrealizowana premia	19 258	12 389
Niezrealizowane koszty wyceny instrumentów finansowych	648 872	533 044
Ujemna wycena papierów wartościowych	2 524	4 215
Przychody pobrane z góry	24 148	29 723
Wycena udziałów	5 436	5 986
Prowizje	5 878	5 333
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	33 721	42 797
Niezrealizowane koszty dotyczące niesymetrycznych transakcji	69 399	156 767
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zapłacenia	48 657	61 838
Różnica pomiędzy bilansową a podatkową wartością portfela leasingowego	-	10 777
Pozostałe	58 080	19 988
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	1 032 537	990 953

Rezerwa z tytułu podatku odroczonego związana jest z następującymi pozycjami:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Odsetki naliczone (przychód)	64 643	71 652
Niezrealizowana premia od opcji	212	475
Niezrealizowane przychody z tytułu wyceny instrumentów finansowych	569 540	482 766
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	2 940	319
Przychody do otrzymania	9 046	20 422
Dodatnia wycena papierów wartościowych	6 005	3 719
Ulga inwestycyjna	19 835	21 706
Wycena udziałów	571	1 215
Różnica pomiędzy bilansową a podatkową wartością portfela leasingowego	22 866	-
Pozostałe	8 451	14 981
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	704 109	617 255

Zmiany różnic przejściowych w ciągu okresu

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2007	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2007
Odsetki naliczone i inne koszty	17 240	(1 899)	-	15 341
Rezerwy na kredyty	107 515	(14 760)	-	92 755
Rezerwy na pożyczki podporządkowane	547	(547)	-	-
Niezrealizowana premia	7 346	5 043	-	12 389
Niezrealizowane koszty wyceny instrumentów finansowych	637 714	(104 670)	-	533 044
Ujemna wycena papierów wartościowych	683	3 532	-	4 215
Przychody pobrane z góry	27 055	2 668	-	29 723
Wycena udziałów	68	5 918	-	5 986
Prowizje	5 666	(333)	-	5 333
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19 118	-	23 679	42 797
Niezrealizowane koszty dotyczące niesymetrycznych transakcji	74 258	82 509	-	156 767
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zapłacenia	53 707	8 131	-	61 838
Różnica pomiędzy bilansową a podatkową wartością portfela leasingowego	-	10 777	-	10 777
Pozostałe	21 924	(1 936)	-	19 988
	972 841	(5 567)	23 679	990 953

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2007	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Saldo na 31 grudnia 2007
Odsetki naliczone (przychód)	63 810	7 842	71 652
Niezrealizowana premia od opcji	133	342	475
Niezrealizowane przychody z tytułu wyceny instrumentów finansowych	618 827	(136 061)	482 766
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	910	(591)	319
Przychody do otrzymania	6 124	14 298	20 422
Dodatnia wycena papierów wartościowych	428	3 291	3 719
Ulga inwestycyjna	22 377	(671)	21 706
Wycena udziałów	667	548	1 215
Różnica pomiędzy bilansową a podatkową wartością portfela leasingowego	303	(303)	-
Pozostałe	10 218	4 763	14 981
	723 797	(106 542)	617 255

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2008	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2008
Odsetki naliczone i inne koszty	15 341	(4 722)	-	10 619
Rezerwy na kredyty	92 755	13 190	-	105 945
Niezrealizowana premia	12 389	6 869	-	19 258
Niezrealizowane koszty wyceny instrumentów finansowych	533 044	115 828	-	648 872
Ujemna wycena papierów wartościowych	4 215	(1 691)	-	2 524
Przychody pobrane z góry	29 723	(5 575)	-	24 148
Wycena udziałów	5 986	(550)	-	5 436
Prowizje	5 333	545	-	5 878
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	42 797	-	(9 076)	33 721
Niezrealizowane koszty dotyczące niesymetrycznych transakcji	156 767	(87 368)	-	69 399
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zapłacenia	61 838	(13 181)	-	48 657
Różnica pomiędzy bilansową a podatkową wartością portfela leasingowego	10 777	(10 777)	-	-
Pozostałe	19 988	38 092	-	58 080
	990 953	50 660	(9 076)	1 032 537

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2008	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Saldo na 31 grudnia 2008
Odsetki naliczone (przychód)	71 652	(7 009)	64 643
Niezrealizowana premia od opcji	475	(263)	212
Niezrealizowane przychody z tytułu wyceny instrumentów finansowych	482 766	86 774	569 540
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	319	2 621	2 940
Przychody do otrzymania	20 422	(11 376)	9 046
Dodatnia wycena papierów wartościowych	3 719	2 286	6 005
Ulga inwestycyjna	21 706	(1 871)	19 835
Wycena udziałów	1 215	(644)	571
Różnica pomiędzy bilansową a podatkową wartością portfela leasingowego	-	22 866	22 866
Pozostałe	14 981	(6 530)	8 451
	617 255	86 854	704 109

28. Inne aktywa

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Rozrachunki międzybankowe	970	23 321
Rozliczenia z tytułu działalności maklerskiej	221 861	185 379
Przychody do otrzymania	50 879	60 417
Pożyczki dla pracowników z Funduszu Świadczeń Socjalnych	25 041	29 878
Dłużnicy różni	129 975	98 376
Rozliczenia międzyokresowe	14 405	16 078
Pozostałe aktywa	28	28
	443 159	413 477

29. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

Na dzień 31 grudnia 2008 roku aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży obejmują nieruchomości własne Grupy o łącznej wartości 35 267 tys. zł (31 grudnia 2007 roku: 12 645 tys. zł), które spełniając kryteria określone MSSF 5 zostały przekwalifikowane do tej grupy aktywów z rzeczowego majątku trwałego.

Zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Stan na dzień 1 stycznia	12 645	12 539
<i>Zwiększenia:</i>		
Przekwalifikowanie z nieruchomości bankowych	23 703	-
Przekwalifikowanie z nieruchomości stanowiących inwestycje	-	8 466
<i>Zmniejszenia:</i>		
Aktualizacja wyceny	(1 081)	-
Zbycie ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych	-	(8 360)
Stan na dzień 31 grudnia	35 267	12 645

30. Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (wg struktury rodzajowej)

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
<i>Depozyty sektora finansowego</i>		
Środki na rachunkach bieżących, w tym	2 089 692	2 434 363
<i>środki na rachunkach bieżących banków</i>	1 212 394	2 190 764
Depozyty, w tym	5 828 349	4 609 805
<i>depozyty terminowe banków</i>	2 122 493	1 705 572
Odsetki naliczone	4 219	40 874
	7 922 260	7 085 042
<i>Depozyty sektora niefinansowego</i>		
Środki na rachunkach bieżących, w tym:	7 476 940	8 050 347
<i>klientów korporacyjnych</i>	3 336 662	3 939 403
<i>klientów indywidualnych</i>	3 181 256	3 498 981
<i>jednostek budżetowych</i>	611 357	225 596
Depozyty, w tym	12 431 216	11 748 246
<i>klientów korporacyjnych</i>	8 457 649	9 213 611
<i>klientów indywidualnych</i>	2 291 343	1 695 854
<i>jednostek budżetowych</i>	1 171 453	332 744
Odsetki naliczone	26 916	12 776
	19 935 072	19 811 369
<i>Depozyty</i>	27 857 332	26 896 411
<i>Pozostałe zobowiązania</i>		
Kredyty i pożyczki otrzymane	1 253 420	795 544
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	-	69 155
Inne zobowiązania, w tym:	229 928	234 808
<i>zabezpieczenia pieniężne</i>	156 858	140 592
Odsetki naliczone	4 818	4 085
	1 488 166	1 103 592
	29 345 498	28 000 003

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (wg zapadalności)

w tys. zł 31.12.2008 31.12.2007

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu wobec:**Sektora finansowego****- od banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych**

do 1 miesiąca	3 290 134	2 890 891
od 1 do 3 miesięcy	13 223	837 875
od 3 miesięcy do 12 miesięcy	862 901	229 100
od 1 do 5 lat	333 530	612 384
powyżej 5 lat	89 680	-
odsetki naliczone	4 830	41 710

4 594 298 4 611 960

- od pozostałych instytucji finansowych

do 1 miesiąca	4 543 455	3 269 469
od 1 do 3 miesięcy	32 442	7 063
od 3 miesięcy do 12 miesięcy	6 221	5 050
od 1 do 5 lat	4 743	5 915
powyżej 5 lat	19	29
odsetki naliczone	3 108	1 228

4 589 988 3 288 754

9 184 286 7 900 714

Sektora niefinansowego

do 1 miesiąca	18 446 358	19 120 245
od 1 do 3 miesięcy	1 321 039	591 858
od 3 do 12 miesięcy	338 368	294 842
od 1 do 5 lat	27 345	77 378
powyżej 5 lat	88	169
odsetki naliczone	28 014	14 797

20 161 212 20 099 289

29 345 498 28 000 003

31. Rezerwy

w tys. zł 31.12.2008 31.12.2007

Na sprawy sporne	5 439	23 974
Na restrukturyzację	10 619	-
Na zobowiązania pozabilansowe	8 520	13 574

24 578 37 548

Zmiana stanu rezerw przedstawia się następująco:

w tys. zł 2008 2007

Stan na dzień 1 stycznia 37 548 44 378

Z czego dotyczy:

Rezerw na sprawy sporne	23 974	20 120
Rezerw na zobowiązania pozabilansowe	13 574	24 258

Zwiększenia:

Utworzenie odpisów na rezerwy w okresie, z tego	71 698	74 306
na sprawy sporne	5 124	14 500
na restrukturyzację	30 000	-
na zobowiązania pozabilansowe	36 574	59 806

w tys. zł	2008	2007
<i>Zmniejszenia:</i>		
Wykorzystanie rezerw, z tego:	(15 305)	-
na restrukturyzację	(15 305)	-
Rozwiązanie rezerw w okresie, z tego:	(69 363)	(81 136)
na sprawy sporne	(23 659)	(10 646)
na restrukturyzację	(4 076)	-
na zobowiązania pozabilansowe	(41 628)	(70 490)
Stan na dzień 31 grudnia	24 578	37 548

32. Inne zobowiązania

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Fundusz Świadczeń Socjalnych	63 566	65 409
Rozrachunki międzybankowe	57 367	60 531
Rozrachunki międzyoddziałowe	1 003	4 344
Rozliczenia z tytułu działalności maklerskiej	224 377	187 603
Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS	7 722	8 342
Wierzyciele różni	98 872	82 252
Rozliczenia międzyokresowe kosztów:	251 293	340 063
koszty do zapłacenia z tytułu zobowiązań wobec pracowników	87 643	134 926
rezerwa na odprawy emerytalne i nagrody za wieloletnią pracę	44 300	63 176
inne	119 350	141 961
Przychody przyszłych okresów	43 393	43 770
	747 593	792 314

33. Kapitały

Kapitał zakładowy

Seria / emisja	Rodzaj Akcji	Rodzaj uprzywilejowania ograniczenia akcji	Rodzaj ograniczenia praw do akcji	Liczba akcji	Wartość serii / emisji wg wartości nominalnej	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji dywidendy	Prawo do dywidendy (od daty)
A	na okaziciela	akcje zwykłe	-	65 000 000	260 000	w całości opłacony	27.03.97r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 120 000	4 480	w całości opłacony	27.10.98r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 557 500	6 230	w całości opłacony	25.06.99r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	2 240 000	8 960	w całości opłacony	16.11.99r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	17 648 500	70 594	w całości opłacony	24.05.02r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	5 434 000	21 736	w całości opłacony	16.06.03r.	01.01.97r.
C	na okaziciela	akcje zwykłe	-	37 659 600	150 638	przeniesienie majątku CPSA na Bank	28.02.01r.	01.01.00r.
				130 659 600	522 638			

Wartość nominalna jednej akcji = 4,00 zł

Na dzień 31 grudnia 2008 roku kapitał zakładowy Banku wynosił 522 638 400 zł i podzielony był na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela o wartości nominalnej 4 zł każda i w okresie od 31 grudnia 2006 roku nie uległ zmianie.

Bank nie emitował akcji uprzywilejowanych.

Lista akcjonariuszy

Poniższa tabela przedstawia akcjonariuszy posiadających na dzień 31 grudnia 2008 roku co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu lub co najmniej 5% kapitału zakładowego Banku:

	Wartość akcji (w tys. zł)	Liczba akcji	Akcje %	Liczba głosów na WZ	Głosy w WZ %
Citibank Overseas Investment Corporation, USA	391 979	97 994 700	75,0	97 994 700	75,0
Pozostali akcjonariusze	130 659	32 664 900	25,0	32 664 900	25,0
	522 638	130 659 600	100,0	130 659 600	100,0

W ciągu 2008 roku oraz 2007 roku struktura własności znacznych pakietów akcji Banku nie uległa zmianie.

Kapitał zapasowy

Kapitał zapasowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału zapasowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Banku, jednakże część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być wykorzystana jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kwota kapitału zapasowego obejmuje kwotę 2 485 534 tys. zł stanowiącą nadwyżkę wartości godziwej wyemitowanych akcji ponad ich wartość nominalną w związku z połączeniem Banku z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku.

Kapitał z aktualizacji wyceny

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Różnice z wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	(144 110)	(182 450)

Kapitał z aktualizacji wyceny nie podlega dystrybucji. Na dzień wyłączenia z bilansu całości lub części składnika aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w kapitale z aktualizacji wyceny ujmują się w rachunku zysków i strat.

Pozostałe kapitały rezerwowe

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Kapitał rezerwowý	1 233 896	1 066 053
Fundusz ogólnego ryzyka	390 000	390 000
Kapitał z przewalutowania	3 796	(1 698)
	1 627 692	1 454 355

Kapitał rezerwowý

Kapitał rezerwowý tworzy się z corocznych odpisów dokonywanych z zysku lub z innych źródeł, niezależnie od kapitału zapasowego.

Kapitał rezerwowý przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Banku.

Fundusz ogólnego ryzyka

Fundusz ogólnego ryzyka tworzony jest z zysku z przeznaczeniem na niezidentyfikowane ryzyka działalności bankowej. O wykorzystaniu funduszu rozstrzyga Walne Zgromadzenie Banku, z zastrzeżeniem obowiązujących przepisów.

Dywidendy

Dywidendy wypłacone w 2008 roku

Zgodnie z Uchwałą nr 10 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku z dnia 19 czerwca 2008 roku dokonano podziału zysku za 2007 rok oraz podjęto postanowienie o wypłacie dywidendy, określeniu dnia dywidendy i określeniu terminu wypłaty dywidendy. Z zysku netto za 2007 rok na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy przeznaczono kwotę 620 633 100,00 zł (w 2007 roku z zysku netto za 2006 rok: 535 704 360,00 zł), co oznacza, że kwota dywidendy przypadająca na jedną akcję wynosi 4,75 zł (w 2006 roku: 4,10 zł).

Dniem ustalenia prawa do dywidendy określono dzień 4 lipca 2008 roku. Wypłata dywidendy nastąpiła w dniu 29 sierpnia 2008 roku.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku Bank nie posiadał zobowiązania z tytułu zatwierdzonej do wypłaty dywidendy.

Dywidendy zadeklarowane

Do dnia podpisania niniejszego sprawozdania finansowego Zarząd Banku nie podjął jeszcze decyzji proponowanego podziału zysku za 2008 rok, w tym propozycji kwoty przeznaczonej na wypłatę dywidendy.

34. Transakcje repo oraz reverse repo

Grupa pozyskuje fundusze poprzez sprzedaż instrumentów finansowych z przyrzeczeniem ich odkupu w przyszłości po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek.

Transakcje repo są używane powszechnie jako narzędzie krótkoterminowego finansowania aktywów odsetkowych, w zależności od poziomu stóp procentowych.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku nie wystąpiły transakcje sprzedaży aktywów w ramach transakcji repo.

Na dzień 31 grudnia 2007 roku następujące aktywa były sprzedane w ramach transakcji repo:

	Wartość godziwa aktywów	Wartość bilansowa odpowiadających zobowiązań*	Termin odkupu	Wartość odkupu
w tys. zł				
Instrumenty przeznaczone do obrotu				
dłużne papiery wartościowe	69 304	69 173	do tygodnia	69 275
*z uwzględnieniem odsetek				

W przypadku transakcji z przyrzeczeniem odkupu wszelkie korzyści oraz ryzyka związane z posiadaniem aktywów pozostają po stronie Grupy.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku aktywa sprzedane w ramach transakcji repo, nie mogą być przedmiotem dalszego obrotu.

W 2008 roku łączne koszty odsetek z transakcji repo wyniosły 2 146 tys. zł (w 2007 roku: 3 444 tys. zł).

Grupa nabywa także instrumenty finansowe z przyrzeczeniem ich odsprzedaży w przyszłości (transakcje reverse repo). Sprzedawca zobowiązuje się do odprzedaży tych samych lub podobnych instrumentów w uzgodnionym przyszłym terminie. Transakcje reverse repo służą jako narzędzie pozyskiwania funduszy dla klientów.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku aktywa nabyte z przyrzeczeniem ich odsprzedaży były następujące:

<i>w tys. zł</i>	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
Kredyty, pożyczki i inne należności:				
od sektora finansowego	877 485	888 931	do miesiąca	877 639

*z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2007 roku aktywa nabyte z przyrzeczeniem ich odsprzedaży były następujące:

<i>w tys. zł</i>	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
Kredyty, pożyczki i inne należności:				
od sektora finansowego	57 097	57 067	do tygodnia	57 141

*z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku Grupa miała możliwość zastawu lub zbycia papierów wartościowych nabytych w ramach transakcji reverse repo.

W 2008 roku łączne przychody z tytułu odsetek z transakcji reverse repo wyniosły 12 013 tys. zł (w 2007 roku: 48 tys. zł).

35. Wartość godziwa

Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Wartość godziwa to kwota, za jaką składnik aktywów mógłby być wymieniony lub zobowiązanie wykonane, w transakcji zawartej pomiędzy dobrze poinformowanymi i zainteresowanymi stronami, innej niż sprzedaż pod przymusem lub likwidacja i jest najlepiej odzwierciedlona przez cenę rynkową, jeśli jest dostępna.

Poniżej znajduje się podsumowanie wartości bilansowych (w podziale na kategorie) i godziwych dla każdej grupy aktywów i zobowiązań finansowych.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku

<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Dostępne do sprzedaży	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa
Aktywa							
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	-	-	-	3 530 977	3 530 977	3 530 977
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	7 885 488	-	-	-	7 885 488	7 885 488
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19	-	-	10 814 828	-	10 814 828	10 814 828
Inwestycje kapitałowe wyceniane metodą praw własności	20	-	-	56 469	-	56 469	56 469
Pozostałe inwestycje kapitałowe	21	-	-	11 095	-	11 095	11 095
Kredyty, pożyczki i inne należności	22	-	17 581 499	-	-	17 581 499	17 556 094
		7 885 488	17 581 499	10 882 392	3 530 977	39 880 356	39 854 951

<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Dostępne do sprzedaży	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa
Pasywa							
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	6 806 790	-	-	-	6 806 790	6 806 790
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	30	-	-	-	29 345 498	29 345 498	29 337 568
		6 806 790	-	-	29 345 498	36 152 288	36 144 358

Na dzień 31 grudnia 2007 roku

<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Dostępne do sprzedaży	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa
Aktywa							
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	-	-	-	3 321 503	3 321 503	3 321 503
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	5 135 708	-	-	-	5 135 708	5 135 708
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19	-	-	6 467 638	-	6 467 638	6 467 638
Inwestycje kapitałowe wyceniane metodą praw własności	20	-	-	58 388	-	58 388	58 388
Pozostałe inwestycje kapitałowe	21	-	-	21 909	-	21 909	21 909
Kredyty, pożyczki i inne należności	22	-	21 205 373	-	-	21 205 373	21 168 353
		5 135 708	21 205 373	6 547 935	3 321 503	36 210 519	36 173 499
Pasywa							
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	4 373 146	-	-	-	4 373 146	4 373 146
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	30	-	-	-	28 000 003	28 000 003	28 009 758
		4 373 146	-	-	28 000 003	32 373 149	32 382 904

Poniższa tabela przedstawia wartości bilansowe instrumentów wycenianych do wartości godziwej usystematyzowane według zastosowanej techniki określania wartości godziwej:

Na dzień 31 grudnia 2008 roku

<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>	Kwotowania aktywnego rynku	Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z rynku	Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku
Aktywa				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18			
- instrumenty pochodne		5 197	4 906 525	1 696 551
- dłużne papiery wartościowe		1 219 013	-	29 250

<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>	Kwotowania aktywnego rynku	Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z rynku	Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku
- instrumenty kapitałowe		952	-	28 000
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19	8 409 512	2 383 387	21 929
Pozostałe inwestycje kapitałowe	21	4 986	-	-
Pasywa				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18			
- instrumenty pochodne		10 139	6 361 332	435 319

Na dzień 31 grudnia 2007 roku

<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>	Kwotowania aktywnego rynku	Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z rynku	Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku
Aktywa				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18			
- instrumenty pochodne		7 173	3 998 808	-
- dłużne papiery wartościowe		916 555	-	207 501
- instrumenty kapitałowe		5 671	-	-
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19	6 002 075	377 428	88 135
Pozostałe inwestycje kapitałowe	21	1 300	-	-
Pasywa				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18			
- instrumenty pochodne		5 358	4 332 856	-

Określenie wartości godziwej

W przypadku krótkoterminowych aktywów i zobowiązań finansowych zakłada się, że wartość bilansowa tych instrumentów jest w przybliżeniu równa ich wartości godziwej. W przypadku instrumentów innych niż krótkoterminowe zastosowano następujące metody i założenia.

Inwestycje kapitałowe

Inwestycje kapitałowe wyceniane metodą praw własności: W przypadku aktywów finansowych stanowiących udziały w podmiotach zależnych nie objętych konsolidacją jako wartość godziwą zaprezentowano procent aktywów netto podmiotu przypadający na udziały Grupy w danym podmiocie. Zdaniem Zarządu jednostki dominującej jest to najlepsze możliwe do ustalenia przybliżenie wartości godziwej dla tych instrumentów.

Pozostałe inwestycje kapitałowe: W udziałach mniejszościowych notowanych zastosowano wycenę rynkową. W przypadku nienotowanych udziałów mniejszościowych, Grupa nie była w stanie oszacować wiarygodnie wartości godziwej, dlatego w pozycji wartości godziwa zaprezentowano cenę nabycia skorygowaną o odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości.

Według założeń strategicznych Grupy zakłada się stopniową redukcję przedstawionych zaangażowań kapitałowych, za wyjątkiem wybranych zaangażowań strategicznych w tzw. spółkach infrastrukturalnych prowadzących działalność na rzecz sektora finansowego. Poszczególne podmioty

będą sprzedawane w najbardziej dogodnym momencie wynikającym z uwarunkowań rynkowych.

W 2008 roku spośród inwestycji kapitałowych, których wycena wartości godziwej nie była możliwa Grupa dokonała zbycia udziałów mniejszościowych w jednostce Lubelska Fabryka Maszyn Rolniczych S.A. („LFMR”). Wartość bilansowa zbywanych udziałów w LFMR była zerowa, zaś zysk na sprzedaży wyniósł 440 tys. zł. W 2007 roku spośród tej kategorii inwestycji kapitałowych Grupa dokonała zbycia udziałów mniejszościowych w jednostce Fabryka Maszyn i Urządzeń FAMAK S.A. („FAMAK”). Wartość bilansowa zbywanych udziałów w FAMAK była zerowa, zaś zysk na sprzedaży wyniósł 71 tys. zł

Kredyty, pożyczki i inne należności

W kolumnie „wartość bilansowa” zaprezentowano wartość kredytów według zamortyzowanego kosztu pomniejszoną o odpisy z tytułu utraty wartości. Wartość godziwa kredytów i pożyczek zostaje wyliczona jako zdyskontowana wartość oczekiwanych przyszłych płatności kapitału i uwzględnia zmiany rynkowych stóp procentowych na dzień bilansowy. Zakłada się, że spłaty kredytów i pożyczek następować będą w terminach uzgodnionych w umowach. W przypadku kredytów, dla których terminy spłat nie są określone (np. kredyty w rachunku bieżącym), jako wartość godziwą zaprezentowano kwotę konieczną do zapłaty, gdyby należność stała się wymagalna w dniu bilansowym. Oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne związane z jednorodnymi kategoriami kredytów i pożyczek, w szczególności kredyty dla klientów indywidualnych, zostały oszacowane na podstawie portfela kredytowego i zdyskontowane za pomocą bieżących stóp procentowych.

Wartością godziwą lokat overnight jest ich wartość bilansowa. Wartość godziwa lokat oprocentowanych według stałej stopy procentowej jest szacowana w oparciu o zdyskontowane przepływy przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych rynku pieniężnego dla należności o podobnym ryzyku kredytowym, pozostającym terminie do wykupu oraz walucie.

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

W przypadku depozytów wypłacanych na żądanie i depozytów bez ustalonej daty wymagalności, za wartość godziwą przyjmowana jest kwota, która byłaby wypłacona na żądanie na dzień bilansowy. Wartość godziwą depozytów o ustalonym terminie zapadalności oszacowano na podstawie przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi. Znaczenie długoterminowej współpracy z depozytariuszami nie jest brane pod uwagę w procesie szacowania wartości godziwej tych instrumentów.

36. Zobowiązania warunkowe

Informacja o toczących się postępowaniach sądowych

Na dzień 31 grudnia 2008 roku nie toczyło się przed sądem, organem administracji publicznej lub organem właściwym dla postępowania arbitrażowego postępowanie dotyczące wierzytelności Grupy, którego wartość stanowiłaby co najmniej 10% kapitałów własnych Grupy.

Łączna wartość wszystkich toczących się postępowań sądowych z udziałem Banku i jednostek zależnych od Banku dotyczących wierzytelności przekroczyła 10% kapitałów własnych Grupy i wyniosła 837 161 tys. zł.

Znaczące postępowania sądowe prowadzone w zakresie wierzytelności kredytowych:

Strony postępowania	Wartość przedmiotu sporu (tys. zł)	Data wszczęcia postępowania	Opis przedmiotu sprawy
Wierzyciel: Bank Handlowy w Warszawie S.A.	158 534	8 sierpnia 1996 roku – postanowienie o ogłoszeniu upadłości	Postępowanie w toku. Bank zgłosił wierzytelność do masy w dniu 14 października 1996 roku. Bank zrealizował wszystkie zabezpieczenia. Bank prawdopodobnie nie odzyska z

Strony postępowania	Wartość przedmiotu sporu (tys. zł)	Data wszczęcia postępowania	Opis przedmiotu sprawy
Wierzyciel: Bank Handlowy w Warszawie S.A.	41 502	W dniu 22 czerwca 2001 roku Sąd ogłosił upadłość dłużnika	masy środków na pokrycie swojej wierzytelności. Syndyk przewidywał zakończenie postępowania upadłościowego do końca 2006 roku. Bank nadal oczekuje na postanowienie o ukończeniu postępowania upadłościowego. Bank zgłosił swoje wierzytelności w postępowaniu. Sprawa w toku.

Na wierzytelności będące przedmiotem postępowań sądowych Grupa, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dokonuje odpowiednich odpisów z tytułu utraty wartości.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku nie toczyło się przed sądem, organem administracji publicznej lub organem właściwym dla postępowania arbitrażowego postępowanie dotyczące zobowiązań Grupy, którego wartość stanowiłaby co najmniej 10% kapitałów własnych Grupy.

Łączna wartość zobowiązań Banku i spółek zależnych z tytułu postępowań sądowych nie przekroczyła 10% kapitałów własnych Grupy.

W przypadku postępowań sądowych wiążących się z ryzykiem wypływu środków z tytułu wypełnienia zobowiązania przez Grupę utworzone są odpowiednie rezerwy.

Zobowiązania pozabilansowe warunkowe

Wartości udzielonych i otrzymanych zobowiązań warunkowych według poszczególnych kategorii pozabilansowych prezentowały się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Zobowiązania warunkowe udzielone		
Akredytywy	198 369	159 804
Gwarancje udzielone	2 349 068	2 158 948
Linie kredytowe udzielone	10 949 511	10 874 042
Gwarancje emisji papierów wartościowych udzielone innym emitentom	29 500	172 000
	13 526 448	13 364 794

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Akredytywy według kategorii		
Akredytywy importowe wystawione	188 228	146 673
Akredytywy eksportowe potwierdzone	10 141	13 131
	198 369	159 804

Na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku Grupa nie posiadała zobowiązań warunkowych udzielonych na rzecz jednostek podporządkowanych.

Na zobowiązania pozabilansowe utworzone są rezerwy. Na dzień 31 grudnia 2008 roku kwota utworzonych rezerw na zobowiązania pozabilansowe wynosiła 8 520 tys. zł (31 grudnia 2007 roku: 13 574 tys. zł).

Gwarancje udzielone obejmują gwarancje spłaty kredytu za zleceniodawcę, inne gwarancje zapłaty, gwarancje zwrotu zaliczki, gwarancje należytego wykonania kontraktu, gwarancje przetargowe oraz poręczenia wekslowe.

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
<i>Zobowiązania warunkowe otrzymane</i>		
Finansowe	26 000	50 000
Gwarancyjne	2 394 584	2 573 703
	2 420 584	2 623 703

37. Aktywa stanowiące zabezpieczenie

Aktywa stanowią zabezpieczenie następujących zobowiązań:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
<i>Zobowiązania</i>		
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu		
zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	-	69 173

Wartości bilansowe aktywów stanowiących zabezpieczenie są przedstawione poniżej:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
<i>Aktywa stanowiące zabezpieczenie</i>		
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	-	69 304
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	111 440	66 252
Kredyty, pożyczki i inne należności		
fundusze gwarancyjne transakcji giełdowych	78 935	30 743
lokata zabezpieczająca operacje instrumentami pochodnymi	50 023	-
	240 398	166 299

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku przedstawione w tabeli dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży stanowią zabezpieczenie na pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Informacje o aktywach stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Grupy z tytułu transakcji repo znajdują się w nocie 34. Pozostałe aktywa wykazane powyżej stanowią zabezpieczenie rozliczenia innych transakcji, w tym instrumentami pochodnymi. Warunki i zasady dokonanych transakcji nie odbiegają od tych powszechnie przyjętych i obowiązujących dla tego typu umów.

38. Działalność powiernicza

Bank jest liderem na rynku banków powierniczych w Polsce. Oferuje zarówno usługi powiernicze związane z prowadzeniem rachunków papierów wartościowych dla zagranicznych inwestorów instytucjonalnych, jak i usługi depozytariusza przeznaczone dla krajowych podmiotów finansowych, szczególnie funduszy emerytalnych, inwestycyjnych i kapitałowych funduszy ubezpieczeniowych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku Bank prowadził 13 172 rachunki papierów wartościowych (31 grudnia 2007 rok: 11 690 rachunków).

39. Leasing operacyjny

Umowy leasingu, w których Grupa jest leasingobiorcą

Płatności leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego według terminów zapadalności przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Poniżej 1 roku	51 075	43 737
Od 1 do 5 lat	134 072	102 747
Powyżej 5 lat	25 384	35 815
	210 531	182 299
Łączna opłata roczna dla umów zawartych na czas nieokreślony	1 643	1 516

Grupa leasinguje powierzchnie biurową, zgodnie z umowami leasingu operacyjnego.

Najbardziej znaczące umowy leasingowanych powierzchni biurowych dotyczą obiektów w Warszawie, ul. Wolska 171/175 i ul. Chałubińskiego 8. Standardowo umowy zawierane są na okres 5 lat z możliwością przedłużenia na kolejne 3 lata, przy czym część umów zawartych jest na czas nieokreślony. Płatności leasingowe są indeksowane w trybie rocznym. W 2008 roku łączna kwota opłat z tego tytułu wyniosła 41 284 tys. zł (w 2007 roku: 40 933 tys. zł).

Opłaty te ujęte są w rachunku zysków i strat w pozycji „Koszty działania”.

Umowy leasingu, w których Grupa jest leasingodawcą

Płatności leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego według terminów zapadalności przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Poniżej 1 roku	1 727	4 024
Od 1 do 5 lat	3 694	7 348
Powyżej 5 lat	909	1 419
	6 330	12 791
Łączna opłata roczna dla umów zawartych na czas nieokreślony	2 070	2 717

Część powierzchni biurowych oraz samochody Grupa oddaje w leasing.

Większość umów leasingowanych powierzchni biurowych zawartych jest na czas nieokreślony. Pozostałe umowy zawarte są na okres od 2 do 10 lat. Płatności leasingowe są indeksowane w trybie rocznym. W 2008 roku łączna kwota otrzymanych opłat z tego tytułu wyniosła 4 152 tys. zł (w 2007 roku: 9 983 tys. zł).

Grupa leasinguje samochody, zgodnie z umowami zawartymi z jednostkami powiązanymi. Umowy zawarte są na okres 2 lat. Płatności leasingowe ustalone są według stałej stopy odsetkowej przez cały okres leasingu. W 2008 roku łączna kwota opłat z tego tytułu wyniosła 150 tys. zł (w 2007 roku: 113 tys. zł).

Opłaty te ujęte są w rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne”.

40. Rachunek przepływów pieniężnych

Informacja dodatkowa:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Stan środków pieniężnych:		
Środki pieniężne w kasie	509 841	395 549
Rachunek bieżący nostro w Banku Centralnym	3 021 136	2 925 954
Rachunki bieżące w innych bankach (nostro, przekroczenia sald na rachunkach loro)	76 553	424 820
	3 607 530	3 746 323

41. Jednostki powiązane

Transakcje z jednostkami powiązanymi

W ramach prowadzonej działalności biznesowej, podmioty Grupy zawierają transakcje z jednostkami

powiązanymi, a w szczególności z jednostkami wchodzącymi w skład Citigroup Inc., jednostkami zależnymi (patrz nota 20) oraz z osobami zarządzającymi, nadzorującymi i pracownikami.

Transakcje z jednostkami powiązanymi obejmują głównie kredyty, depozyty, gwarancje, transakcje pochodnymi instrumentami finansowymi.

Transakcje z jednostkami Citigroup Inc.

Należności i zobowiązania bilansowe i pozabilansowe wobec jednostek Citigroup Inc. przedstawiają się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Należności, w tym:	1 432 414	3 391 324
<i>Lokaty</i>	1 341 839	3 367 120
Zobowiązania, w tym:	3 516 583	2 393 504
<i>Depozyty</i>	1 892 540	1 072 283
<i>Kredyty otrzymane</i>	1 037 369	606 884
Wycena bilansowa transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi		
Aktywa przeznaczone do obrotu	3 849 056	2 418 523
Zobowiązania przeznaczone do obrotu	4 817 442	3 052 520
Pozabilansowe zobowiązania udzielone	286 908	67 318
Pozabilansowe zobowiązania otrzymane	228 391	227 389
Przychody z tytułu odsetek i prowizji	113 641	98 371
Koszty z tytułu odsetek i prowizji	72 520	68 982

Ponadto Grupa ponosi koszty i uzyskuje przychody o charakterze operacyjnym z tytułu zawartych pomiędzy jednostkami Citigroup Inc. i Grupą umów dotyczących wzajemnie świadczonych usług.

Koszty poniesione i naliczone w 2008 roku z tytułu zawartych umów wynosiły łącznie 155 592 tys. zł (w 2007 roku: 139 212 tys. zł) i dotyczyły w szczególności kosztów z tytułu świadczenia na rzecz Grupy usług związanych z utrzymaniem i wsparciem bankowych systemów informatycznych oraz wsparciem doradczym; przychody w kwocie 67 451 tys. zł (w 2007 roku: 58 998 tys. zł) dotyczyły w szczególności świadczenia przez Grupę na rzecz tych jednostek usług związanych z przetwarzaniem danych.

Transakcje z jednostkami zależnymi

	31.12.2008	31.12.2007
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności*</i>		
Rachunki bieżące	220 096	228 214
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności</i>		
Stan na początek okresu	228 214	352 156
Stan na koniec okresu	220 096	228 214
<i>Depozyty</i>		
Rachunki bieżące, z tego:	2 747	19 007
<i>jednostek objętych konsolidacją</i>	953	16 585
<i>jednostek objętych wyceną metodą praw własności</i>	1 794	2 422
Depozyty terminowe, z tego:	228 741	247 954
<i>jednostek objętych konsolidacją</i>	179 122	227 117
<i>jednostek objętych wyceną metodą praw własności</i>	49 619	20 837
	231 488	266 961

	31.12.2008	31.12.2007
Depozyty		
Stan na początek okresu	266 961	372 245
Stan na koniec okresu	231 488	266 961
Zobowiązania warunkowe udzielone**		
Akredytywy	1 008	4 513
Gwarancje udzielone	904	1 340
Linie kredytowe udzielone	413 572	330 172
	415 484	336 025

Przychody z tytułu odsetek i prowizji w 2008/2007, z tego:	16 294	23 405
od jednostek objętych konsolidacją	16 284	21 311
od jednostek objętych wyceną metodą praw własności	10	2 094

Koszty z tytułu odsetek i prowizji poniesione w 2008/2007, z tego:	13 679	13 146
wobec jednostek objętych konsolidacją	12 724	12 542
wobec jednostek objętych wyceną metodą praw własności	955	604

*Na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku kredyty, pożyczki i inne należności jednostek zależnych dotyczyły wykorzystanych kredytów w rachunku bieżącym jednostek objętych konsolidacją.

**Na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku zobowiązania warunkowe udzielone jednostkom zależnym dotyczyły zobowiązań udzielonych jednostkom objętych konsolidacją.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku należności oraz zobowiązania warunkowe udzielone jednostkom zależnym nie podlegały utworzeniu odpisów na utratę ich wartości.

Transakcje z pracownikami, osobami zarządzającymi i nadzorującymi

w tys. zł	31.12.2008			31.12.2007		
	Pracownicy	Osoby zarządzające	Osoby nadzorujące	Pracownicy	Osoby zarządzające	Osoby nadzorujące
Kredyty, pożyczki i inne należności						
Kredyty udzielone	41 434	104	8	72 235	288	4
Pożyczki z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych	25 441	-	-	29 878	-	-
Zaliczki	11	-	-	52	-	-
	66 886	104	8	102 165	288	4

Depozyty						
Rachunki bieżące	65 625	2 457	1 186	62 463	2 171	636
Depozyty terminowe	26 474	200	2 741	19 519	100	116
	92 099	2 657	3 927	81 982	2 271	752

Udzielone gwarancje i poręczenia	5	-	-	49	-	-
---	---	---	---	----	---	---

42. Świadczenia na rzecz pracowników

Świadczenia pracownicze dzielą się na następujące kategorie:

- świadczenia krótkoterminowe, które obejmują wynagrodzenia, składki na ubezpieczenia społeczne, płatne nieobecności i świadczenia niepieniężne (takie jak opieka medyczna, mieszkania służbowe, samochody i inne nieodpłatnie przekazywane lub subsydiowane świadczenia). Koszty świadczeń krótkoterminowych ujmowane są w rachunku zysków i strat na bieżąco w okresie, którego dotyczą. Na koniec okresu sprawozdawczego pozostała do wypłaty przewidywaną nie zdyskontowaną wartość krótkoterminowych świadczeń za dany okres obrotowy, Grupa ujmuje jako element biernych międzyokresowych rozliczeń kosztów.
- świadczenia po okresie zatrudnienia – w ramach tego typu świadczeń Grupa oferuje pracownikom odprawy, opisane w nocie 2, oraz przedstawiony poniżej program emerytalny.

Na przyszłe wypłaty odpraw emerytalnych tworzona jest rezerwa wykazana w pasywach bilansu w pozycji „Inne zobowiązania”. Rezerwa ta jest okresowo weryfikowana przez niezależnego aktuariusza z zastosowaniem przepisów MSSF.

Program emerytalny oferowany przez Grupę stanowi program określonych składek zgodnie z MSR 19. Za pracowników uczestniczących w programie, Grupa odprowadza składki do odrębnej jednostki i z chwilą ich uiszczenia nie posiada dalszych obowiązków w zakresie dokonywania płatności. Składki ujmują się jako koszty świadczeń pracowniczych w okresie, którego dotyczą.

Opis Pracowniczego Programu Emerytalnego

Celem utworzonego przez Grupę Pracowniczego Programu Emerytalnego („Program”), jest gromadzenie oraz pomnażanie, poprzez inwestowanie, środków finansowych pochodzących ze składek wpłacanych w ramach Programu na indywidualny rachunek uczestnika dla zapewnienia wypłaty świadczenia po osiągnięciu wieku 60 lat lub po przejściu na wcześniejszą emeryturę bądź w przypadku uzyskania przez uczestnika uprawnień do świadczeń rentowych z tytułu niezdolności do pracy.

Obecny Program, będący kontynuacją PPE Polskiego Towarzystwa Emerytalnego „Diamant”, realizowany jest od 19 marca 2004 roku w ramach umowy z Legg Mason Senior Specjalistyczny Fundusz Inwestycyjny Otwarty („LM Senior SFIO”) wpisany do rejestru funduszy inwestycyjnych przez Sąd Okręgowy w Warszawie pod numerem RFJ-8, zarządzany przez Legg Mason Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych Spółka Akcyjna. Agentem Transferowym dla Funduszu jest Obsługa Funduszy Inwestycyjnych Sp. z o.o.

Składka podstawowa dla uczestników Programu opłacana jest ze środków Grupy. Każdy pracownik – uczestnik Programu może również dopłacać z własnych środków składkę dodatkową. Składki wpłacane do Programu są w całości inwestowane w jednostki uczestnictwa LM Senior SFIO.

- inne długoterminowe świadczenia pracownicze – nagrody za wieloletnią pracę i inne świadczenia z tytułu długiego stażu pracy. Informację o nagrodach za wieloletnią pracę wypłacanych pracownikom przedstawia nota 2. Stanowią one program określonych świadczeń i wyceniane są przez niezależnego aktuariusza zgodnie z zapisami MSR 19.
- kapitałowe świadczenia pracownicze – w formie programu opcji na akcje Citigroup lub programu tzw. „akcji odroczonej” Citigroup. Zasady wyceny oraz prezentacji tych programów w sprawozdaniu finansowym przedstawione zostały w nocie 2 w punkcie „Płatności w formie akcji” Szczegółowe informacje dotyczące zasad funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych opisane są w dalszej części niniejszej noty.

W związku z restrukturyzacją zatrudnienia, w 2008 roku utworzona została rezerwa na koszty związane z redukcją zatrudnienia w wysokości 30 000 tys. zł. Rezerwa wykorzystana została w łącznej kwocie 25 924 tys. zł, z czego 10 619 tys. zł dotyczy wypłaty świadczeń w styczniu 2009 roku. Pozostała niewykorzystana kwota rezerwy w wysokości 4 076 tys. zł podlegała rozwiązaniu w 2008 roku (patrz nota 31). Zasady tworzenia rezerwy na restrukturyzację przedstawione zostały w nocie 2 w punkcie „Rezerwa restrukturyzacyjna”.

Stan rezerw na opisane powyżej świadczenia przedstawiał się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Rezerwa na wynagrodzenia i koszty pochodne od wynagrodzeń	82 265	119 674
Rezerwa na odprawy emerytalne i nagrody za wieloletnią pracę	47 300	63 176
Rezerwa na pracownicze świadczenia kapitałowe	5 378	15 252
Rezerwa na osobowe koszty restrukturyzacji	10 619	-
	145 562	198 102

Koszty poniesione przez Grupę w 2008 roku z tytułu składek na pracowniczy program emerytalny wyniosły 16 093 tys. zł (w 2007 roku: 14 959 tys. zł).

Zatrudnienie w Grupie:

<i>w etatach</i>	2008	2007
Średnie zatrudnienie w roku	5 701	5 722
Stan zatrudnienia na koniec roku	5 540	5 921

Charakter i zasady funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych

W ramach programu świadczeń kapitałowych wybranym pracownikom Citigroup oferowane są w formie nagrody akcje Citigroup (tzw. program akumulacji kapitału lub CAP) lub opcje na akcje Citigroup (tzw. program opcji pracowniczych lub SOP).

W ramach programu SOP uprawnieni pracownicy otrzymują opcje na zakup akcji, które są przyznawane po cenie zamknięcia z giełdy NYSE z dnia przyznania nagrody. Pracownicy nabywają prawa do części przyznanych opcji co roku od dnia przyznania nagrody typu SOP. Opcje przyznane w latach 2005 - 2008 będą przekazywane w częściach po 25% rocznie w ciągu czterech lat począwszy od pierwszej rocznicy przyznania opcji. Opcje mogą być zrealizowane poprzez zakup akcji w terminie między nabyciem prawa do opcji a datą wygaśnięcia opcji.

W ramach programu CAP uprawnieni pracownicy otrzymują tzw. „akcje odroczone” Citigroup. „Akcje odroczone” w ramach programu CAP przyznawane są po średniej cenie zamknięcia z giełdy NYSE z ostatnich 5 dni poprzedzających przyznanie nagrody. "Akcje odroczone" pozwalają uczestniczyć w ekwiwalencie dywidendy, nie dają jednak prawa głosu i nie mogą zostać sprzedane do dnia przekazania. "Akcje odroczone" przekształcają się w akcje zwykłe po upływie okresu określonego w regulaminie programu CAP. Pracownik traci prawo do przyznanych akcji z chwilą ustania zatrudnienia w Citigroup. Akcje przyznane w latach 2005 - 2008 będą przekazywane w częściach po 25% rocznie w ciągu czterech lat począwszy od pierwszej rocznicy przyznania akcji.

Założenia przyjęte do wyceny programów pracowniczych świadczeń kapitałowych

Wartość godziwa poszczególnych nagród oraz założenia przyjęte do wyceny, z wyłączeniem Programu Zakupu Akcji, którego kwota jest nieistotna z punktu widzenia sprawozdania, przedstawione są poniżej:

Program SOP	Data przyznania	Cena wykonania / Wartość akcji na moment przyznania	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji / akcji
1	13.02.02	42,11 lub 41,90	251	98 145
2	12.02.03	32,05	227	69 851
3	20.01.04	49,50	89	54 761

Program SOP	Data przyznania	Cena wykonania / Wartość akcji na moment przyznania	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji / akcji
4	18.01.05	47,50	5	1 547
5	20.09.05	45,36	1	1 500
6	17.01.06	48,92	1	1 538
7	16.01.07	54,38	1	436
8	22.01.08	24,45	10	31 497

Program CAP	Data przyznania	Cena wykonania / Wartość akcji na moment przyznania	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji / akcji
1	18.01.05	35,96 lub 47,95	188	17 728
2	15.11.05	48,24	2	1 166
3	17.01.06	36,58 lub 48,77	166	41 895
4	21.11.06	50,73	1	1 478
5	16.01.07	40,84 lub 54,46	195	73 111
6	17.07.07	52,19	1	1 917
7	16.10.07	46,24	1	406
8	20.11.07	32,00	1	3 516
9	22.01.08	19,75 lub 26,33	250	304 417

	Program SOP	Program CAP
Okres nabywania uprawnień (lata)	(1) 20% po każdym kolejnym roku (2)-(3) 33,33% po każdym kolejnym roku (4)-(8) 25% po każdym kolejnym roku	(1)-(5) i (7)-(9) 25% po każdym kolejnym roku (6) 100% po 3 latach
Oczekiwana zmienność	114,78%	114,78%
Średni oczekiwany okres trwania instrumentu (życia)	(1)-(8) - 1 rok od momentu nabycia uprawnień	W momencie nabycia uprawnień
Stopa procentowa wolna od ryzyka (dla USD)	1,12%	1,12%
Oczekiwana dywidenda w USD na 1 akcje	0,64	0,64
Prawdopodobieństwo zakończenia zatrudnienia przed terminem (roczny wskaźnik rotacji nagrodzonych pracowników)	7 %	7 %
Wartość godziwa jednego instrumentu*(w USD)	0,00 – 2,34	6,71

*różni się w zależności od daty wykonania

Liczba oraz średnie ważone ceny wykonania opcji na akcje (program SOP) przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2008		31.12.2007	
	Liczba	Średnia ważona cena wykonania	Liczba	Średnia ważona cena wykonania
Występujące na początek okresu	250 616	40,75	328 107	39,94
Przyznane w danym okresie	31 497	24,45	436	54,38
Wykonane w danym okresie	-	-	59 543	39,48
Umorzone / wygasłe w danym okresie	22 839	-	18 383	-
Występujące na koniec okresu	259 274	38,93	250 616	40,75
Możliwe do wykonania na koniec okresu	225 775	40,86	247 335	40,66

Dla opcji występujących na koniec danego okresu:

Cena wykonania (w USD)	31.12.2008		Cena wykonania (w USD)	31.12.2007	
	Liczba (w tys. szt.)	Średni ważony okres pozostały do końca trwania opcji (w latach)		Liczba (w tys. szt.)	Średni ważony okres pozostały do końca trwania opcji (w latach)
41,90	1,77	0,00	41,90	0,81	0,53
42,11	96,38	0,00	42,11	102,72	0,53
32,05	69,85	0,00	32,05	81,26	0,00
49,5	54,76	0,00	49,5	61,05	0,55
47,5	1,55	0,55	47,5	1,31	1,06
45,36	1,50	1,22	45,36	1,5	1,06
48,92	1,54	1,05	48,92	1,54	1,56
54,38	0,44	1,55	54,38	0,44	2,56
24,45	31,50	2,55	-	-	-

Liczbę oraz średnie ważone ceny akcji (program CAP) przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2008		31.12.2007	
	Liczba	Średnia ważona cena akcji	Liczba	Średnia ważona cena akcji
Występujące na początek okresu	226 616	42,23	217 022	40,29
Przyznane w danym okresie	304 417	21,87	114 898	43,68
Wykonane/umorzone/wygasłe w danym okresie	85 399	-	105 304	-
Występujące na koniec okresu	445 634	28,33	226 616	42,23

43. Zdarzenia po dacie bilansowej

Po dniu 31 grudnia 2008 roku nie wystąpiły zdarzenia, nieujęte w tym sprawozdaniu finansowym, mogące w znaczący sposób wpłynąć na wyniki Grupy.

W dniu 12 stycznia 2009 roku Bank Handlowy w Warszawie S.A. („Bank”) dokonał zbycia na rzecz Fairfax Financial Holdings Limited z siedzibą w Ontario, Kanada wszystkich posiadanych 17.500.000 akcji imiennych spółki pod firmą Polskie Towarzystwo Reasekuracji S.A. z siedzibą w Warszawie („PTR S.A.”) serii A i serii B, stanowiących około 16,64% kapitału zakładowego PTR S.A. i uprawniających do wykonywania tej samej liczby głosów na walnym zgromadzeniu PTR S.A..

Zbycie nastąpiło w wyniku odpowiedzi przez Bank w dniu 28 listopada 2008 r. na publiczne wezwanie do zapisywania się na sprzedaż akcji PTR S.A. ogłoszone w dniu 8 września 2008 r. przez Fairfax Financial Holdings Limited oraz w związku ze spełnieniem się wszystkich warunków prawnych określonych w wezwaniu. Łączna cena, po jakiej Bank zbył 17.500.000 akcji spółki PTR S.A wynosi 28.000.000 złotych.

W dniu 20 lutego 2009 r. Zarząd Banku Handlowego w Warszawie S.A. („Bank”) uzyskał informację przekazaną przez Pioneer Pekao Investment Management S.A. („PPIM”) w trybie art. 87 ust.1 pkt 3 lit. b) oraz art. 87 ust.1 pkt 2 lit. a) Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych o wzroście, na dzień 12.02.2009 r., łącznego zaangażowania klientów PPIM do poziomu 5,01% całkowitej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w zakresie instrumentów finansowych wchodzących w skład portfeli klientów, zarządzanych przez PPIM, w ramach wykonywania usługi zarządzania portfelem maklerskich instrumentów finansowych na zlecenie.

Przedmiotową informacją wskazano ponadto, iż na dzień 13.02.2009 r., zaangażowanie następujących

podmiotów:

- Pionier Akcji Polskich Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Pionier Aktywnej Alokacji Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Pionier Małych i Średnich Spółek Rynku Polskiego Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Pionier Średnich Spółek Rynku Polskiego Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Pionier Stabilnego Wzrostu Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Pionier Zrównoważony Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Specjalistyczny Fundusz Inwestycyjny Otwarty Telekomunikacji Polskiej

wzrosło do poziomu 5,002% całkowitej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w zakresie akcji wchodzących w skład portfeli tych funduszy, zarządzanych przez PPIM w ramach wykonywania usługi zarządzania portfelem maklerskich instrumentów finansowych na zlecenie.

Portfele ww. funduszy inwestycyjnych, stanowią podgrupę wszystkich portfeli klientów PPIM.

Po końcu 2008 roku nastąpiła znaczna deprecjacja kursu złotego w stosunku do innych głównych walut:

z PLN 4,1724 /EUR na dzień 31.12.2008 roku do PLN 4,6197 /EUR na dzień 12.03.2009 roku,

z PLN 2,9618 /USD na dzień 31.12.2008 roku do PLN 3,6105 /USD na dzień 12.03.2009 roku,

z PLN 2,8014 /CHF na dzień 31.12.2008 roku do PLN 3,1266 /CHF na dzień 12.03.2009 roku.

Taka zmiana w kursie walut może mieć istotny wpływ na wartość oraz profil ryzyka aktywów, zobowiązań oraz pozabilansowych instrumentów finansowych w walutach obcych.

44. Zarządzanie ryzykiem

STRUKTURA ORGANIZACYJNA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Grupa dokonuje analizy, oceny, aprobaty oraz zarządza szerokim spektrum ryzyk związanych z jej działalnością. Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w różnych jednostkach i na różnych poziomach organizacji i pokrywa między innymi: ryzyko kredytowe (włączając ryzyko kontrahenta i ryzyko koncentracji), ryzyko płynności, ryzyko rynkowe oraz ryzyko operacyjne.

W zakresie zarządzania ryzykiem Rada Nadzorcza Banku jest upoważniona do podejmowania uchwał w sprawie:

- zatwierdzania strategii działalności Grupy oraz zasad ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem,
- zatwierdzania ogólnego poziomu ryzyka w Grupie,
- zatwierdzania podstawowej struktury organizacyjnej Grupy ustalonej przez Zarząd, dostosowanej do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka.

Zarząd Banku zatwierdza w drodze uchwał:

- strukturę organizacyjną Grupy dostosowaną do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka oraz definiuje role i obowiązki w obszarze zarządzania ryzykiem, zapewniając oddzielenie funkcji pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka od służb prowadzących działania wymagające podejmowania ryzyka,
- ustala zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem w Grupie,
- określa ogólne poziomy apetytu na ryzyko akceptowane przez Radę Nadzorczą.

Procesy zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym i operacyjnym są wdrażane w Grupie na podstawie pisemnych strategii i zasad dotyczących identyfikacji, pomiaru, ograniczania, monitorowania, raportowania i kontroli ryzyka zatwierdzonych przez Zarząd lub odpowiednio powołane Komitety, w tym Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO) oraz Komitety ds. Zarządzania Ryzykiem, Komisje ds. Kontroli i Zgodności (BRCC). Odpowiednie polityki, wytyczne oraz kontrole są niezbędne, ale nie są substytutem odpowiedniej kultury zarządzania ryzykiem w Grupie.

Zarząd Banku powołał niezależnego Szefa Sektora Zarządzania Ryzykiem (ang. Chief Risk Officer), podlegającego bezpośrednio Prezesowi Zarządu i odpowiedzialnego za zarządzanie i kontrolę ryzyka kredytowego, rynkowego i rodzin ryzyk operacyjnych, a w szczególności za:

- wdrożenie zasad struktury organizacyjnej zarządzania ryzykiem w Grupie, a także metod identyfikacji, pomiaru i systemu kontroli oraz sprawozdawczości ryzyka kredytowego, rynkowego, płynności i operacyjnego,
- kształtowanie polityki ryzyka i opracowanie systemów oceny i kontroli ryzyka kredytowego, rynkowego, płynności i operacyjnego,
- podejmowanie decyzji kredytowych zgodnie z zasadami wynikającymi z procedur kredytowych oraz dokumentów wyznaczających politykę kredytową Grupy,
- zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa portfela kredytowego,
- zarządzanie portfelem kredytów nieregularnych (włączając windykację i restrukturyzację wierzytelności).

Szef Sektora Zarządzania Ryzykiem przedstawia Zarządowi Banku do zatwierdzenia strukturę organizacyjną Sektora, która uwzględnia specyfikę zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym, płynności i operacyjnym w poszczególnych segmentach klientów. Dla tego celu w ramach Sektora Zarządzania Ryzykiem zostały wyodrębnione następujące jednostki odpowiedzialne za:

- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw,
- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Detalicznej,
- zarządzanie należnościami z utratą wartości,
- zarządzanie ryzykami rynkowym i płynności,
- zarządzanie ryzykiem operacyjnym,
- wsparcie zarządzania ryzykiem.

Niezależni specjaliści ds. zarządzania ryzykiem na poziomie biznesu są odpowiedzialni za ustalanie i wdrażanie polityki i praktyki zarządzania ryzykiem w ramach swoich jednostek biznesowych, nadzór nad ryzykiem w tych jednostkach oraz reagowanie na potrzeby i problemy występujące w jednostkach biznesowych.

Jako część całościowego przeglądu ryzyk dokonywanego przez Grupę, zaimplementowane zostały następujące procesy:

- Roczne testy scenariuszowe: cała działalność w zakresie bankowości korporacyjnej i detalicznej jest poddawana testom przy zastosowaniu dwóch niekorzystnych scenariuszy polityczno-gospodarczych. Wymaga to przygotowania planu scenariusza dla kraju, w którym ustala się progi ryzyka i kluczowe plany działania podejmowane w przypadku każdej jednostki i każdego produktu w przypadku niekorzystnych zdarzeń. Wyniki testów są poddawane przeglądowi przez kierownictwo wyższego szczebla, w tym niektórych członków Zarządu Banku, a kryteria są monitorowane na spotkaniach oficjalnych komitetów;
- Ocena ryzyk istotnych dla celów adekwatności kapitałowej w scenariuszu podstawowym oraz z uwzględnieniem warunków skrajnych. Dla oceny wielkości/poziomu ryzyka w prowadzonej przez Grupę działalności, różne parametry wpływające na aktywa warte ryzykiem są poddawane testom warunków skrajnych.

Zarządzanie ryzykiem w Grupie wspierane jest przez szereg systemów informatycznych w zakresie:

- oceny ryzyka kredytowego klienta i ekspozycji,
- pomiaru, raportowania i monitoringu ryzyka kredytowego, rynkowego i operacyjnego,
- monitorowania i raportowania zabezpieczeń,
- kalkulacji i raportowania rezerw kredytowych,
- wsparcia realizacji wymagań Nowej Umowy Kapitałowej.

W dalszej części tego rozdziału przedstawiono szczegółowe rozwiązania organizacyjne, procesy zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka tj. ryzykiem kredytowym, ryzykiem płynności, rynkowym i operacyjnym, jak również politykę Grupy w zakresie stosowania zabezpieczeń.

RYZIKO KREDYTOWE

Ryzyko kredytowe to ewentualność wystąpienia strat finansowych w wyniku niedopełnienia zobowiązań finansowych lub umownych przez kredytobiorcę lub kontrahenta. Może być ono również związane z obniżeniem ratingu emitenta papierów dłużnych. Ryzyko kredytowe jest elementem wielu aspektów działalności Grupy, takich jak:

- Kredyty i pożyczki,
- Sprzedaż i prowadzenie transakcji walutowych,
- Transakcje na instrumentach pochodnych,
- Transakcje na papierach wartościowych,
- Rozliczenia,
- Transakcje, w których Grupa występuje w charakterze pośrednika wobec klientów lub innych osób trzecich.

Głównym celem zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie jest zapewnienie wysokiej jakości portfela kredytowego oraz stabilności prowadzonej działalności kredytowej poprzez minimalizację ryzyka poniesienia strat. Minimalizacji ryzyka kredytowego służą obowiązujące w Grupie regulacje i zaimplementowane procesy kontrolne.

Bankowość Korporacyjna i Bankowość Przedsiębiorstw

Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem kredytowym Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw.

Za ustalanie Polityki Kredytowej Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw, zatwierdzanie konkretnych polityk i procedur, monitorowanie wyników zarządzania ryzykiem kredytowym, bieżącą ocenę ryzyka kredytowego portfela oraz zatwierdzanie nowego ryzyka są odpowiedzialne niezależne służby zarządzania ryzykiem. Zasady akceptacji ryzyka są dostosowywane na podstawie wyników audytu wewnętrznego, rentowności oraz wyników portfela kredytowego.

W przypadku klientów korporacyjnych i komercyjnych oraz działalności w zakresie bankowości inwestycyjnej w skali całej organizacji, proces kredytowy opiera się na szeregu fundamentalnych zasad, takich jak:

- wspólna odpowiedzialność obszaru biznesu i niezależnych służb zarządzania ryzykiem za jakość portfela i procesu kredytowego oraz ponoszone straty kredytowe,
- postępowanie zgodnie z wytycznymi dotyczącymi portfela w celu jego dywersyfikacji i zachowania równowagi pomiędzy ryzykiem i kapitałem,
- wymóg podjęcia decyzji kredytowej przez co najmniej dwóch upoważnionych pracowników,
- uzależnienie szczebla akceptacji od ponoszonego ryzyka – od wielkości i oceny ryzyka ekspozycji, ekspozycje związane z większym ryzykiem wymagają zatwierdzenia na wyższym szczeblu decyzyjnym, oraz/ lub specjalnej aprobaty,
- rating ryzyka wyznaczany za pomocą modeli ratingu ryzyka lub kart ocen (scoring),
- stosowanie standardów ratingu/oceny ryzyka do każdego kredytobiorcy i zaangażowania, z możliwością stosowania drobnych różnic w podejściu dla portfela korporacyjnego i przedsiębiorstw,
- stosowanie spójnych standardów w przypadku dokumentów kredytowych i działań naprawczych,
- okresowe monitorowanie wyników działalności klientów oraz identyfikowanie takich negatywnych zmian ich sytuacji, które wymagają podjęcia natychmiastowych działań naprawczych i poinformowania wyższego szczebla,

- wymóg zatwierdzania odstępstw od zasad polityki na wyższych szczeblach organizacyjnych w celu zapewnienia kontroli realizacji zasad polityki przez kadrę zarządzającą wyższego szczebla.

Monitorowanie i zarządzanie ekspozycją na ryzyko kredytowe jest dokonywane na dwóch poziomach: (a) na poziomie klienta lub dłużnika, (b) na poziomie portfela.

Monitoring na poziomie klienta

Narzędzia wykorzystywane do monitorowania aktualnej zdolności kredytowej kredytobiorcy obejmują:

- kwartalne przeglądy finansowe kredytobiorcy,
- okresowe przeglądy ekspozycji kredytowych pod obserwacją lub zagrożonych,
- okresowe wizyty u klientów,
- bieżące kontakty pracowników jednostek biznesowych/ doradców bankowych,
- analizę i ocenę informacji zewnętrznych (raporty ratingowe, raporty analityków, prasa, źródła branżowe itp.)
- coroczny przegląd współpracy z kredytobiorcą.
- monitoring terminowości spłat zobowiązań oraz dotrzymania przez klienta innych warunków umowy.

Prawdopodobieństwo niedopełnienia swoich zobowiązań przez dłużnika jest monitorowane przez wyznaczonych pracowników ryzyka lub biznesu.

Monitoring na poziomie portfela

- monitorowanie wykorzystania limitów koncentracji ryzyka w portfelu kredytowym,
- regularne, okresowe przeglądy portfela kredytowego,
- przeglądy portfela „ad hoc” wywołane nagłą, negatywną informacją zewnętrzną.

Oprócz procesów tworzenia sprawozdań i raportów, niezależni analitycy kredytowi i menedżerowie poszczególnych portfeli prowadzą regularne spotkania dotyczące portfela w celu dokonania przeglądu potencjalnych transakcji i przeanalizowania kwestii kredytowych. Organizowane są również spotkania i konsultacje z Departamentem Restrukturyzacji w celu oceny sytuacji klientów wykazujących oznaki pogorszenia sytuacji finansowej i ustalenie ewentualnego planu działania wobec nich.

Na bieżąco prowadzone są szkolenia dla menedżerów z obszaru ryzyka i biznesu, zwłaszcza w przypadku wprowadzenia zmian w polityce kredytowej lub podjęcia nowych inicjatyw.

Zasady polityki ograniczania ryzyka w Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw.

Ograniczanie ryzyka jest stałym i kluczowym elementem procesu zarządzania ryzykiem w Grupie i jest prowadzone na kilku poziomach, przy wykorzystaniu poniżej opisanych narzędzi. Niektóre z nich są bardziej adekwatne dla portfela korporacyjnego, niektóre dla portfela przedsiębiorstw.

Dobór klientów i podejmowanie decyzji kredytowych

- wyznaczanie parametrów rynku docelowego oraz kryteriów doboru klientów,
- wyznaczanie maksymalnych, dopuszczalnych limitów zaangażowania kredytowego na kliencie poprzez limity dla określonych ratingów ryzyka lub poprzez kryteria akceptacji ryzyka,
- konsultacje z ekspertami branżowymi (tam, gdzie jest to uzasadnione specyfiką branży lub wysokością zaangażowania),
- wyznaczanie i utrzymywanie wysokich standardów pozyskiwania i analizy informacji o kredytobiorcy (due diligence),
- standardy dokumentacji - wszystkie umowy dotyczące kredytu i zabezpieczenia muszą spełniać minimalne i z góry określone standardy przyjęte dla dokumentacji, co ma na celu zabezpieczenie interesów Grupy w przypadku konieczności dochodzenia roszczeń na drodze prawnej,

- podejmowanie decyzji przez upoważnionych pracowników Sektora Zarządzania Ryzykiem i jednostek biznesowych, mających najlepszą wiedzę na temat kredytobiorcy.

Monitorowanie portfela kredytowego i system wczesnego ostrzegania

- aktywne zarządzanie portfelem poprzez wdrażanie odpowiednich zmian w strategii kredytowej w oparciu o przeglądy portfela lub testy warunków skrajnych,
- ustanowienie wartości granicznych/limitów dla poszczególnych kategorii pogorszenia się portfela kredytowego, przekroczenie których pociąga za sobą konieczność przeglądu i ewentualnej zmiany kryteriów akceptacji klienta i akceptacji ryzyka,
- ciągły przegląd portfela zapewniający identyfikację niekorzystnych tendencji i koncentracji, pomagający w podjęciu decyzji o wprowadzeniu odpowiednich zmian w strategii kredytowej,
- uwzględnianie określonych narzędzi ograniczania ryzyka, np. przyjmowanie gwarancji, poręczeń i zabezpieczenia, sprzedaż kredytów itp.,
- okresowe testy warunków skrajnych portfela (*stress tests*) umożliwiające zidentyfikowanie podatności portfela na działanie określonych czynników zewnętrznych,
- w przypadkach niskich kwot zaangażowań wobec klientów o jednorodnej charakterystyce (w szczególności małych przedsiębiorstw) statystyczna analiza zachowania całego portfela: poziomu przeterminowań, poziomu strat kredytowych, przepływów sald należności pomiędzy grupami przeterminowania itp.

Pomiar ryzyka kredytowego w Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw.

Rating ryzyka jest elementem oceny ryzyka kredytowego związanego z udzieleniem kredytu. Rating ryzyka dłużnika odzwierciedla szacunkowe prawdopodobieństwo niewypłacalności dłużnika i jest nadawany przy wykorzystaniu modeli statystycznych (poddawanych okresowym testom), ocen zewnętrznych agencji ratingowych (w określonych sytuacjach) lub kart ocen (*scoring*). Wewnętrzne ratingi oparte są zarówno na kryteriach finansowych jak i jakościowych. Uwzględniają one sytuację finansową oraz perspektywy rozwoju branży. Wewnętrzny rating dłużnika na poziomie odpowiadającym BBB- (według S&P) i wyższym określany jest jako rating inwestycyjny. Rating poniżej BBB- uznawany jest za rating nieinwestycyjny. Grupa wyróżnia osiem głównych ratingów dla ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości. Wyższa wartość ratingu oznacza wyższy poziom ryzyka należności. Jednostka zarządzania ryzykiem jest odpowiedzialna za przyznanie dłużnikowi ratingu ryzyka w ramach procesu zatwierdzenia lub odnowienia kredytu.

Do każdego limitu kredytowego jest przypisany rating ryzyka kredytu. Rating ryzyka kredytu jest określony na podstawie ratingu ryzyka dłużnika i parametrów kredytu tj: czynników zmniejszających straty poniesione w wyniku niewypłacalności, takich jak zabezpieczenie prawne kredytu. W ten sposób rating ryzyka kredytu określa potencjalną oczekiwaną stratę z tytułu kredytu (iloczyn prawdopodobieństwa niewypłacalności i wynikającej z tego straty).

W przypadku kwoty zaangażowania metody pomiaru rozpoczynają się od tych najprostszych, takich jak wartość księgowa aktywów, a kończą na skomplikowanych, takich jak symulacyjnie wyznaczana ocena potencjalnych kosztów zastąpienia aktywa w transakcji na instrumentach pochodnych. Procesy zastosowane do pomiarów także są różne, począwszy od prostego obliczania sald, a skończywszy na złożonej symulacji.

Pomiar ryzyka kredytowego jest dokonywany na wielu poziomach, w tym:

- Na poziomie kredytu,
- Na poziomie dłużnika,
- Na poziomie grupy dłużników powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie,
- Na poziomie portfela.

Bankowość Detaliczna

Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem kredytowym w Bankowości Detalicznej

Za ustalanie Polityki Kredytowej Bankowości Detalicznej, zatwierdzanie konkretnych polityk i procedur, monitorowanie wyników zarządzania ryzykiem działalności gospodarczej, bieżącą ocenę ryzyka kredytowego portfela oraz zatwierdzanie nowych produktów i nowego ryzyka odpowiedzialne są niezależne służby zarządzania ryzykiem. Zasady akceptacji ryzyka w przypadku produktu lub działalności są dostosowywane na podstawie wyników audytu wewnętrznego, rentowności oraz ryzyka portfela kredytowego.

Procedury zarządzania ryzykiem w przypadku zaangażowania wobec klientów detalicznych są zorganizowane w oparciu o oferowane produkty. Zasady polityki określają następujące kluczowe elementy zarządzania ryzykiem:

- Polityka kredytowa definiuje minimalne kryteria akceptacji klientów (minimalny dochód netto, źródło dochodów, wysokość zaangażowania itp.), metodę oceny zdolności kredytowej (mnożniki, obciążenie kredytowe, maksymalne obciążenie dochodu klienta ratą kredytu, maksymalny limit zaangażowania itp.), pracowników upoważnionych do podejmowania decyzji kredytowych oraz przyznane im limity, minimalną ocenę punktową wniosku, proces weryfikacji wniosków, wymagane dokumenty i inne kryteria,
- Polityka kredytowa określa zasady postępowania w przypadku niezabezpieczonej ekspozycji z tytułu jednego produktu oraz maksymalną kwotę łącznego zaangażowania danego klienta,
- Kompetencje kredytowe mogą być przyznane upoważnionym, przeszkolonym i doświadczonym pracownikom na podstawie ich dotychczasowego doświadczenia zawodowego oraz potwierdzonych kwalifikacji dotyczących oceny ryzyka i podejmowania decyzji kredytowych. Kompetencje kredytowe podlegają okresowej weryfikacji. Analizowane są wyniki osoby oceniającej ryzyko i podejmowane odpowiednie działania w stosunku do przyznanych limitów,
- Skuteczność kart scoringowych stosowanych w procesie oceny ryzyka jest regularnie monitorowana za pomocą raportów badających stabilność populacji i sprawozdań dotyczących wyników jakości portfela uzyskiwanych na podstawie karty scoringowej (wskaźniki przeterminowań i strat). Każda karta scoringowa podlega corocznej walidacji,
- Grupa opracowuje pisemne procedury dla każdego produktu, obejmujące wszystkie jego aspekty, takie jak dokumentacja prawna, cena, warunki, procedury operacyjne (ocena ryzyka, uruchomienie, obsługa), księgowanie, proces windykacji, zasady polityki kredytowej, wykaz ekspozycji zagrożonych, metody obliczania strat itp.,
- Każdy portfel jest poddawany raz w roku testom warunków skrajnych,
- Grupa opracowuje prognozy stanu należności normalnych oraz należności z utratą wartości. Prognozie należności towarzyszy prognoza poziomu odpisów aktualizujących oraz prognoza spodziewanego poziomu rezerw i przeterminowań należności od 30–89 dni.

W przypadku zaangażowania wobec klientów detalicznych (osób fizycznych oraz małych i średnich przedsiębiorstw zarządzanych na bazie portfela) pomiar ryzyka jest prowadzony w formie statystycznej analizy zachowania całego portfela lub wybranej grupy klientów (np. w podziale wg lokalizacji geograficznej, wielkości obrotów, punktacji, rodzaju działalności itp.) Monitorowaniu podlegają – poziom przeterminowań, poziom strat kredytowych, przepływy sald należności pomiędzy grupami przeterminowania itp. Monitorowanie przeprowadzane jest miesięcznie.

Zasady polityki ograniczania ryzyka w Bankowości Detalicznej

Sektor Bankowości Detalicznej wykorzystuje następujące środki ograniczania ryzyka:

- weryfikacja klientów w Biurze Informacji Kredytowej (BIK),
- limity zaangażowania dla produktu oraz całkowitej ekspozycji klienta w Grupie,

- ocena zdolności kredytowej klienta w sposób systematyczny przy użyciu karty scoringowej,
- weryfikacja zatrudnienia i dochodu,
- kontrole ograniczające ryzyko wyłudzeń,
- miesięczny monitoring jakości portfela,
- testy warunków skrajnych.

Zakres i rodzaj systemów raportowania i pomiaru ryzyka w Bankowości Detalicznej

Monitorowanie wyników portfela i identyfikowanie trendów w portfelu realizowane jest przy pomocy dedykowanego systemu informacji zarządczej:

- raporty aplikacji pozyskanych (through the door) identyfikujące pozyskane rachunki,
- raporty przeterminowań (coincident indicators) identyfikujące zaległości na rachunkach,
- raporty strat (lagging indicators) identyfikujące poziom strat

Wymienione powyżej raporty powstają dla każdego z oferowanych produktów osobno oraz po segmentach. Opcje segmentacji obejmują kryteria demograficzne (zatrudnienie, wiek, wykształcenie, stan cywilny itp.), ocenę punktową (przedziały ocen, segmentacja ryzyka – wysokie, średnie, niskie), parametry produktu (okres, rzeczywista stopa oprocentowania, limit itp.) i inne.

Jednostki informacji zarządczej i analiz scoringowych są niezależne od pionów biznesowych i podlegają szefowi jednostki zarządzania ryzykiem Bankowości Detalicznej.

Kontrole jakości w jednostce informacji zarządczej i analiz scoringowych obejmują:

- uzgodnienia sald należności z księgą główną,
- bazę wykorzystywanych skryptów,
- coroczną walidację modeli stosowanych do szacowania poziomu rezerw zgodnie z MSSF.

Pakiet raportów zarządczych dla każdego portfela jest przygotowywany co miesiąc i przekazywany odpowiednim pracownikom (Szefowi Pionu Zarządzania Ryzykiem, Szefowi Sektora Bankowości Detalicznej, Szefowi Pionu Ryzyka Bankowości Detalicznej i innym).

POLITYKA STOSOWANIA ZABEZPIECZEŃ I INNYCH METOD OGRANICZANIA RYZYKA

W odróżnieniu od różnych ogólnych zasad ograniczania ryzyka kredytowego specyficznych dla obszaru korporacyjnego i detalicznego Grupa posiada wspólne zasady polityki zabezpieczeń i innych metod ograniczania ryzyka, w tym przyjmowania gwarancji, poręczeń i podobnych instrumentów wsparcia (zwane dalej łącznie: zabezpieczeniami).

Grupa udziela kredytów osobom fizycznym oraz przedsiębiorstwom przede wszystkim na podstawie oceny zdolności kredytowej potencjalnych kredytobiorców.

Grupa przyjmuje różne formy zabezpieczenia ekspozycji kredytowych. W części detalicznej są to przede wszystkim nieruchomości mieszkalne, a w części obsługującej przedsiębiorstwa są to różne typy zabezpieczeń, włączając:

- gwarancje bankowe, poręczenia osób trzecich, oświadczenia patronackie,
- zabezpieczenia gotówkowe lub równoważne z gotówką,
- obligacje skarbowe, bony skarbowe, certyfikaty NBP,
- papiery wartościowe,
- udziały w spółkach,
- należności,
- zapasy,
- nieruchomości,

- maszyny i urządzenia,
- pojazdy mechaniczne.

W celu usprawnienia oraz standaryzacji procesu związanego z obsługą zabezpieczeń wierzytelności kredytowych w Grupie, utworzona została niezależna specjalna jednostka ryzyka odpowiedzialna za proces zarządzania zabezpieczeniami wierzytelności kredytowych i ich monitorowania. Do kluczowych elementów tego procesu zaliczają się:

- definicje kryteriów akceptacji i wyceny zabezpieczeń,
- proces wyceny zabezpieczeń,
- standardy dokumentacji,
- zasady monitoringu zabezpieczeń,
- wymagane inspekcje i ubezpieczenie zabezpieczeń.

Grupa występuje do klienta o dodatkowe zabezpieczenia w sytuacji, gdy w ocenie Grupy wiarygodność kredytowa klienta uległa pogorszeniu lub w wyniku weryfikacji stwierdzono, że wartość zabezpieczenia uległa zmniejszeniu.

W procedurach kredytowych zostały określone:

- wymagana struktura zabezpieczeń dla poszczególnych rodzajów wierzytelności kredytowych,
- relacje wartości kredytu do wartości zabezpieczenia dla poszczególnych typów zabezpieczeń,
- pożądana struktura poszczególnych rodzajów zabezpieczeń w powiązaniu ze strukturą portfela wierzytelności kredytowych.

Zaprobowane w procedurach założenia dotyczące zasad akceptacji, zarządzania, monitoringu i raportowania zabezpieczeniami, są sprawdzane w ramach procesu kontroli. Grupa okresowo kontroluje też, czy bieżąca struktura portfela zabezpieczeń jest zgodna z założeniami.

KONCENTRACJA ZAANGAŻOWANIA

Zarządzanie ryzykiem koncentracji w portfelu Grupy dotyczy w szczególności koncentracji wynikającej z zaangażowań:

- wobec pojedynczych podmiotów lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, w tym powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie z Grupą (ryzyko koncentracji kontrahenta),
- wobec podmiotów z tej samej branży, sektora gospodarczego, prowadzących tą samą działalność lub prowadzących obrót podobnymi towarami (ryzyko koncentracji branży).

Powyższe koncentracje dotyczą w szczególności portfeli Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw. Ponadto monitorowane są również inne potencjalne koncentracje – walutowa, geograficzna i zabezpieczeń – nie występują tu jednak znaczące koncentracje. W odniesieniu do koncentracji walutowej w portfelu przeważają ekspozycje wyrażone w złotych polskich. Geograficznie Grupa prowadzi działalność jedynie na terenie Rzeczypospolitej Polskiej – pewna koncentracja ekspozycji występuje naturalnie w Polsce centralnej. Generalna polityka Grupy finansowania na podstawie zdolności finansowej kredytobiorcy, a nie posiadanego zabezpieczenia, skutkuje niskim poziomem portfela zabezpieczonego – brak koncentracji dla poszczególnych typów zabezpieczeń. Ze względu na powyższe oraz fakt, że koncentracje te są monitorowane na podstawie danych według wewnętrznej sprawozdawczości zarządczej nie zostały one szczegółowo omówione w kolejnych sekcjach.

Grupa ustanawia limity i zarządza wielkością ekspozycji tak, aby zapewnić odpowiednie rozproszenie ryzyka w portfelu.

Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec kontrahenta

Grupa dąży do ograniczenia koncentracji zaangażowania wobec pojedynczych klientów lub klientów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie. Według danych z dnia 31 grudnia 2008 roku zaangażowanie Grupy dotyczące portfela bankowego w transakcje z grupami klientów, wobec których łączne zaangażowanie przekracza 10% funduszy własnych Grupy, wynosi 2 161 636 tys. zł, czyli 64,8% tych funduszy (31 grudnia 2007 roku: 2 805 204 tys. zł, tj. 81,7%).

Koncentracja zaangażowań wobec poszczególnych 10 największych niebankowych kredytobiorców Grupy:

w tys. zł	31.12.2008			31.12.2007		
	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie pozabilansowe	Łączne zaangażowanie	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie pozabilansowe	Łączne zaangażowanie
GRUPA 1	344 592	408 274	752 866	443 585	159 694	603 279
KLIENT 2	187 916	311 341	499 257	132 638	473 595	606 233
GRUPA 3	135 195	327 636	462 831	167 690	141 592	309 282
GRUPA 4	267 359	179 323	446 682	186 218	298 882	485 100
GRUPA 5	86 728	235 094	321 822	21	360 522	360 543
GRUPA 6	6	312 102	312 108	10	125 425	125 435
GRUPA 7	113 757	188 303	302 060	36 406	255 205	291 611
GRUPA 8	238 175	38 605	276 780	46 129	93 333	139 462
GRUPA 9	111 534	164 381	275 915	3 573	127 666	131 239
GRUPA 10	245 000	5 000	250 000	75 294	5 000	80 294
Razem 10	1 730 262	2 170 059	3 900 321	1 091 564	2 040 914	3 132 478

*Nie obejmuje zaangażowań z tytułu posiadanych akcji i innych papierów wartościowych

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, oraz wydane na jej podstawie akty wykonawcze Komisji Nadzoru Finansowego (do końca 2007 roku pod nazwą Komisja Nadzoru Bankowego) określają limity maksymalnego zaangażowania Grupy. Zgodnie z obowiązującymi od 1 stycznia 2002 roku przepisami art. 71 ust. 1, wspomnianej ustawy suma wierzytelności Grupy oraz udzielonych przez Grupę zobowiązań pozabilansowych w stosunku do jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, nie może przekraczać odpowiednio 20% funduszy własnych Grupy w przypadku, gdy którykolwiek z tych podmiotów jest w stosunku do Grupy podmiotem dominującym lub zależnym albo jest zależny od podmiotu dominującego wobec Grupy oraz 25% w przypadku, gdy podmioty te nie są w ten sposób podmiotami powiązanymi z Grupą. Przy zachowaniu warunków określonych przepisami uchwały nr 1/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka (...) dopuszcza się utrzymywanie przez Grupę przekroczenia limitów koncentracji wierzytelności ponad limity określone w art. 71 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe wyłącznie w zakresie wierzytelności wynikających z operacji zaliczanych do portfela handlowego. Fundusze własne dla celów wyznaczania limitów zaangażowania określonych w ustawie Prawo Bankowe ustalone zostały zgodnie z uchwałą nr 2/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 r., w sprawie innych pomniejszych funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy podstawowych banku (...).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku Grupa posiadała zaangażowanie wobec podmiotu powiązanego z sektora bankowego przekraczające ustawowe limity koncentracji wierzytelności. Przekroczenie limitu dotyczyło wierzytelności wynikających z transakcji instrumentami pochodnymi. Z tytułu przekroczenia limitu koncentracji wierzytelności wyznaczony został dodatkowy wymóg kapitałowy, który włączony został do rachunku całkowitego wymogu kapitałowego na dzień 31 grudnia 2008 roku.

Ryzyko koncentracji zaangażowania wobec branży

W celu uniknięcia nadmiernej koncentracji branżowej ryzyka kredytowego Grupa na bieżąco monitoruje zaangażowanie w poszczególnych sektorach gospodarki, określając pożądane kierunki, w których zaangażowanie Grupy powinno się zwiększać, oraz sektory o niekorzystnych perspektywach rozwojowych, w których zaangażowanie powinno być zmniejszane. W tym celu ustanowione są i kontrolowane odpowiednie limity zaangażowania branżowego.

Polityka zaangażowania Grupy wobec klientów należących do poszczególnych branż prowadzona jest odrębnie wobec dużych klientów Bankowości Korporacyjnej oraz średnich, małych i mikro klientów Bankowości Przedsiębiorstw:

- polityka zaangażowania Grupy wobec klientów korporacyjnych i komercyjnych należących do poszczególnych sektorów prowadzona jest poprzez definiowanie rynków docelowych. Jednym z kluczowych elementów uwzględnianych przy definiowaniu rynków docelowych jest dokonana na podstawie odpowiednich analiz ocena ryzyka branżowego. W ramach określonych rynków docelowych definiowane są kryteria akceptacji ryzyka,
- polityka zaangażowania Grupy wobec małych, średnich i mikro przedsiębiorstw prowadzona jest poprzez negatywną selekcję branż charakteryzujących się zbyt wysokim ryzykiem współpracy.

Ze względu na duże zróżnicowanie klientów reprezentujących poszczególne sektory gospodarki, w poniższej tabeli przedstawiono zagregowane dane w zakresie zaangażowania (brutto) Grupy w dwudziestu największych branżach gospodarki oraz w podziale na typ prowadzonej działalności według stanu na porównawcze okresy.

Branża gospodarki według PKD	31.12.2008	31.12.2007
	w %	w %
Handel hurtowy i komisowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi, motocyklami	17,9	17,5
Pośrednictwo finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalno-rentowych	11,1	9,1
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	6,8	7,5
Handel detaliczny, z wyłączeniem sprzedaży pojazdów samochodowych, motocykli; naprawa artykułów użytku osobistego i domowego	5,7	4,3
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	5,7	8,2
Produkcja wyrobów chemicznych	4,6	5,4
Sprzedaż, obsługa i naprawa pojazdów samochodowych i motocykli; sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów samochodowych	3,3	3,0
Produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	3,2	2,6
Poczta i telekomunikacja	3,0	3,7
Produkcja maszyn i aparatury	2,8	1,9
Pierwsze "10" branż gospodarki	64,1	63,3
Budownictwo	2,7	2,5
Transport lądowy, transport rurociagowy	2,1	2,2
Pozostałe usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	2,1	3,0
Produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	2,1	1,8
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	2,0	1,9
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	1,9	1,6
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	1,8	1,6
Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	1,8	2,2
Wytwarzanie koksu, produktów rafinacji ropy naftowej i paliw jądrowych	1,7	2,3
Produkcja wyrobów tytoniowych	1,7	1,6
Pierwsze "20" branż gospodarki	84,0	83,9
Pozostałe branże	16,0	16,1
Razem	100,0	100,0

Pomimo, że w stosunku do końca 2007 roku koncentracja w wybranych branżach zmieniła się, ogólny poziom koncentracji portfela pozostał na podobnym poziomie.

w tys. zł 31.12.2008 31.12.2007

Należności brutto od klientów i banków w podziale na typ prowadzonej działalności

Należności brutto od podmiotów gospodarczych i banków

finansowa	3 870 650	9 010 899
produkcyjna	3 875 943	3 586 522
usługowa	1 850 503	1 591 744
pozostała	3 713 016	3 689 717
	13 310 112	17 878 882

Należności brutto od osób fizycznych

5 774 528 4 768 755

(patrz nota 22)

19 084 640 22 647 637

ZARZĄDZANIE EKSPOZYCJAMI Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI

Grupa posiada jednolity wewnętrzny system klasyfikacji należności na podstawie ustalonych kryteriów. Proces aktywnego zarządzania jakością portfela obejmuje nadawanie ekspozycjom nie tylko odpowiedniego ratingu, ale również właściwej klasyfikacji i dostosowanie działań naprawczych bądź egzekucyjnych do klasyfikacji należności. System nadawanych ratingów i klasyfikacji odgrywa kluczową rolę przy ustalaniu poziomu odpisów z tytułu utraty wartości.

Ekspozycje kredytowe, dla których rozpoznana została utrata wartości są podzielone na dwie grupy. Wyodrębnia się portfel ekspozycji zarządzanych na podstawie indywidualnej klasyfikacji (klienci oceniani indywidualnie) oraz portfel ekspozycji zarządzanych na bazie zaległości (klienci oceniani portfelowo). Przypisanie do określonego portfela zależy od całkowitej kwoty zaangażowania danego klienta.

Dla klientów ocenianych indywidualnie, ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości to te, w przypadku których zaistniały obiektywne przesłanki wystąpienia utraty wartości ekspozycji kredytowych obejmujące, między innymi:

- obiektywnie stwierdzone trudności dłużnika z wypłacalnością,
- zaległości w płatnościach umownych,
- złamanie warunków umowy kredytowej,
- wysokie prawdopodobieństwo, iż dłużnik rozpocznie postępowanie układowe lub upadłościowe.

Dla klientów ocenianych na podstawie zaległości obiektywnym dowodem utraty wartości ekspozycji kredytowych jest przekroczenie określonych progów dni zaległości.

Kadra zarządzająca ryzykiem regularnie ocenia adekwatność ustanowionych odpisów na ekspozycjach z rozpoznaną utratą wartości przeprowadzając przeglądy portfela.

Klienci zarządzani na bazie klasyfikacji

Utrata wartości jest określana przez szacowanie straty na ekspozycji, odrębnie dla każdej ekspozycji, przy uwzględnieniu następujących czynników:

- łączne zaangażowanie klienta,
- predyspozycje do utrzymania się na rynku modelu biznesowego klienta i zdolność do pomyślnego rozwiązania problemów finansowych,
- generowanie przepływów pieniężnych wystarczających do obsługi zobowiązań,
- kwoty i terminy oczekiwanych spłat,

- możliwa do odzyskania wartość zabezpieczenia i prawdopodobieństwo udanego przejścia zabezpieczenia z uwzględnieniem wszystkich ryzyk prawnych,
- oczekiwane płatności dostępne w przypadku upadłości czy likwidacji,
- oszacowane prawdopodobne koszty związane z dochodzeniem zaległych płatności,
- w niektórych przypadkach również cena rynkowa wierzytelności.

Polityka Grupy wymaga, aby poziom odpisów na znaczących zaangażowaniach zarządzanych na bazie klasyfikacji był przeglądany co najmniej co kwartał. Przegląd obejmuje posiadane zabezpieczenia oraz weryfikację dokonanych i oczekiwanych spłat.

Klienci zarządzani na bazie zaległości

Dla ekspozycji, które nie są uznane za znaczące, utrata wartości jest obliczana na bazie portfelowej, w oparciu o zaległości w spłacie. Stosowane jest podejście sformalizowane, które przypisuje progresywnie tym wyższy odpis, im dłużej klient zalega ze spłatą kredytu.

Poniżej został zaprezentowany portfel Grupy, w którym należności klientów ze stwierdzoną utratą wartości pogrupowane zostały w kategorii ryzyka na bazie klasyfikacji, a należności bez utraty wartości według wewnętrznych ratingów ryzyka. Zaprezentowano również szczegóły odpisów z tytułu utraty wartości. Dla celów określenia maksymalnej ekspozycji Grupy na ryzyko kredytowe należy uwzględnić również ekspozycje o charakterze pozabilansowym (opisane w nocie 36), dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (opisane w nocie 19), aktywa finansowe przeznaczone do obrotu (opisane w nocie 18) oraz inne aktywa (opisane w nocie 28).

w tys. zł

	31.12.2008		31.12.2007	
	Należności od klientów	Należności od banków	Należności od klientów	Należności od banków
Należności oceniane indywidualnie				
kategoria ryzyka II	188 274	-	43 759	-
kategoria ryzyka III	212 653	-	213 956	-
kategoria ryzyka IV	1 026 063	2 253	952 101	1 852
Wartość brutto	1 426 990	2 253	1 209 816	1 852
Utrata wartości	1 038 408	2 253	1 004 895	1 852
Wartość netto	388 582	-	204 921	-
Należności oceniane portfelowo				
kategoria ryzyka II	18 767	-	11 421	-
kategoria ryzyka III	24 283	-	29 718	-
kategoria ryzyka IV	499 211	-	446 416	-
Wartość brutto	542 261	-	487 555	-
Utrata wartości	389 991	-	385 638	-
Wartość netto	152 270	-	101 917	-
Należności bez utraty wartości				
rating ryzyka 1-4	12 304 080	2 875 124	9 760 222	8 269 748
rating ryzyka 5-6	1 394 529	43 272	2 762 258	1 403
rating ryzyka 7-8	395 002	101 129	154 783	-
Wartość brutto	14 093 611	3 019 525	12 677 263	8 271 151
Utrata wartości	70 701	1 788	49 845	34
Wartość netto	14 022 910	3 017 737	12 627 418	8 271 117
Łączna wartość netto	14 563 762	3 017 737	12 934 256	8 271 117

w tys. zł

	31.12.2008		31.12.2007	
	Należności od klientów	Należności od banków	Należności od klientów	Należności od banków
Utrata wartości oceniana indywidualnie				
kategoria ryzyka II	21 501	-	3 113	-
kategoria ryzyka III	74 740	-	110 966	-
kategoria ryzyka IV	942 167	2 253	890 816	1 852
	1 038 408	2 253	1 004 895	1 852
Utrata wartości oceniana portfelowo				
kategoria ryzyka II	4 322	-	2 771	-
kategoria ryzyka III	7 551	-	12 352	-
kategoria ryzyka IV	378 118	-	370 515	-
	389 991	-	385 638	-
Odpis na poniesione niezidentyfikowane straty				
rating ryzyka 1-4	54 865	2	32 923	25
rating ryzyka 5-6	6 178	322	12 911	9
rating ryzyka 7-8	9 658	1 464	4 011	-
	70 701	1 788	49 845	34
Łączna utrata wartości	1 499 100	4 041	1 440 378	1 886

w tys. zł

	31.12.2008	31.12.2007
Należności objęte odpisem na poniesione niezidentyfikowane straty		
Należności nieprzeterminowane		
0-30 dni	16 992 453	20 882 043
Należności przeterminowane		
31-90 dni	120 639	66 323
91-180 dni	44	48
Wartość brutto	17 113 136	20 948 414

RYZIKO RYNKOWE*Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem rynkowym*

Zarządzanie ryzykiem rynkowym obejmuje dwa podstawowe obszary ryzyka: ryzyko płynności finansowej oraz ryzyko cenowe.

Ryzyko płynności jest definiowane jako niebezpieczeństwo niewywiązania się Grupy z wykonania wymagalnych zobowiązań finansowych wobec klientów i kontrahentów.

Ryzyko cenowe określane jest jako ryzyko negatywnego wpływu na wynik finansowy oraz wartość funduszy własnych Grupy zmiany rynkowych stóp procentowych, kursów walutowych, kursów akcji oraz wszelkich parametrów zmienności tych stóp, kursów i cen.

Celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest zapewnienie, że rozmiary ponoszonego ryzyka w ramach Grupy odpowiadają poziomowi akceptowalnemu przez akcjonariuszy oraz instytucje nadzoru bankowego, jak również zapewnienie, że wszystkie ekspozycje na ryzyko rynkowe są właściwie odzwierciedlone w kalkulowanych miarach ryzyka przekazywanych do wiadomości odpowiednim osobom i organom zarządzającym.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym w Grupie opiera się na:

- wymaganiach polskich instytucji regulacyjnych, a zwłaszcza na uchwałach Komisji Nadzoru

Finansowego,

- zasadach ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem oraz ogólnym poziomie ryzyka zaakceptowanym przez Radę Nadzorczą Banku,
- z uwzględnieniem najlepszych praktyk stosownych w Citigroup, podmiocie dominującym wobec Grupy.

Ostateczna odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych poziomów ekspozycji na ryzyko rynkowe w Grupie, spoczywa na Zarządzie Banku, natomiast bieżące zarządzanie ryzykiem rynkowym jest prowadzone przez:

- Członka Zarządu – Szefa Sektora Zarządzania Ryzykiem,
- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (KZAiP),
- Szefa jednostki Ryzyka Rynkowego,
- Szefów jednostek biznesowych podejmujących ryzyko,
- osoby oddelegowane do zarządzania ryzykiem w jednostkach Grupy.

Zarządzanie ryzykiem płynności

Celem zarządzania płynnością jest zapewnienie Bankowi i podmiotom Grupy dostępu do środków płynnych w celu wypełnienia swoich zobowiązań w terminie, także w ekstremalnych, lecz prawdopodobnych sytuacjach kryzysowych. Grupa przestrzega wymogi regulacyjne nadzoru bankowego w Polsce, a w szczególności Uchwały nr 9/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności (od 1 stycznia 2008 roku pod nazwą Komisja Nadzoru Finansowego) z uwzględnieniem zasad polityki płynności Citigroup.

Grupa analizuje i zarządza ryzykiem płynności w różnych horyzontach czasowych, przy czym rozróżnia się płynność bieżącą, krótko-, średnio- i długo-terminową, stosując adekwatne metody pomiaru i limitowania ryzyka.

Płynność jest monitorowana i zarządzana w ramach struktury obejmującej przeglądy prowadzone przez KZAiP, Radę Nadzorczą Banku i Pion Skarbu Banku. Odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych przez Komisję Nadzoru Finansowego norm płynności oraz poziomów ekspozycji na ryzyko płynności w Grupie zgodnie z ustalonymi limitami wewnętrznymi, jak również bieżące zarządzanie ryzykiem płynności należą do Dyrektora Biura Zarządzania Aktywami i Pasywami w Pionie Skarbu.

Zarządzanie płynnością długoterminową należy do zadań KZAiP i jest określone w strategii Grupy. Jest ono prowadzone w oparciu o monitorowanie relacji strukturalnych bilansu oraz o regulacyjne miary płynności długookresowej i obejmuje analizę luk płynności, a także możliwości pozyskania w przyszłości wystarczających źródeł finansowania oraz kosztu pozyskania środków w kontekście wpływu na rentowność prowadzonej działalności.

Zarządzanie płynnością średnioterminową, w horyzoncie do 1 roku, należy do zadań KZAiP i odbywa się w oparciu o przygotowywany w cyklu rocznym plan finansowania, określający poziomy limitów wewnętrznych oraz przygotowywane przez jednostki biznesowe Grupy plany w zakresie zmiany aktywów i pasywów, opracowywane w ramach planów finansowych na kolejny rok budżetowy.

Zarządzanie płynnością krótkoterminową, w horyzoncie do 3 miesięcy, należy do zadań Pionu Skarbu i odbywa się w oparciu o regulacyjne miary płynności krótkookresowej oraz limity wewnętrzne. Grupa analizuje także poziom płynności w sytuacjach kryzysowych, przyjmując jako warunek konieczny brak ujemnej luki we wszystkich przedziałach czasowych w horyzoncie 3 miesięcy.

Zarządzanie płynnością bieżącą należy do zadań Pionu Skarbu i prowadzone jest w oparciu o rachunki nostro Grupy, w tym w szczególności rachunek rezerwy obowiązkowej w NBP, przy użyciu dostępnych produktów oferowanych przez rynek pieniężny oraz bank centralny.

Zarządzanie płynnością w podmiotach Grupy leży w zakresie zadań zarządów tych spółek przy uwzględnieniu „Zasad zarządzania ryzykiem”. Nadzór nad płynnością podmiotów Grupy sprawuje KZAiP. W celu zapewnienia odpowiedniej komunikacji pomiędzy Bankiem a podmiotami Grupy przedstawiciele spółek grupy biorą udział w spotkaniach Grupy Roboczej ds. Ryzyka Rynkowego Spółek Grupy.

Zasady i procesy ograniczania i monitorowania ryzyka

Podstawowymi raportami do oszacowania poziomu ryzyka płynności Grupy są regulacyjne miary płynności tzn. raport luki płynności krótkoterminowej pokazujący relację aktywów płynnych do niestabilnych źródeł finansowania oraz raporty nadzorczych miar płynności długoterminowej tj. współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi oraz współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi.

Komisja Nadzoru Finansowego ustaliła dla wszystkich współczynników minimalny limit na poziomie 1 tzn., że w każdym dniu roboczym aktywa płynne Grupy powinny przewyższać niestabilne źródła finansowania, a fundusze własne wraz ze stabilnymi środkami obcymi powinny przewyższać poziom aktywów niepłynnych i o ograniczonej płynności. W ramach kalkulacji Grupa regularnie przygotowuje analizy stabilności poszczególnych kategorii pasywów, dostępności i poziomu obrotów rynków do upłynniania aktywów oraz prognozy przyrostu aktywów klientów.

Dodatkowo w celu ograniczania ryzyka płynności płatniczej przygotowywany jest dla Grupy raport dostępu do rynku (*Market Access Report*, MAR). Raport ten pokazuje luki w przepływach finansowych w indywidualnych przedziałach czasowych, wskazując na ewentualną konieczność znalezienia dodatkowych źródeł finansowania na rynku hurtowym. Raport MAR przedstawia wszystkie przepływy finansowe związane z transakcjami bilansowymi i pozabilansowymi transakcjami wymiany walutowej oraz transakcjami depozytowo-lokacyjnymi i transakcjami kupna-sprzedaży papierów wartościowych z przyszłą datą waluty. Raporty na temat luki płynności są przygotowywane codziennie. Raporty obejmują zagregowany bilans Banku i spółek zależnych Banku Handlowy-Leasing Sp. z o.o. i Dom Maklerski Banku Handlowego S.A.

Limity luki ustalane przez KZAiP Banku obowiązują dla następujących okresów: O/N, 2-7 dni, 8-15 dni, 1 miesiąc, 2 miesiące, 3 miesiące, 6 miesięcy i 1 rok. Luka płynności powyżej 1 roku nie jest objęta limitem, ale podlega monitorowaniu. Podczas obliczania luki brane są pod uwagę badania statystyczne, zwłaszcza w odniesieniu do stabilności bazy depozytowej oraz założeń dotyczących udziału indywidualnych grup produktowych w ogólnej strukturze bilansu Grupy. Dodatkowo, w celu dokonania oceny ryzyka płynności analizowane i monitorowane są podstawowe relacje w strukturze bilansu Grupy.

Metoda oceny ryzyka płynności polega na określeniu poziomu zmodyfikowanej luki w przepływach finansowych w stosunku do potencjalnych źródeł finansowania. Dlatego poziom luki porównywane są z możliwością uzyskania dodatkowego finansowania z rynku hurtowego (inne banki, fundusze inwestycyjne, fundusze emerytalne, firmy ubezpieczeniowe) oraz ze stanem aktywów płynnych (głównie płynne papiery wartościowe), które można sprzedać lub zastawić (w ramach transakcji repo lub przy pomocy kredytu lombardowego NBP) w określonym horyzoncie czasowym.

Wielkości zmodyfikowanej luki przepływów finansowych oraz poziom aktywów płynnych na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku przedstawione są w poniższych tabelach.

Urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2008 roku:

<i>w tys. zł</i>	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	4 261 460	686 524	989 882	12 517	36 599 962
Pasywa	7 049 895	94 153	870 108	315 248	34 220 941
Luka bilansowa w danym okresie	(2 788 435)	592 371	119 774	(302 731)	2 379 021
Transakcje pozabilansowe – wpływy	7 294 723	6 124 796	10 871 352	1 752 153	4 512 902
Transakcje pozabilansowe – wypływy	6 535 615	6 017 968	10 810 675	1 738 723	5 563 943
Luka pozabilansowa w danym okresie	759 108	106 828	60 677	13 430	(1 051 041)
Luka skumulowana	(2 029 327)	(1 330 128)	(1 149 677)	(1 438 978)	(110 998)

Urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2007 roku:

<i>w tys. zł</i>	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	4 686 511	2 284 393	2 127 856	431 051	29 390 544
Pasywa	4 803 476	860 220	69 814	455 274	32 731 571
Luka bilansowa w danym okresie	(116 965)	1 424 173	2 058 042	(24 223)	(3 341 027)
Transakcje pozabilansowe – wpływy	16 145 664	6 012 349	12 864 609	873 564	4 227 464
Transakcje pozabilansowe – wypływy	16 073 820	6 109 831	12 783 930	902 277	4 277 569
Luka pozabilansowa w danym okresie	71 844	(97 482)	80 679	(28 713)	(50 105)
Luka skumulowana	(45 121)	1 281 570	3 420 291	3 367 355	(23 777)

Aktywa płynne i skumulowana luka płynności do 1 roku:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007	Zmiana
Aktywa płynne, w tym:	15 247 016	10 651 168	4 595 848
rachunek nostro w NBP i stabilna część gotówki	3 183 925	3 059 474	124 451
dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	1 248 263	1 124 056	124 207
dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	10 814 828	6 467 638	4 347 190
Skumulowana luka płynności do 1 roku	(1 149 677)	3 420 291	(4 569 968)
Wskaźnik pokrycia luki przez aktywa płynne	1 326%	Pozytywna luka	Nie dotyczy

Poniżej przedstawione zostały zobowiązania finansowe Grupy według umownych terminów wymagalności.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku

<i>w tys. zł</i>	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesiący	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat	Odsetki
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu								
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	18	-	-	-	-	-	-	-
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu								
Depozyty sektora finansowego	30	7 922 266	7 829 200	43 691	40 407	4 743	-	4 225
<i>w tym: banki</i>	30	3 336 022	3 287 207	13 223	34 457	-	-	1 135
Depozyty sektora niefinansowego	30	19 935 083	18 256 867	1 298 410	325 730	27 065	84	26 927
Pozostałe zobowiązania	30	1 488 396	194 051	24 603	841 353	333 810	89 703	4 876
		<u>29 345 745</u>	<u>26 280 118</u>	<u>1 366 704</u>	<u>1 207 490</u>	<u>365 618</u>	<u>89 787</u>	<u>36 028</u>
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu								
Instrumenty pochodne	18	4 754 417	224 081	399 117	1 277 529	1 575 691	1 277 999	-
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych								
		<u>10 949 511</u>	<u>10 309 913</u>	<u>38 618</u>	<u>168 924</u>	<u>380 018</u>	<u>52 038</u>	<u>-</u>
		45 049 673	36 814 112	1 804 439	2 653 943	2 321 327	1 419 824	36 028
Instrumenty pochodne rozliczane brutto								
Wpływy		29 126 979	6 209 300	6 180 753	10 389 201	3 700 904	2 646 821	
Wypływy		<u>28 994 979</u>	<u>6 415 210</u>	<u>6 022 235</u>	<u>10 373 970</u>	<u>3 557 517</u>	<u>2 626 047</u>	
		132 000	(205 910)	158 518	15 231	143 387	20 774	

Na dzień 31 grudnia 2007 roku

<i>w tys. zł</i>	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat	Odsetki
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu								
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	18	34 932	34 932	-	-	-	-	-
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu								
Depozyty sektora finansowego	30	7 085 166	6 144 625	842 659	55 000	1 855	29	40 998
<i>w tym: banki</i>	30	3 790 469	2 864 837	835 859	50 000	-	-	39 773
Depozyty sektora niefinansowego	30	19 811 372	18 898 970	573 487	249 598	76 367	169	12 781
Pozostałe zobowiązania	30	1 103 687	237 009	20 650	224 394	617 456	-	4 178
		28 000 225	25 280 604	1 436 796	528 992	695 678	198	57 957
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu								
Instrumenty pochodne	18	3 097 536	157 773	218 318	675 047	1 335 325	711 073	-
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych								
		10 874 042	9 742 453	1 492	274 002	778 667	77 428	-
		42 006 735	35 215 762	1 656 606	1 478 041	2 809 670	788 699	57 957
Instrumenty pochodne rozliczane brutto								
Wpływy		38 582 702	15 848 325	6 024 356	12 513 327	1 846 563	2 350 131	
Wypływy		38 648 175	15 775 189	6 071 284	12 522 393	1 902 218	2 377 091	
		(65 473)	73 136	(46 928)	(9 066)	(55 655)	(26 960)	

Jako element opracowywania rocznego planu finansowania i zabezpieczenia płynności, KZAiP ustala w cyklu rocznym zestaw rynkowych czynników ostrzegawczych, dla których wyznacza wartości progowe. Przekroczenie wartości progowych jest podstawą do podjęcia przez komitet dyskusji i decyzji odnośnie ewentualnej konieczności działań nadzwyczajnych, w tym zmian w zakresie zarządzania płynnością Grupy.

Grupa przeprowadza testy warunków skrajnych płynności. Scenariusze te zakładają istotne zmiany w podstawowych parametrach finansowania, takie jak:

- koncentracja bazy funduszowej,
- obniżenie ratingu długoterminowego,
- obniżenie ratingu krótkoterminowego,
- kryzys finansowy na rynku krajowym.

Testy warunków skrajnych płynności przeprowadzane są co miesiąc.

Rezultaty testów warunków skrajnych są poddawane przeglądowi w celu zapewnienia zdolności BHW do samofinansowania i odpowiedniej płynności w sytuacjach kryzysowych. Oprócz tego opracowuje się i regularnie aktualizuje awaryjny plan finansowania. Plan ten określa szczegółowe zasady, procedury, zakresy obowiązków, zawiera także rezultaty testów warunków skrajnych. Ponadto plan zawiera podstawowe zalecenia dla Pionu Skarbu, jako zarządzającego płynnością bieżącą, w zakresie pozyskiwania funduszy w sytuacji kryzysowej.

Zarządzanie ryzykiem cenowym

Zakres ryzyka

Zarządzanie ryzykiem cenowym dotyczy wszystkich portfeli, z których dochody narażone są na negatywny wpływ czynników rynkowych, takich jak stopy procentowe, kursy walutowe, ceny akcji, ceny towarów masowych oraz parametrów zmienności tych czynników. W zarządzaniu ryzykiem cenowym wyodrębniono dwa rodzaje portfeli: handlowe i bankowe.

Portfele handlowe obejmują transakcje na instrumentach finansowych (bilansowych i pozabilansowych), których celem jest osiągnięcie dochodu związanego ze zmianą parametrów rynkowych w krótkim okresie. Portfele handlowe obejmują pozycje bilansowe, takie jak dłużne papiery wartościowe kwalifikowane jako przeznaczone do obrotu, tzn. nabywane w celach handlowych i spełniające określone kryteria płynności, oraz wszystkie pozycje w instrumentach pochodnych, przy czym w tym przypadku dokonuje się rozróżnienia portfeli nabywanych w celach czysto handlowych oraz tych, które są zwierane w celu zabezpieczenia ryzyka pozycji w portfelu bankowym – tzw. zabezpieczenia ekonomiczne (economic hedge). Wycena portfeli handlowych dokonywana jest bezpośrednio na podstawie cen rynkowych lub za pomocą modeli wyceny przy zastosowaniu parametrów cenowych notowanych na rynku. Działalność na portfelach handlowych prowadzona jest przez Departament Skarbu Banku w zakresie portfeli obejmujących ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko kursu walutowego. Portfel handlowy obejmuje również opcje, w tym przede wszystkim walutowe transakcje opcyjne oraz opcje na stopy procentowe. Działalność Banku w tym zakresie jest prowadzona w sposób zapewniający jednoczesne (każdorazowe i natychmiastowe) zawarcie transakcji przeciwstawnej o takich samych parametrach, w związku z czym portfel transakcji opcyjnych jest wyłączony z kalkulacji i monitoringu ryzyka cenowego. Jedyną wielkością związaną z zawieraniem transakcji opcyjnych uwzględnianą w pomiarze ryzyka cenowego, a konkretnie ryzyka walutowego, jest wielkość premii płaconej/otrzymywanej w walucie zagranicznej.

Portfele bankowe obejmują wszystkie pozostałe, nie zaliczone do portfeli handlowych, pozycje bilansowe oraz pozabilansowe. Celem zawierania tych transakcji jest realizacja wyniku w całym, kontraktowym okresie transakcji. Departament Skarbu Banku przejmuje pozycje ryzyka stóp procentowych z portfeli bankowych z wszystkich innych jednostek organizacyjnych Grupy. Mechanizm przekazywania pozycji ryzyka stóp procentowych opiera się na systemie transferowej

ceny funduszy..

Bilans Grupy obejmuje następujące aktywa i zobowiązania:

- obciążone ryzykiem wartości godziwej (związanym ze stopą procentową):
 - dłużne papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu oraz papiery dyskontowe,
 - kredyty i depozyty o stałym oprocentowaniu,
- obciążone ryzykiem przepływów pieniężnych (związanych ze stopą procentową):
 - dłużne papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu,
 - kredyty i depozyty o zmiennym oprocentowaniu,
- nieobciążone bezpośrednio ryzykiem stopy procentowej:
 - aktywa trwałe,
 - inwestycje kapitałowe,
 - wartości niematerialne.

Ponadto Grupa jest obciążona ryzykiem stopy procentowej z tytułu zawierania transakcji pochodnych takich jak jednowalutowe transakcje wymiany stóp procentowych (IRS), dwuwalutowe transakcje wymiany stóp procentowych (CIRS), transakcje typu Forward Rate Agreement, transakcje typu futures, swapy walutowe oraz terminowe transakcje walutowe.

Pomiar ryzyka cenowego portfeli bankowych

Do portfeli bankowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- analiza luki stopy procentowej,
- metoda kosztów zamknięcia otwartych pozycji odsetkowych (*Value-at-Close*) / całkowitego zwrotu z portfela (*Total Return*),
- metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (*Interest Rate Exposure*, IRE),
- testy warunków skrajnych.

Analiza luki stopy procentowej wykorzystuje harmonogram zapadalności lub przeszacowania pozycji bilansowych oraz instrumentów pochodnych ujmowanych w ramach rachunkowości zabezpieczeń lub zakwalifikowanych jako zabezpieczenia ekonomiczne w celu ustalenia różnic pomiędzy pozycjami, których termin zapadalności lub aktualizacji oprocentowania przypada na dany przedział czasowy.

Generalną zasadą w analizie luki oprocentowania jest klasyfikacja transakcji do poszczególnych pasm przeszacowania pozycji z portfeli bankowych wg kontraktowych lub zakładanych terminów zmian oprocentowania transakcji.

Przyjmuje się, że:

- transakcje ze stałą stopą oprocentowania (takie jak: depozyty terminowe, lokaty międzybankowe, portfel dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży o oprocentowaniu stałym, kredyty udzielone zarówno spłacane w całości w dniu zapadalności, jak i spłacane w ratach) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty zapadalności lub wymagalności;
- transakcje ze stopą zmienną, aktualizowaną w cyklicznych stałych okresach (głównie kredyty udzielone z oprocentowaniem ustalonym w oparciu o stopę np. WIBOR 1M) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty najbliższej aktualizacji oprocentowania;
- transakcje o oprocentowaniu zmiennym administrowanym (tzn. zmiana wysokości oprocentowania oraz jej termin zastrzeżona jest do wyłącznej decyzji Grupy), bądź o niezdefiniowanym terminie zapadalności lub aktualizacji oprocentowania klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie historycznie zaobserwowanych lub ekspercko przyjętych przesunięć momentu i wielkości zmiany oprocentowania danej pozycji w stosunku do zmiany rynkowych stóp procentowych (model minimalizacji zmienności marży na produkcie). Do grupy tych transakcji / pozycji bilansu zalicza się m.in: rachunki bieżące, kredyty kartowe, kredyty w rachunku bieżącym. Dodatkowo uwzględnia się wcześniejsze spłaty

kredytów w oparciu o analizę faktycznych spłat dokonywanych przez klientów przed terminem i na tej podstawie ustalany jest profil aktualizacji oprocentowania produktu, dotyczy to w szczególności kredytów ratalnych;

- transakcje niewrażliwe na zmiany stóp procentowych, do których zalicza się gotówkę, majątek trwały, kapitał, pozostałe aktywa/pasywa;
- transakcje bezpośrednio zawierane przez Departament Skarbu na potrzeby zarządzania ryzykiem stóp procentowych oraz płynności (portfel własny Departamentu Skarbu) klasyfikowane są do odpowiednich pasm przeszacowania zawsze na podstawie dat zawartych w kontrakcie.

Metoda wartości zamknięcia luki stóp procentowych (*Value-at-Close*) określa wartość ekonomiczną lub „godziwą” pozycji, analogiczną do wyceny rynkowej portfela handlowego. Całkowity zwrot na portfelu to suma zmian wartości zamknięcia luki stóp procentowych, naliczonych odsetek oraz zysków/strat ze sprzedaży aktywów lub anulowania zobowiązań.

Metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (IRE) służy do pomiaru potencjalnego wpływu określonego przesunięcia równoległego krzywych stóp procentowych na dochód odsetkowy z księgi bankowej przed opodatkowaniem, który może być uzyskany w określonym przedziale czasu. Jest to miara prospektywna, analogiczna do wskaźnika czynników wrażliwości (*Factor Sensitivity*) w przypadku portfeli handlowych. Przy czym przyjmuje się, że w standardowych warunkach przesunięcie stóp procentowych jest identyczne dla każdej waluty i wynosi 100 pkt bazowych w górę. Miara IRE jest kalkulowana dla pozycji w każdej walucie odrębnie w horyzoncie dziesięciu lat, przy czym do bieżącego monitorowania oraz limitowania pozycji ryzyka stóp procentowych portfeli bankowych stosowane są zasadniczo miary IRE w horyzoncie jednego roku i pięciu lat.

Miary IRE kalkulowane są dla Grupy oraz odrębnie dla Pionu Skarbu. Miara IRE dla Grupy odzwierciedla wartości ekspozycji na ryzyko stóp procentowych przy zastosowaniu terminów przeszacowania ustalonych w umowach z klientami (zgodnie z wyżej wymienionymi zasadami konstrukcji luk przeszacowania). Miara IRE dla Pionu Skarbu odzwierciedla pozycje ryzyka przekazane przez inne jednostki Grupy do tego Pionu za pośrednictwem mechanizmu transferowej ceny funduszy oraz własne pozycje ryzyka tego Pionu.

Poniżej przedstawione są miary IRE dla Grupy na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku. Zestawienie prezentowane jest odrębnie dla głównych walut PLN, USD i EUR, stanowiących łącznie ponad 90% bilansu Grupy.

w tys. zł	31.12.2008		31.12.2007	
	IRE 12M	IRE 5L	IRE 12M	IRE 5L
PLN	7 642	104 071	8 130	90 683
USD	(394)	3 351	(3 649)	(4 469)
EUR	(8 836)	(42 808)	(18 431)	(48 043)

Testy warunków skrajnych mierzą potencjalny wpływ istotnych zmian w poziomie lub kształcie krzywych stóp procentowych na pozycje otwierane w portfelu bankowym.

Grupa dokonuje testów warunków skrajnych dla zdefiniowanych scenariuszy ruchów stóp procentowych stanowiących kombinacje ruchów czynników rynkowych zdefiniowanych jako zmiany znaczące (large move) i kryzysowe (stress move) występujących zarówno w kraju, jak i zagranicą. Wielkości zakładanych przesunięć czynników rynkowych rewidowane są co najmniej raz do roku i odpowiednio dostosowywane do zmian rynkowych warunków działania Grupy.

W uzupełnieniu do testów warunków skrajnych dla całej księgi bankowej Grupa dodatkowo przeprowadza testy tylko dla portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży (AFS), określające potencjalny wpływ na kapitał Grupy zmiany wartości wyceny portfela tych papierów.

Limity IRE i AFS DV01 ustalane są dla znaczącego zaangażowania we wszystkich walutach. Waluty związane z niewielkim zaangażowaniem mogą być agregowane w oddzielnym portfelu.

DV01, czyli wartość pieniężna jednego punktu bazowego portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży, stanowi uzupełnienie kontroli za pomocą metody IRE zastosowanej w przypadku ryzyka stóp procentowych w portfelu Grupy. Wskaźnik ten pokazuje, w jaki sposób zmieni się wartość portfela instrumentów finansowych (w tym przypadku będą to papiery wartościowe dostępne do sprzedaży) przy zmianie stopy procentowej dla określonej waluty na określonym odcinku krzywej stóp procentowych. Metoda IRE pokazuje możliwość zmiany marży stopy procentowej w przyszłości, dlatego wpływ zmian stóp procentowych na wynik finansowy Grupy nastąpi w przyszłych okresach, tak jak dzieje się to w przypadku pozycji wycenianych za pomocą metody zamortyzowanego kosztu. Jednakże wpływ zmian stóp procentowych na wartość portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży jest widoczny natychmiast, tyle że nie w wyniku finansowym, a w wartości funduszy kapitałowych Grupy, ponieważ niezrealizowany wynik z wyceny tych papierów wartościowych zmienia ich wartość.

Biuro Zarządzania Aktywami i Pasywami w Pionie Skarbu prowadzi działalność w zakresie papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży w Grupie. Określa się trzy podstawowe cele działalności w ramach portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży:

- zarządzanie płynnością finansową,
- zabezpieczenie przed ryzykiem przejmowanym przez Pion Skarbu z innych jednostek organizacyjnych Banku lub podmiotów Grupy,
- otwieranie własnych pozycji ryzyka stóp procentowych w portfelach Grupy przez Pion Skarbu.

Aby uniknąć nadmiernych wahań wartości funduszy kapitałowych Grupy, spowodowanych przez przeszacowanie aktywów przeznaczonych do sprzedaży, ustala się maksymalne limity pozycji DV01 dla tego typu portfeli. Limity dotyczą również pozycji otwartych w instrumentach pochodnych (np. transakcjach swap stóp procentowych), przeprowadzanych w celu zabezpieczenia wartości godziwej portfela.

Przekroczenie wartości granicznych którejkolwiek z wymienionych miar ryzyka powoduje przekazanie informacji na wyższe szczeble zarządzania oraz konieczność określenia przez zarządzających dalszego planu działania.

Poziom ryzyka określonego miarą DV01 dla portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży z uwzględnieniem zabezpieczeń ekonomicznych w podziale na portfele w poszczególnych walutach przedstawione są w tabeli poniżej:

w tys. zł	31.12.2008			31.12.2007			Ogółem w okresie 01.01.2008 – 31.12.2008		
	Ogółem	Pap. Wart.	IRS	Ogółem	Pap. Wart.	IRS	średnia	min	max
PLN	(1 246)	(1 246)	-	(1 338)	(1 338)	-	(1 267)	(1 368)	(1 144)
USD	(99)	(99)	-	(123)	(203)	80	(116)	(420)	0
EUR	(766)	(766)	-	(650)	(827)	177	(856)	(1 187)	(657)

Działalność Grupy w zakresie inwestycji w dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży była głównym czynnikiem wpływającym także na zmiany poziomu ryzyka niedopasowania terminów przeszacowania wyrażonych miarą IRE.

Systemy stosowane do raportowania i pomiaru ryzyka stopy procentowej księgi bankowej-

Aplikacja służąca do sporządzania raportów ryzyka stopy procentowej księgi bankowej działa w oparciu o wystandaryzowany zestaw danych na poziomie pojedynczej transakcji, pochodzącej z

głównego systemu księgowego. Aplikacja używana jest w większości jednostek Citigroup. Uzupełnieniem raportów z aplikacji są informacje i miary ryzyka generowane dodatkowo na podstawie danych zawartych w wewnętrznych systemach Pionu Finansów.

Pomiar ryzyka cenowego portfeli handlowych

Do portfeli handlowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- metoda czynników wrażliwości (*Factor Sensitivity*),
- metoda wartości narażonej na ryzyko (VaR),
- testy warunków skrajnych.

Czynniki wrażliwości mierzą zmianę wartości pozycji w danym instrumencie bazowym w przypadku określonej zmiany czynnika ryzyka rynkowego (np. zmiana o 1 punkt bazowy w oprocentowaniu w danym punkcie na krzywej stopy procentowej, zmiana o 1% w kursie walutowym lub cenie akcji).

W przypadku stóp procentowych miarą wrażliwości jest DV01 (Dolar Value of 1 basis point), która określa potencjalną zmianę wartości pozycji ryzyka dla danej krzywej stóp procentowych w określonym punkcie węzłowym krzywej (do którego sprowadzane są wszystkie przepływy pieniężne w ustalonym przedziale czasowym) spowodowaną przesunięciem rynkowej stopy procentowej o jeden punkt bazowy w górę. Całkowita wielkość DV01 dla danej waluty jest różnicą z wyceny wszystkich instrumentów wchodzących w skład portfela handlowego w danej walucie według struktury krzywych dochodowości na moment dokonywania wyceny, a wyceną tych instrumentów opartą na tych samych krzywych przy założeniu ich równoległego przesunięcia o 1 punkt bazowy w górę. DV01 jest kalkulowane dla każdego zdefiniowanego czynnika ryzyka (punktu węzłowego krzywej) osobno, po czym agregowane dla danej waluty.

W odniesieniu do ryzyka walutowego wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji walutowej w danej walucie.

W przypadku pozycji w kapitałowych papierach wartościowych wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji netto w danym instrumencie (akcji, indeksie, jednostce udziałowej).

Z zastosowaniem powyższych miar ustalane są limity pozycji ryzyka w podziale na waluty i poszczególne jednostki organizacyjne. W przypadku ryzyka stóp procentowych stosowane są dodatkowo progi ostrzegawcze dla pozycji ryzyka na poszczególnych odcinkach krzywych stóp procentowych. Limity ryzyka ustalane są dla pozycji na koniec dnia i monitorowane w cyklu dziennym.

Miarą zintegrowaną ryzyka cenowego portfeli handlowych, łączącą wpływ pozycji w poszczególnych czynnikach ryzyka i uwzględniającą efekt korelacji pomiędzy zmiennościami poszczególnych czynników, jest wartość narażona na ryzyko (VaR). Miara VaR jest stosowana do oszacowania potencjalnego spadku wartości pozycji lub portfela w normalnych warunkach rynkowych, przy ustalonym poziomie ufności i w określonym czasie. W przypadku pozycji otwieranych w portfelu handlowym Grupy wartość VaR jest obliczana przy zastosowaniu 99% poziomu ufności i jednodniowego okresu utrzymania.

Grupa dokonuje pomiaru VaR i monitoringu tej miary w operacyjnym zarządzaniu ryzykiem. VaR nie jest natomiast stosowany obecnie do kalkulacji regulacyjnego wymogu kapitałowego, w związku z czym Bank nie występował do Komisji Nadzoru Finansowego o wydanie zgody na stosowanie metody wartości zagrożonej.

Zarówno wskaźnik DV01, jak i wskaźnik VaR dla portfela handlowego są obliczane jako kwota netto bez zabezpieczenia ekonomicznego portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży, tzn. bez instrumentów pochodnych mających zabezpieczyć wartość godziwą portfela. Ekspozycja na

ryzyko takich transakcji jest kontrolowana poprzez odpowiednie metody pomiaru ryzyka i ograniczana za pomocą limitów ryzyka portfeli bankowych.

W cyklu dziennym dokonywana jest analiza scenariuszy warunków skrajnych (stress test), przy założeniu większych niż przyjęte w pomiarze wartości zagrożonej, zmian czynników ryzyka oraz pominięciu historycznie obserwowanych korelacji pomiędzy tymi czynnikami.

Grupa dokonuje pomiaru ryzyka w warunkach skrajnych dla czterech podstawowych scenariuszy:

- najbardziej prawdopodobnego opartego na historycznej zmienności czynników ryzyka,
- lokalnego kryzysu finansowego,
- globalnego kryzysu finansowego oraz
- szokowego opartego na hipotetycznych zmianach podstawowych czynników ryzyka.

Trzy powyższe narzędzia ograniczania i monitoringu ryzyka cenowego portfeli handlowych uzupełnione są:

- progiem ostrzegawczym skumulowanej w okresie miesiąca straty na porfelu handlowym,
- progami ostrzegawczymi ogólnego wolumenu nierozliczonych transakcji określonego rodzaju instrumentów finansowych (Aggregated Contracts Triggers),
- progami ostrzegawczymi maksymalnego terminu do zapadalności danego instrumentu finansowego (Maximum Tenor Trigger),
- limitami i progami ostrzegawczych koncentracji dla rodzajów papierów wartościowych, emitentów oraz emisji w przypadku dłużnych i właścicielskich papierów wartościowych.

Grupa notuje ekspozycje ryzyka cenowego portfeli handlowych w dwudziestu jeden walutach zarówno w przypadku pozycji walutowych jak i ekspozycji na ryzyko stóp procentowych, przy czym tylko w przypadku kilku walut ekspozycje są znaczące. Dla dużej grupy walut ekspozycje wynikają z niepełnego dopasowania transakcji zawartych na zlecenie klienta i transakcji domykających z innymi kontrahentami rynków hurtowych. Znaczące ekspozycje na ryzyko cenowe otwierane są w przypadku PLN, walut rynków wysokorozwiniętych (przede wszystkim USD oraz EUR; rzadziej GBP, CHF, JPY) oraz walut krajów Europy Środkowej.

Wartości znaczących ekspozycji na ryzyko stóp procentowych portfeli handlowych w ujęciu miary DV01 z pominięciem ekspozycji wynikających z zabezpieczeń ekonomicznych portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży w 2008 roku prezentuje poniższa tabela:

	w okresie 01.01.2008 – 31.12.2008				
	31.12.2008	31.12.2007	Średnio	Maximum	Minimum
PLN	(42)	(43)	(121)	294	(515)
EUR	23	(73)	(37)	82	(218)
USD	(10)	(14)	7	243	(112)
HUF	(12)	(31)	(38)	12	(113)

W 2008 roku średnie wielkości ekspozycji na ryzyko stóp procentowych w porównaniu z rokiem 2007 pozostały na zbliżonym poziomie, zmieniła się natomiast struktura walutowa utrzymywanych pozycji. Większe ekspozycje przyjmowane były w walucie krajowej (średnia wielkość wskaźnika DV01 wynosiła –121 tys. zł wobec –45 tys. zł w roku 2007), mniejszy natomiast był średni apetyt na ryzyko w EUR (średnia wielkość pozycji była o około 66 tys. zł niższa w porównaniu do roku 2007). Jeśli chodzi o maksymalne wielkości ekspozycji przyjmowanej przez Departament Skarbu to były one znacznie niższe niż w roku ubiegłym na wszystkich głównych walutach (np. maksymalna ekspozycja w PLN wyniosła –515 tys. zł w porównaniu do –690 tys. zł w roku 2007, a w EUR –218 tys. zł w porównaniu do –379 tys. zł w roku ubiegłym).

Pion Skarbu, prowadzący w ramach Grupy działalność handlową na instrumentach finansowych,

kontynuował strategię bardzo aktywnego zarządzania ekspozycjami narażonymi na ryzyko walutowe i stopy procentowej dostosowując wielkość i kierunek tych ekspozycji w zależności od zmieniających się warunków rynkowych, co obrazuje przedział wahań tych ekspozycji (wartości minimum i maksimum w powyższej tabeli).

Poziom ryzyka określonego miarą VaR (bez uwzględnienia zabezpieczeń ekonomicznych portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży) w podziale na pozycje ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej w 2008 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007	w okresie 1.01.2008 – 31.12.2008		
			Średnio	Maximum	Minimum
Ryzyko walutowe	114	151	916	5 672	34
Ryzyko stóp procentowych	3 511	4 254	3 427	14 192	1 089
Ryzyko ogółem	3 514	4 225	3 790	14 564	1 148

Ogólny średni poziom ryzyka cenowego portfeli handlowych w roku 2008 był niższy od średniego poziomu zanotowanego w roku 2007 o około 0,4 mln zł, głównie jako wynik zmniejszenia poziomów ekspozycji walutowej. Jeśli chodzi o maksymalne poziomy ryzyka, to były one znacznie wyższe w roku 2008 na skutek zwiększonej zmienności głównych czynników rynkowych odnotowanej w czwartym kwartale roku. Maksymalny poziom ryzyka cenowego osiągnął wartość 14,6 mln zł, podczas gdy w 2007 roku był na poziomie 8,9 mln zł.

Systemy stosowane do raportowania i pomiaru ryzyka stopy procentowej księgi handlowej

Podstawowym systemem służącym do pomiaru, raportowania i monitorowania ryzyka cenowego portfela handlowego jest wewnętrzna baza raportowa jednostki Finansów i jednostki Zarządzania Ryzykiem - TPRC, która czerpie dane źródłowe w cyklu dziennym z następujących systemów:

- Kondor+ - podstawowego systemu transakcyjnego jednostki Skarbu w zakresie informacji dotyczących wielkości współczynników wrażliwości na zmiany stóp procentowych, w podziale na poszczególne instrumenty i przedziały zapadalności oraz wielkości pozycji walutowych.,
- GMR - systemu kalkulacyjno-raportowego w zakresie informacji dotyczącej wartości narażonej na ryzyko (VaR) dla wszystkich czynników ryzyka łącznie, a także w podziale na czynniki indywidualnie (kursy walutowe i stopy procentowe)

Ryzyko instrumentów kapitałowych

Podstawowym podmiotem Grupy prowadzącym działalność w zakresie instrumentów kapitałowych jest Dom Maklerski Banku Handlowego S.A. (DM BH). Stosownie do swojego podstawowego zakresu działalności DM BH jest uprawniony do podejmowania ryzyka cenowego portfela handlowego akcji, praw do akcji, znajdujących się lub mających się znaleźć w obrocie na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) lub Centralnej Tabeli Ofert (CTO), kontraktów Futures na index WIG20 i Indeksowanych Jednostek Udziałowych, a także akcji na giełdach zagranicznych tych spółek, które są notowane jednocześnie na GPW. Ryzyko cenowe portfela instrumentów DM BH ograniczane jest limitami wolumenowymi dla poszczególnych rodzajów instrumentów finansowych oraz progami ostrzegawczymi dla koncentracji dla poszczególnych emitentów. Dla DM BH stosowane są również progi ostrzegawcze potencjalnej straty dla scenariuszy warunków skrajnych oraz skumulowanej zrealizowanej straty na portfelu handlowym.

Ekspozycja walutowa Grupy

Ekspozycję walutową Grupy według podstawowych walut przedstawia poniższa tabela:

31.12.2008*w tys. zł*

	Operacje bilansowe		Transakcje pozabilansowe		Pozycja netto
	Aktywa	Pasywa	Aktywa	Pasywa	
EUR	4 916 401	5 257 506	11 890 724	11 479 544	70 075
USD	2 929 613	3 307 388	4 855 201	4 496 077	(18 651)
GBP	411 184	518 265	303 154	190 099	5 974
CHF	543 561	607 254	350 563	269 775	17 095
Pozostałe waluty	442 909	430 188	520 318	553 579	(20 540)
	42 645 363	42 645 363	17 919 960	16 989 074	930 886

31.12.2007*w tys. zł*

	Operacje bilansowe		Transakcje pozabilansowe		Pozycja netto
	Aktywa	Pasywa	Aktywa	Pasywa	
EUR	4 908 141	3 892 161	11 778 224	12 796 716	(2 512)
USD	4 074 052	2 508 183	8 981 926	10 554 964	(7 169)
GBP	11 818	153 499	170 978	26 181	3 116
CHF	199 114	179 192	6 484	18 177	8 229
Pozostałe waluty	16 360	64 233	553 858	523 823	(17 838)
	9 209 485	6 797 268	21 491 470	23 919 861	(16 174)

RYZIKO OPERACYJNE*Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem operacyjnym*

Ryzyko operacyjne zdefiniowano jako ryzyko poniesienia strat, w wyniku niewłaściwych lub zawodnych procesów wewnętrznych, ludzi, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko związane z praktykami biznesowymi, jak również ryzyko prawne, czyli ryzyko niezgodności z obowiązującymi przepisami prawa oraz z regulacjami wewnętrznymi Grupy. Ryzyko operacyjne nie obejmuje ryzyka utraty reputacji, strategicznego i ryzyka potencjalnych strat wynikających z decyzji związanych z podejmowaniem ryzyka kredytowego, rynkowego

Celem procesu zarządzania Ryzykiem Operacyjnym w Grupie jest zapewnienie:

- spójnego i efektywnego podejścia do identyfikacji, kontroli, oceny, monitorowania i pomiaru ryzyka operacyjnego oraz sprawozdawczości w tym zakresie,
- efektywnej redukcji poziomu narażenia na ryzyko operacyjne, a w konsekwencji redukcji ilości zdarzeń ryzyka operacyjnego i dotkliwości ich skutków (polityka niskiego poziomu tolerancji dla strat operacyjnych),
- spełnienia wymogów kapitałowych dla ryzyka operacyjnego,
- zgodności z przepisami dotyczącymi zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Podejście Grupy do ryzyka operacyjnego opisane jest w wewnętrznej polityce zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz procesem samooceny.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym składa się z następujących kluczowych elementów:

- identyfikacja ryzyka,
- ograniczanie ryzyka,
- samoocena ryzyka i kontroli,
- monitoring ryzyka,
- pomiar ryzyka,
- sprawozdawczość obszarów narażonych na ryzyko operacyjne.

Proces samooceny umożliwia bieżącą identyfikację, kontrolę, ocenę, monitorowanie, pomiar i raportowanie oceny jakości procesów kontrolnych i potencjalnych zagrożeń. Dane na temat wpływu zdarzeń wiążących się z ryzykiem operacyjnym (strat) na wyniki Grupy są zbierane regularnie od kilku lat. Wprowadzone w ostatnich latach centralizacja i automatyzacja pozwoliły na znaczne obniżenie liczby oraz kwot strat operacyjnych.

Grupa zarządza ryzykiem operacyjnym przy użyciu różnych narzędzi i technik, w tym m.in. polityk, procedur, list kontrolnych, limitów, procesu samooceny, narzędzi kontrolowania bezpieczeństwa informacji, planów awaryjnych, ubezpieczeń, audytów.

Role i zakresy odpowiedzialności w zakresie ryzyka operacyjnego na różnych poziomach wyższego kierownictwa Grupy uregulowano w „Polityce Zarządzania Ryzykiem Operacyjnym oraz Procedurze Samooceny”. Do najistotniejszych należą:

- Zarząd Banku odpowiada za opracowanie i wdrożenie strategii zarządzania ryzykiem, w tym za zorganizowanie i funkcjonowanie procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym, oraz jeśli to konieczne, za wprowadzanie niezbędnych korekt w celu usprawnienia tego procesu. Zasady i procedury zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmują pełny zakres działalności Grupy. Decyzje strategiczne dotyczące polityki Grupy, jej organizacji, podziału ról i zakresów odpowiedzialności, reorganizacji procesów, automatyzacji i centralizacji zastrzeżone są dla Zarządu Banku;
- Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad kontrolą systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz ocenia jej adekwatność i skuteczność;
- Każdy główny segment biznesu oraz każdy podmiot zależny jest zobowiązany do wdrożenia procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym zgodny z wymogami „Polityki Zarządzania Ryzykiem Operacyjnym oraz Procedury Samooceny”. Chociaż identyfikacja ryzyka, samoocena i procesy raportowania są pod wieloma względami uregulowane i ujednolicone w jednostkach biznesowych procesy ograniczania, monitoringu i pomiaru ryzyka są określane przez każdą jednostkę biznesową i mogą być różne w różnych jednostkach.

Za bieżące monitorowanie ryzyka operacyjnego odpowiada Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem oraz wspierające go Komisje ds. Ryzyka, Systemu Kontroli. Uchybienia kontrolne, działania naprawcze, zdarzenia operacyjne i wskaźniki związane z ryzykiem operacyjnym są przedmiotem regularnych raportów przedstawianych odpowiednim Komitetom. Jednocześnie jakość procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym (w tym proces samooceny) w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Grupy są przedmiotem kontroli i oceny przez jednostkę audytu wewnętrznego.

Zakres i rodzaj systemów raportowania i pomiaru ryzyka operacyjnego

Raportowanie danych o ryzyku operacyjnym obejmuje:

- rezultaty audytów wewnętrznych i zewnętrznych,
- rezultaty samooceny,
- kluczowe ryzyka operacyjne i wskaźniki ryzyka operacyjnego,
- dane o istotnych stratach wewnętrznych,
- informacje i problemy dot. planów awaryjnych i bezpieczeństwa informacji,
- dane umożliwiające monitorowanie profilu ryzyka operacyjnego.

Gromadzenie danych o stratach operacyjnych odbywa się przy użyciu systemu pozwalającego na rejestrację informacji potrzebnych do analizy, raportowania zarządczego i regulacyjnego.

Na podstawie regularnego monitorowania, Zarząd Banku ocenia ogólny poziom ryzyka operacyjnego jako średni, typowy dla skali działalności Grupy.

Zasady polityki ograniczania ryzyka operacyjnego

Procesy kontrolne stosowane w Grupie służą ograniczaniu przyczyn wystąpienia negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych (włącznie ze stratami operacyjnymi), zmniejszaniu prawdopodobieństwa ich wystąpienia oraz minimalizowaniu dotkliwości potencjalnych skutków. Przykładowe mechanizmy kontrolne to: podział obowiązków w ramach funkcji wykonawca-kontroler (*maker-checker*), monitorowanie ustalonych limitów, czy wymogi polityki regulującej sprzedaż i zakup papierów wartościowych przez pracowników. Mechanizmy ograniczania ryzyka obejmują również transfer ryzyka (*outsourcing*, ubezpieczenia).

Kierownictwo wyższego i średniego szczebla odpowiedzialne jest za wdrożenie dodatkowych kontroli, w uzasadnionych przypadkach, zwłaszcza w kontekście zgodności z wytycznymi prawa i zaleceniami Komisji Nadzoru Bankowego.

Każda jednostka organizacyjna jest zobowiązana do opracowania właściwego systemu kontroli, współmiernego do poziomu ponoszonego ryzyka operacyjnego i ryzyk innego typu, łącznie z odpowiednią dokumentacją procedur kontrolnych oraz stosownym szkoleniem personelu. Również na jednostkach organizacyjnych ciąży obowiązek identyfikacji ryzyka, które jest niedopuszczalne lub przekracza granice ryzyka, jakie dana jednostka może przyjąć i zaproponowania odpowiednich działań, jakie należy podjąć w celu jego ograniczenia lub transferu.

Dodatkowo okresowo dokonywana jest ocena adekwatności i skuteczności procesów kontrolnych polegająca na testowaniu adekwatności i efektywności kluczowych kontroli z częstotliwością dostosowaną do poziomu ryzyka i częstotliwości kontroli (proces samooceny) oraz badaniu dokonywanym przez niezależny audyt wewnętrzny. W przypadku zidentyfikowania uchybień i obszarów nieakceptowanego ryzyka, kierownictwo odpowiedzialne jest za opracowanie planu działań naprawczych. Realizacja planów naprawczych podlega niezależnemu monitorowaniu i kontroli.

ZARZĄDZANIE KAPITAŁEM WŁASNYM

Zgodnie z obowiązującym w Polsce Prawem Bankowym banki są zobligowane do utrzymywania kapitałów własnych w wielkości adekwatnej do poziomu ponoszonego ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku kapitał własny Grupy wynosił 5,6 mld zł, zaś kapitał regulacyjny uwzględniający pozycje i pomniejszenia określone przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) (do końca 2007 roku pod nazwą Komisja Nadzoru Bankowego) wynosił 3,7 mld zł. Taki poziom kapitałów uznawany jest za wystarczający do prowadzenia działalności biznesowej. Poziom kapitału jest regularnie monitorowany wykorzystując do tego celu współczynnik adekwatności kapitałowej.

Decyzją Zarządu Banku wymogi kapitałowe Grupy z tytułu ryzyka kredytowego oraz operacyjnego obliczane są zgodnie z metodami standardowymi określonymi w uchwałach KNF. Długoterminowym celem jest wdrożenie metod zaawansowanych dla tych ryzyk.

Od 2008 roku Grupa rozpoczęła proces szacowania kapitału wewnętrznego. Dokonano klasyfikacji ryzyk ze względu na kryterium istotności, dla ryzyk zidentyfikowanych jako istotne oszacowano kapitał wymagany do ich pokrycia.

W procesie zarządzania kapitałem Bank określa politykę wypłat przyszłych dywidend dla akcjonariuszy. W procesie tym uwzględnia się szereg czynników, takich jak zyski Banku, oczekiwania Banku w zakresie przyszłych wyników finansowych, poziom wymogów kapitałowych, jak również uwarunkowania podatkowe, regulacyjne i prawne.

45. Oświadczenia Zarządu Banku

Prawdziwość i rzetelność prezentowanych sprawozdań

Zgodnie z najlepszą wiedzą Zarządu Banku, którego członkami są: Pan Sławomir Sikora – Prezes

Zarządu, Pan Michała H. Mrozek – Wiceprezes Zarządu, Pan Peter Rossiter – Wiceprezes Zarządu, Pani Sonia Wędrychowicz-Horbatowska – Wiceprezes Zarządu i Pan Witold Zieliński – Wiceprezes Zarządu, roczne dane finansowe oraz dane porównywalne zaprezentowane w „Rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. za okres kończący się 31 grudnia 2008 roku” zostały sporządzone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości i odzwierciedlają w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową Grupy oraz osiągnięty przez nią wynik finansowy. Zawarte w skonsolidowanym raporcie rocznym „Sprawozdanie z działalności Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. w 2008 roku” zawiera prawdziwy obraz rozwoju, osiągnięć oraz sytuacji (wraz z opisem podstawowych rodzajów ryzyka) Grupy w 2008 roku.

Wybór biegłego rewidenta dokonującego badania sprawozdań finansowych

Podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych KPMG Audyt Sp. z o.o. oraz biegły rewident, dokonujący badania „Rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. za okres kończący się 31 grudnia 2008 roku”, został wybrany zgodnie z przepisami prawa. Biegły rewident spełniał warunki do wyrażenia bezstronnej i niezależnej opinii o badaniu, zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami zawodowymi.

podpisy Członków Zarządu

12.03.2009 roku Data	Sławomir Sikora Imię i nazwisko	Prezes Zarządu Stanowisko/funkcja	 Podpis
12.03.2009 roku Data	Michał H. Mrożek Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja	 Podpis
12.03.2009 roku Data	Peter Rossiter Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja	 Podpis
12.03.2009 roku Data	Sonia Wędrychowicz- Horbatońska Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja	 Podpis
12.03.2009 roku Data	Witold Zieliński Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja	 Podpis